

Színpad

1400 Ft

XXI. évfolyam 1. szám 2025. március

Előadóművészetek technikája

20 éves a Színpad folyóirat
Magyar Teátrum Díjak
Megújuló színházépületek

TÖBB MINT

25 ÉVE

A MAGYAR SZÍNHÁZAK
ÉS KULTURÁLIS INTÉZMÉNYEK
SZOLGÁLATÁBAN!

BIZTONSÁGOS MEGOLDÁSOK,
BIZTONSÁGOS ÜZEMELÉS!

Kik vagyunk?

A Színpad- és Emelőgéptechnika Kft 1998-as alapítása óta Magyarország és a Kárpát-medence egyik legismertebb színháztechnikai beszállítója.

A sok helyen csak "Színpadtechnikások" néven ismert csapatunk tapasztalt tervezőkből, projektvezetőkből és technikus kollégákból áll.

Az elmúlt 25 év referenciái alapján, az időszak legnagyobb színháztechnikai projektjeivel a hátunk mögött, régi és új megrendelőink is biztonságos és professzionális szolgáltatást várhatnak tőlünk.

Miben segíthetünk?

Fő tevékenységünk egyedi színháztechnikai gépek tervezése és gyártása. Beszállítói hálózatunknak és saját műhelyünknek köszönhetően az ország egész területére szállítunk függönyöket, színpadokat, köteleket, bilincseket, sülyzárakat és mindent ami színpadra való!

Szolgáltatásaink

Tervezés

Saját tervezőcsapatunknak köszönhetően, házon belül lehetőségünk van új gépek, díszletelemek, vagy díszletmozgatások tervezésére.

Javítások

Hibabejelentést követően gyorsan reagálunk, felmérjük a hibákat és (ha lehetőség van rá) akár a helyszínen azonnal javítjuk azokat.

Karbantartás

Országsszerte már több mint 80 intézménynél végzünk rendszeres karbantartást. Rendszeres karbantartással a színpadtechnikai eszközök és gépek biztonságosan üzemeltethetők!

KAPCSOLAT

4 Köszöntöm a kedves Olvasót (LAKATOS GERGELY)

GRATULÁLUNK

5 Magyar Teátrum Díjak

A Magyar Teátrumi Társaság által 2010-ben alapított – immár tizenötödik alkalommal átadott – Magyar Teátrum Díjakkal minden évben a színházi háttérszakmák legjobbjait ismerik el. A díjátadó gálát a Nemzeti Cirkuszművészeti Központban rendezték meg 2024. december 21-én.

6 Tolnay Pál Életműdíj: Szücsborus János

MEGÚJULÓ SZÍNHÁZÉPÜLETEK

8 A Napsugár Bábszínház új épülete (LENKEFI ZOLTÁN)

2016 áprilisában a Modern Városok Program keretein belül Békéscsaba Város polgármestere és alpolgármestere ötlete nyomán kezdődött el egy folyamat, amely megváltoztatta Békéscsaba belvárosának egy fontos részét, és nem utolsósorban egy új bábszínház épület készült, amely ritkaságszámba megy manapság Magyarországon.

13 A megújuló Magyar Színház – Interjú Szabó Zoltán gazdasági igazgatóval

2024-ben nevet váltott a Pesti Magyar Színház: ismét Magyar Színház lett, visszatérve az 1897-től 1947-ig ebben az épületben működött színház elnevezéséhez. A névváltás nagyszabású fejlesztési koncepcióval és arculatváltással járt együtt.

16 A Magyar Színházban mutatkozott be Magyarországon először a DiGiCo színházi szoftvere (ENVEDI DÁNIEL)

MUNKAVÉDELEM

19 Hamarosan közeledik a munkavédelmi és foglalkoztatás-felügyeleti célvizsgálat (RÁCZ KRISZTIÁN)

SAKMAI TÁRSZERVEZETEK

21 Fenntarthatóság és biztonság az előadóművészetekben – Az OISTAT MOST 4.0 című konferenciájának tanulságai és jövőképe

(BALÁZS JULI, EGVED ZOLTÁN)

2024. november 29-én immár negyedik alkalommal került megrendezésre a MOST konferencia, amely az OISTAT Magyar Központ szervezésében valósult meg a Jurányi Házban. Az esemény fókuszában két égetően aktuális, sőt forró téma állt: a fenntarthatóság és a biztonság az előadóművészetekben.

25 Színházat vegyenek! – Konferencia a Nemzeti Uránia Filmszínházban (SZABÓ ÁDÁM)

HAZAI HÍREK

27 Hírek a hazai színházi világból

29 Új év, új Erkel Színház (GÖTZ ESZTER)

2025. január elsejétől az Erkel Színház helyén egy új, önálló, állami fenntartású zenés-táncos színház jött létre Cseke Péter és Sente Vajk vezetésével. Az önállóvá válás apropóján felidézük a színház eddigi történetét.

31 Színház és pedagógia – Az MMA Színházművészeti Tagozatának konferenciája a Walter Rózsi-villában

KÜLFÖLDI HÍREK

34 Az Elation Professional bemutatta a Paragon sorozatot

34 Abu Dhabiban épül a világ második Sphere-je

35 3D vetítés a Digital Projection és a HiLights Group együttműködésében

36 Színházi fesztivál az európai kulturális fővárosban (DR. SIRATÓ ILDIKÓ)

2024 szeptemberében az év egyik európai kulturális fővárosában, az észtországi Tartuban rendezték meg a DRAAMA 2024 színházi fesztivált.

LÁTVÁNYTERVEZÉS

41 „A világitástervezés gerince a dramaturgia” (JÁSZAY TAMÁS)

A Magyar Látvány-, Díszlet- és Jelmeztervező Művészek Társasága (MALÁT) kezdeményezésére tavaly indított sorozatunkat 2025-ben is örömmel folytatjuk. Ezúttal Bányai Tamás és Markó Zsolt világitástervezőkkel beszélgettünk Jászay Tamás színikritikus.

SZÍNHÁZÉPÍTÉS

46 Császári fürdőből „király” színház Karlovy Varyban (ZÖLDI ANNA)

SZÍNHÁZTECHNIKA

50 Mit adtak nekünk a rómaiak, azaz az angolok? (DITZMANN TAMÁS)

51 A Gyűrűk Ura, avagy egy újabb Prolights Fresnel a láthatáron

(SIMON OTTÓ)

54 Valóságzagú lámpasimogató (KISS PÉTER PEPE)

TECHNIKAI ÚJDONSÁGOK

57 Az Avigo, az Interton és a Chromasound újdonságai

60 Az első feccék egyike, avagy egy bátor lépés a szebb jövő felé

(JERZSA ÁTILLA)

SZÍNHÁZI GAZDASÁG

62 Gazdasági igazgató voltam a Fővárosi Operettszínházban 1983–1989 között (DR. VENCZEL SÁNDOR)

KIÁLLÍTÁSOK, KÖNYVEK

64 A színpadi térteremtő. Kiállítás Székely László díszletterveiből a József Attila Színházban (KÁRPÁTI IMRE)

64 Az üvegcipő 100 éve a színpadon (KÁRPÁTI IMRE)

65 Állj, ki vagy? (GÖTZ ESZTER)

A Magyar Színháztechnikai Szövetség negyedévente megjelenő Színpad című folyóirata a színháztechnikai szakma meghatározó kiadványa, amely szakmai tudást, innovációt és inspirációt nyújt olvasóinak.

Ha Ön is fontosnak tartja a színházak technikai fejlődését, a szakmai közösség támogatását és tudásmegosztását, kérjük, támogassa munkánkat adója 1%-val.

Adószámunk: 18114799-2-41

Minden felajánlás segít abban, hogy továbbra is színvonalas tartalommal szolgálhassuk a színházi szakmát és a művészeteket kedvelő közönséget!

Köszöntöm a kedves Olvasót

– olvasom a *Színpad – Előadóművészetek technikája* első lapszámának első sorait Szabó-Jilek Iván néhai főszerkesztőnk tollából. 2005 márciusában, amikor az elmúlt évtizedek egyik legnagyobb kulturális beruházása, a szakmai berkekben akkor még „Millenniumi Városcsopont, Kulturális Tömb”-ként talán jobban ismert, több funkció komplexum próbaüzeme éppen lezárul, az átadás eufórikus időszakában vagyunk. Érezzük, a fejlesztéssel most új távlatok nyílnak a kortárs művészeteket bemutató kiállítások, a klasszikus és komolyzene, a jazz és a népzene, a táncművészet és ki tudja még hány előadóművészeti ág, színpadi produkció, ismeretterjesztő sorozat, előadás előtt. A hazai kulturális élet, a színpad világa innovatív és új technológiák egész sorát felvonultató, számtalan lehetőséget szolgáló terekkel; a Fesztiválszínházzal és a Nemzeti Hangversenyteremmel, valamint az ezt szakmailag keretekbe foglalt új intézménnyel, a Művészetek Palotájával gazdagodott.

Ebben a környezetben jelent meg először a *Színpad – Előadóművészetek technikája*; a magyar színháztechnikai-szenikai szakmai közösségünk az épület részletes bemutatásával kezdte meg írott krónikájának hagyományait lerakni, ismeretterjesztő lapjait szerkeszteni és írni.

Húsz, immár teljes év van mögöttünk.

„Az idő múlása megbolygatja a varázslatot, és az évfordulók különösen ingatag pillanatok” – vallja Deborah Harkness amerikai író és történész. Esetünkben talán ez nincs így. Húsz év távlatából visszatekintve megelégedéssel állapíthatjuk meg, hogy a közbeszédben Műpára rövidült elnevezésű intézmény hazánk egyik vezető kulturális védjegyévé vált. Olyan entitássá, amely nem csak beváltotta, hanem meg is haladta az alapítói szándékot; az elmúlt két évtizedben számos innovatív, a háttér szakmai területeken, szűkebb pátriánkban, a színháztechnikai-szenikai világban is mintaként szolgáló produkció jött itt létre; az itt bevezetett innovációk, műszaki-szervezési „jó gyakorlatok” más intézményekben is visszaköszönnek, a mindennapos működés részéivé váltak. Jó látni, hogy az alapító-vezérigazgató, Kiss Imre vezetésével kidolgozott működtetés modellje a színpadokat kiszolgáló, vagy az infrastruktúrát üzemeltető területekről nézve is működik; a Műpa 20 évvel ezelőtti fénye nem kopott meg, az infrastruktúrára fordított szakértő és óvó figyelem folyamatos, a szükséges erőforrások rendelkezésre állnak, a beépített technológiák fenntartása, szinten tartása megvalósult. Az elhasznált eszközöket folyamatosan cserélik, a házat folyamatosan alakítják, fejlesztik. Egy olyan üzemeltetési, infrastruktúra-fenntartási modell jött létre, amelyet nem tudtak kikezdeni az átadást követő évek politikai-gazdasági viharai, amely nem élte fel, nem használta el kezdeti lehetőségeit, hanem – a hazai gyakorlatban sajnos fájóan páratlanul – a 2005-ben megvalósult fejlesztést 2025-re, 20. születésnapjára az átadáskori állapotokat meghaladó, világszínvonalú technológiai-műszaki állapotban örökölte át. Figyelemre méltó eredmény, amely a tervezésben, megvalósításban, üzemeltetésben, működtetésben részt vállaló valamennyi szereplő, szakember munkáját dicséri. Figyelemre méltó eredmény, amelyet érdemes szakmailag, műszakilag, gazdaságilag abból a szempontból is vizsgálnunk, mi kell ahhoz, hogy több megvalósuló fejlesztésünk bizonyuljon ehhez hasonlóan fenntarthatónak, majd az átadáskori állapotokat meghaladóan köszöntse a harmadik évtizedét megnyitó évfordulóját. Minél több intézményünknek, létesítményünknek szeretnénk hasonló állapotban megélt jubileumokat.

A Magyar Színháztechnikai Szövetség periodikája pontosan egyidős a Művészetek Palotájával. Még sokszor húsz, hasonlóan sikeres évadot kívánunk a Műpának és bízunk benne, hogy a Színpad hasábjain még sokáig tudjuk követni azok eredményeit!

Lakatos Gergely

a Magyar Színháztechnikai Szövetség elnöke

Színpad
Előadóművészetek technikája

XXI. ÉVFOLYAM 1. SZÁM
2025. MÁRCIUS

MAGYAR
SZÍNHÁZTECHNIKAI
SZÖVETSÉG

A Magyar Színháztechnikai Szövetség
szaklapja

Megjelenik:

negyedévente

(március, június, szeptember, december hónap)

Kiadja:

a Magyar Színháztechnikai Szövetség
(1138 Budapest, Madarász Viktor u. 43. fsz., www.msztsh.hu)

Felelős kiadó:

Lakatos Gergely, az MSZTSZ elnöke

Alapító főszerkesztő (2005–2022):

Szabó-Jilek Iván

Főszerkesztő:

Götz Eszter

szinpad@msztsh.hu

Szerkesztik:

Böröcz Sándor, Lakatos Gergely, Simon Ottó

Szerkesztőség:

Magyar Színháztechnikai Szövetség titkársága
1138 Budapest, Madarász Viktor utca 43. fsz.

Tel./fax: 329-0841

Korrektor:

Sehaffer Zsuzsa

Tördelőszerkesztő:

Lusztig Tibor

Nyomdai munkák:

Keskeny és Társai 2001 Kft.

Terjesztés:

előfizetéssel.

A Szövetség tagjai ingyen kapják.

Ár: 1400 Ft/példány

Előfizethető:

a szerkesztőség címen vagy a

www.msztsh.hu honlapon lévő megrendelőlapon.

A 2025. évi teljes évfolyam ára 5400 Ft.

A postaköltséget felszámítjuk.

Régebbi lapszámok – korlátozott számban – még kaphatók.

Kéziratokat, ábrákat, fotókat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.

Szerkesztőségünk a hirdetések és a PR-eikkek tartalmáért nem vállal felelősséget.

A közölt cikkek tartalma nem minden esetben tükrözi a szerkesztőség véleményét.

ISSN 1786-6995 (nyomtatott)

ISSN 2732-0073 (online)

Címlapon:

Kurázi és gyerekei, sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház,
világítástervező: Markó Zsolt

Fotó: Barabás Zsolt

Lapunkat rendszeresen
szemléli a megújult

www.observer.hu

A Színpad – Előadóművészetek
technikája megjelenését

a Nemzeti Kulturális Alap támogatja

Nemzeti
Kulturális
Alap

Magyar Teátrum Díjak 2024

A Magyar Teátrumi Társaság által 2010-ben alapított – immár tizenötödik alkalommal átadott – Magyar Teátrum Díjakkal minden évben a színházi háttérszakmák legjobbjait ismerik el. A díjátadó gálát a Nemzeti Cirkuszművészeti Központban rendezték meg 2024. december 21-én.

Az elismerés célja, hogy felhívja a figyelmet a kulisszák takarásában működő színházi háttér- és kiszolgáló szakmákra, egyúttal pedig erkölcsi és anyagi elismerést is nyújtson az azokat kiemelkedően magas szinten művelő szakembereknek. A díj a csapatmunka szimbólumaként egy aranygolyót tartalmazó csapágyat formáz. A Magyar Teátrum Díjra bármelyik magyar nyelven játszó színház javasolhat jelöltet. A díjjal együtt járó 1000 eurós pénzjutalom felét a díjazott színháza állja, a másik felét Magyarország legkiválóbb színházszakmai cégei biztosítják.

Vidnyánszky Attila, a Magyar Teátrumi Társaság elnöke így vezette be a díjátadót: „Azokat ünnepeljük, akik mindennapi, világszínvonalú munkájukkal szolgálják a magyar színházművészet ügyét. (...) Az ő tudásuk, tehetségük, elkötelezett munkájuk nélkül nincs korszerű és igényes magyar színház. A Magyar Teátrumi Társaság ezt a tudást és teljesítményt köszöni meg ezzel a gálával. A társaság vezetőjeként és rendezőként is szeretném kifejezni hálámat minden színházi dolgozónak, aki a háttérből segíti a produkciók létrehozását.”

2024-ben Magyar Teátrum Díjban részesültek: **Gibárti Tibor**, a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház fővilágosítója; **Hankó János**, a József Attila Színház fővilágosítója; **Kasza Gergely**, az Újszínház fővilágosítója; **Nagyné Vass Katalin**, a Győri Nemzeti Színház férfi varroda vezetője; **Németh László**, a Pécsi Nemzeti Színház tárvezetője; **Turesán József**, a nyíregyházi Móríc Zsigmond Színház színpadmestere, valamint **Pánczél Lajos**, a Fővárosi Nagycirkusz műszaki vezetője.

A kivételes színészi pályákat elismerő Magyar Teátrum Életműdíjat **Rupnik Károly**, a Győri Nemzeti Színház színművésze kapta. Dr. Bakos-Kiss Gábor, a Győri Nemzeti Színház igazgatója így fogalmazott az ajánlásában: „Rupnik Károly 1976-ban végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, Szinetár Miklós osztályában. Friss diplomásként a győri Kisfaludy Színházhoz szerződött, melynek – illetve jogutódjának, a Győri Nemzeti Színháznak – azóta is tagja. Ez idő alatt hosszabb-rövidebb ideig vendégként játszott a veszprémi Petőfi Színházban, az egri Gárdonyi Géza Színházban, a soproni Petőfi Színházban, valamint a magyarországi Deutsches Theaterben. Filmes és televíziós munkái is jelentősek. 2004 óta a Győri Nemzeti Színház Örökös Tagja, 2012-ben Győr városától

A díjazottak

Fotó: MAGYAR TEÁTRUMI TÁRSASÁG

évtizedes művészi munkája, lokálpatriotizmusa, közösségi jelenléte elismeréseként Szent László-díjat kapott. Rupnik Károly a Győri Nemzeti Színház legsokoldalúbb színművésze. Minden műfajban felejthetetlen alakítást nyújt: az operettől a tragédiáig, a klasszikus komédiától a kortárs előadásokig, a zenés színműtől a bohózatig remek karakterszerepek és kiváló főszerepek jelzik a pályáját. Szakmai tudása megkérdőjelezhetetlen, művészi alázata, fáradhatatlan játékos kedve utánozhatatlan. A társulat életében és a színház történetében elfoglalt helye a színházművészet legnagyobbjai közé emeli a művészi munkásságát.”

Hagyományosan a Magyar Teátrum Díjakkal együtt adják át a Magyar Színháztechnikai Szövetség által gondozott két szakmai elismerést. Az első magyar színháztechnikai mérnök, Tolnay Pál kiemelkedő mérnöki és színháztechnikai munkásságának, valamint nemzedékeket nevelő oktató tevékenységének emlékére alapított Tolnay Pál Életműdíjat ezúttal **Szűcsborus János**, a Madách Színház főmérnöke vehette át. A színházi háttérszakmák oktatása terén végzett példaértékű tanári, oktatásszervezői munkásságáért járó Prosaenium Emlékgyűri díjat a Magyar Színház-

Technikai Szövetség elnöksége **Czeiner László** nyugalmazott színházi főmérnöknek, tanárnak adományozta.

Czeiner László 1979-től esti kiségitő díszítőként dolgozott az Erkel Színházban, ahol a színpad szeretete megfertőzte; itt írta szakdolgozatát is. 1983-tól a Magyar Állami Operaház munkatársa volt, ahol bekapcsolódhatott a nagyszabású rekonstrukció utolsó évének munkálataiba. 1997–2001 között a Vígszínház főmérnöke, ezzel párhuzamosan 2000–2001 között az Operaház műszaki igazgatója, majd 2000–2010 között immár csak az Opera műszaki igazgatója volt. Pályája utolsó évtizedében a Keckeméti Katona József Színház, a budapesti Örkény István Színház, majd a budapesti József Attila Színház főmérnöke. 1999-től elsőként a Színház- és Filmművészeti Egyetem óraadó tanáraként kezdte meg a színházi háttérszakmák képzésében máig tartó munkásságát. Az azóta eltelt időszakban több száz kolléga, színházi szakember oktatásában, vizsgáztatásában vállalt szerepet. Tanári elhivatottsága, a következő generációk oktatásának ügyébe vetett hite példaértékű.

Gratulálunk a díjazottaknak!

Tolnay Pál Életműdíj: Szűcsborus János

Decemberben, a Magyar Teátrumi Társaság ünnepélyes díjátadóján került sor a Magyar SzínházTechnikai Szövetség által adományozott Tolnay Pál Életműdíj átadására, melyet Szűcsborus János, a Madách Színház főmérnöke az MszTSz korábbi elnöke vehetett át. Az elismerés kapcsán kérdeztük őt pályafutásáról.

Fotó: Madách Színház / JARDEK SZABINA

A középiskolát a Puskás Tivadar Távközlési Technikumban végeztem 1966 és 1970 között. Abban az időszakban ez egy nagyon felkapott iskola volt. Nagyon sok későbbi művész járt oda, Presser Gábor, Bródy János, és az osztálytársaim között volt Horváth Attila dalszövegíró, aki Charlie-nak és Balázs Fecónak írt dalokat. Akkoriban az elektrotechnika megszedítette a fiatalokat, mivel a beatzenéhez hozzátartozott a gitár, a gitárhoz pedig az erősítő, és abban az iskolában mi ilyeneket tanultunk. Tehát ez odacsábította az embert, és gerjesztett valamit. Olyan volt, mint a kovász.

Jómagam a műszaki pálya felé indultam. A technikum után a Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola következett. Ott vezeték nélküli híradástechnika, vagyis rádió, televízió, mikrohullámú szakon végeztem. Először a pályámat mint műszaki tanár képzeltem el, 1973-ban a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola műszaki tanárképzésére kerültem gyakornokként.

1976-ban Szegeden megalakult a vidéki televíziózás egyik központja, a Szegedi Körzeti Stúdió, ott kezdtem dolgozni, és tíz évig hangmérnökként tevékenykedtem. Szerencsém volt, mindjárt kiemelt műszaki munkatárs lettem és sokfajta műsorban dolgozhattam: élő adásban, nagy nemzetközi kapcsolásos műsorokban, sportközvetítésekben, eljutottam a Filmgyárba, és nagyon sok tévéjátékban vettem részt.

Szegeden volt egy operatőr kollégám, akinek a felesége a Szegedi Szabadtéri Játékok gazdasági igazgatója volt. Így kerültem kapcsolatba a színházzal. Hat évet töltöttem a Szegedi Szabadtéri Játékoknál, és ott szerencsém volt egy nagy szabású technikai váltásban részt venni, illetve kieszközölni, hogy a régi hagyományos hangosítási rendszert lecserélhessük egy korszerűbbre. Ebben az időszakban – ez már a nyolcvanas évek volt – az elektronikában és az elektrotechnikában világszinten egy robbanásszerű fejlődés ment

végbe. Ekkoriban a mikrofonok már nagyon jó minőségűek voltak, de a mikroport, tehát a vezeték nélküli átviteltechnika még gyerekcipőben járt. A Magyar Televíziónak már volt néhány, elég kevés, de a színházaknál még nem. A mikroport teljesen új lehetőségeket hozott a hangosításban, és nemcsak a technikai oldalnak, hanem a művészeknek is. Felszabadultak a távolságok, ami egy akkora színpadon, mint a Szegedi Szabadtéri, nagyon sokat jelentett. Nagy lehetőség volt, hogy ezt az átmenetet ott megélhettem.

1989 után Szegeden egy szabadtéri színházi intendatúra program indult, ami annyit jelentett, hogy az akkori igazgató összevonta a Szabadtéri Játékokat és a színházat. A technikai eszközök gazdaságosabb kihasználása érdekében sok minden lehetett csinálni, a piaci szempontok ekkor még nem számítottak. De a kilencvenes években, a rendszerváltással egyre jobban beköszöntött a piaci érdek.

Én tehát mindkét intézménynek a műszaki vezetője voltam, főmérnöki beosztásban, de 1997-ben eljöttem onnan. Másfél évig a műszaki tudományos ismeretterjesztésnél dolgoztam, a METESZ-nél voltam területi igazgató.

1999 augusztusában a székesfehérvári Vörösmarty Színházhoz szerződtem. Itt három hónapig maradtam, mert októberben felhívott Götz Béla, a Madách Színház díszlettervezője és scenikus, és megkérdezte tőlem, lenne-e kedvem, bátorságom az éppen akkor felújított Madáchba jönni. Azt javasolta, ha a dolog érdekel, jöjjenek föl Pestre,

Fotó: Műnyar Társaság Társaság

A Tolnay Pál Élelműdíj ünnepélyes átadója

keressem őt, illetve Kerényi Imrét. Ezzel a telefonhívással indult el minden számomra a Madách Színházban. Kerényi akkor éppen *Az ember tragédiáját* próbálta, az volt a nyitóelőadás a rekonstrukción átesett Madáchban. Egy ilyen nagyszabású felújítás után mindig rengeteg kérdőjel van. Műszaki szempontból minden új volt. Én örömmel elfogadtam a felkérést, úgyhogy a székesfehérvári próbaidőm végén Budapestre jöttem, és azóta is itt vagyok, immár 25 éve.

Október 23-án adták át a színházat, megegyeztünk, hogy november elsejével lépek be a társulatba. Jól ismertem őket, hiszen televíziósként sok előadást közvetítettünk innen. A Madách Színház több nagyszabású produkcióval jött a Szegedi Szabadtéri Játékokra, játszották ott a *Cyranót*, a *Maes-kákat*, tehát élő kapcsolatom volt az itteni műszaki kollégákkal is.

Meg kell mondjam, hogy az a három hónap Székesfehérváron meghatározó volt az életemben, mert igaz, hogy messziről jött embernek tekintettek, de a színház és a város akkor kezdett el komolyan tárgyalni a székesfehérvári színház rekonstrukciójáról, és engem a szegedi tapasztalatok alapján bevontak ebbe a projektbe. A fehérváriaktól ez nagy megtiszteltetés volt. A mai napig úgy fogadnak ott, mint kedves régi kollégát, jó emlékezetükben őrznek, ahogy én is az ott töltött rövid időt.

Budapestre költöztem, de itt sem szállásom nem volt, sem semmi. A feleségem, Vámosy Éva Szegeden volt operaénekesnő – jelenleg a Színház- és Filmművészeti Egyetemen tanít –, ide-oda ingáztam a két város között. Végül lett budapesti lakás, beköltöztünk. A színházban azt mondtam Kerényinek, hogy én a színpaddal is szeretnék

foglalkozni, nemcsak az épület üzemeltetésével. Kerényi azt válaszolta: rendben, akkor megkapod a Madách Kamarát. Így hát a főmérnöki munka mellett a Madách téri kamaraszínház szcenikusa lettem. Nagyon sokat tanultam Götz Bélától, mert minden darabba bevont, amit bemutattunk. Úgyhogy a beavatásom a műhelyekben történt, nagyon életszerű és rendkívül hasznos volt.

25 éve vagyok a Madách Színháznál. Az embernek azzal is tisztában kell lenni, hogy előbb-utóbb vége lesz ennek, és gondolni kell az utánpótlásra. Ez ma nem könnyű, mivel nagyon dinamikus változás megy végbe a társadalomban. Olyan dolgok vannak, amelyek húsz évvel ezelőtt elképzelhetetlenek lettek volna, viselkedésben, felelősségvállalásban, megbízhatóságban, a jog, a kötelesség, az etika viszonyában egyformán. A változás kikerülhetetlen, de kell tudni kezelni. Mind a színpad, mind maga a nézői befogadás átrendeződik a vizuális élmények dominanciája révén. A néző nagyon el van kényeztetve az otthoni technikákkal. Szóval nagy kihívás a jövő. Most mi, a Madách Színházban arra törekszünk, hogy a színházi élmény versenyképes legyen a kor technikai vívmányaival. Rendkívül inspiráló számomra Szirtes Tamás igazgató kreatív csapatához tartozni, mert az nap mint nap új kihívásokat támaszt elém.

A másik egyértelmű probléma az, hogy elfogytak az iskolák. Jó ideig a Színház- és Filmművészeti Egyetemen képeztek színházi mérnököket, műszaki vezetőket. Ma már ez ninesen, vagy legalábbis nem felsőoktatási szinten.

Nagy megtiszteltetés, hogy 2024 végén a szakma nekem ítélte oda a Tolnay-díjat. Hadd meséljek kicsit magáról a díj történetéről. A rendszerváltás előtt a színházi műszaki területek a METESZ kere-

tén belül az optikai és akusztikai részhez tartoztak, azon belül volt egy színháztechnikai szakosztály, amelynek majdnem minden színházi vezető és műszaki munkatárs tagja volt, ők képviselték a színházakat. A rendszerváltás után néhányan úgy döntöttünk, hogy nekünk ez nem megfelelő forma. Összeesküvőknek neveztük magunkat, úgy gondoltuk, hogy le kell válnunk a METESZ-ről. Mi hívtuk életre a SzínházTechnikai Szövetséget, amelynek alapítói között volt Szabó-Jilek Iván is, aki ugyanabban az évben elindította a *Színpad* folyóiratot. Ott volt Schmidt János, Borsa Miklós is, akik még együtt dolgozhattak Tolnay Pállal, az Operaház első mérnökével. Őt tekintettük és tekintjük ma is itt-hon az első színházi mérnöknek. Az ő emlékére és tiszteletére Borsa Miklós és Schmidt János szerettek volna egy elismerést létrehozni a színházi műszaki dolgozók számára, feltétel volt az is, hogy mérnöki végzettséggel és a színházi szakemberképzésben oktatási tapasztalattal és gyakorlattal bíró személy kaphatja, amilyen Tolnay Pál is volt. Ezek mellett a „nagy bölények” mellett én kiseserkész voltam. Rám bízták, hogy megfogalmazzam a díj küldetését, a preambulumtól kezdve mindent. Nekem kellett az elnökség elé terjeszteni, azután megvitattuk, finomítottunk rajta közösen, és így jött létre ez a díj. Az elsőt Schmidt János kapta, a másodikat Borsa Miklós. Az elismeréssel járó plakettet én csináltattam. Egy színházi szobrászt kértem meg, hogy Tolnay Pál fényképe alapján készítsen egy kis domborművet. Számomra ez a díj azért nagyon fontos, mert a kollégák szavazzák meg, azok, akik a jót is, a rosszat is tudják rólad. Nemesak a sikerek alapján, hanem az ember értéke alapján. És nem egy színház adja, hanem a sok színház együtt.

Az új színházépület a Gyulai út felől

Fotó: NAPSUGÁR BÁBSZÍNHÁZ

A Napsugár Bábszínház új épülete

2016 áprilisában a Modern Városok Program keretein belül Békéscsaba Város polgármestere és alpolgármestere ötlete nyomán kezdődött el egy folyamat, amely megváltoztatta Békéscsaba belvárosának egy fontos részét, és nem utolsósorban egy új bábszínház épület készült, amely ritkaságszámba megy manapság Magyarországon.

1949-ig kell visszamennünk az időben, hogy megtaláljuk a Békéscsabai Napsugár Bábszínház elődjének számító Mesevilág, majd később Napsugár Bábegyüttest, amely a kor szellemének megfelelően amatőr társulatként működött. Közel 40 éven keresztül édesapám, Lenkefi Konrád vezette a társulatot, aki nemcsak vezetője, de tervezője és rendezője is volt az együttesnek. 1995-ben bekövetkezett halála után a Békés Megyei Művelődési Központ gondozta és tartotta össze a játékosokat, a vezetőjük Nemesné Nagy Éva volt. A művelődési központ vezetője, Dr. Papp István kezdeményezésére alakult hivatásos bábszínházzá éppen húsz éve, 2005 januárjában, Magyarországon utolsósorban. 2005 után azonban a hivatásos munka gátja a folyamatos helyszínváltás volt, amelyet aztán 2009-ben a Békéscsabai Jókai Színház mellett létesült Ibsen-ház megépítése állított meg. Úgy gondoltuk, megtaláltuk a végleges helyünket, és egy egyszerű színházi térrel boldogan éltük az életünket. Akkor még senki sem gondolt arra, hogy a bábszínházi előadásszámok megtriplázódnak, és idővel a beérkező közönséget már nem tudtuk

kiszolgálni a szűkös terekben. Mindezek mellett felnőtteknek és középiskolásoknak is megnyitottuk a teátrumunkat, így egy próbateremmel és egy közösen használt színházteremmel már nagy erőfeszítésekbe került a közös lét. Hosszú tárgyalássorozat vezetett oda, hogy a 2016-os első Modern Városok Program megbeszélésen szóba kerülhessen egy teljesen önálló bábszínház épület.

A tervezési folyamat

2019-ben találkoztam Fajzi Tamással, a Fajzi Építész Kft. vezetőjével, hogy közösen átgondoljuk a koncepciót. A feladat kettős volt, hiszen a területen, amelyre az új bábszínházat terveztük, az 1841-46 között emelt Ursziny-Beliczey kúria állt. Műemlék épületről lévén szó, átalakítani vagy bővíteni nem lehetett, csupán felújítás, rekonstrukció jöhetett

Az új épület és a kúria

A nézőtér és a színpad

szóba. Az épület klasszicista stílusú, tengelyesen szimmetrikus nemesi lakóház volt, amelynek pincéje is remekül kihasználhatónak tűnt. A restaurátorok és történészek által feltárt tér gyönyörű falfestményeket és nagyszerű technikai megoldásokat

rejtett. Az elképzelés az első pillanattól az volt, hogy a kúria mellé egy új épület kerül majd, amely a színházi feladatokat látja el. Óriási szerencsénk volt, mivel Fajzi Tamással könnyen ment a közös munka. Először hét darab A/2-es témalappal állítottam

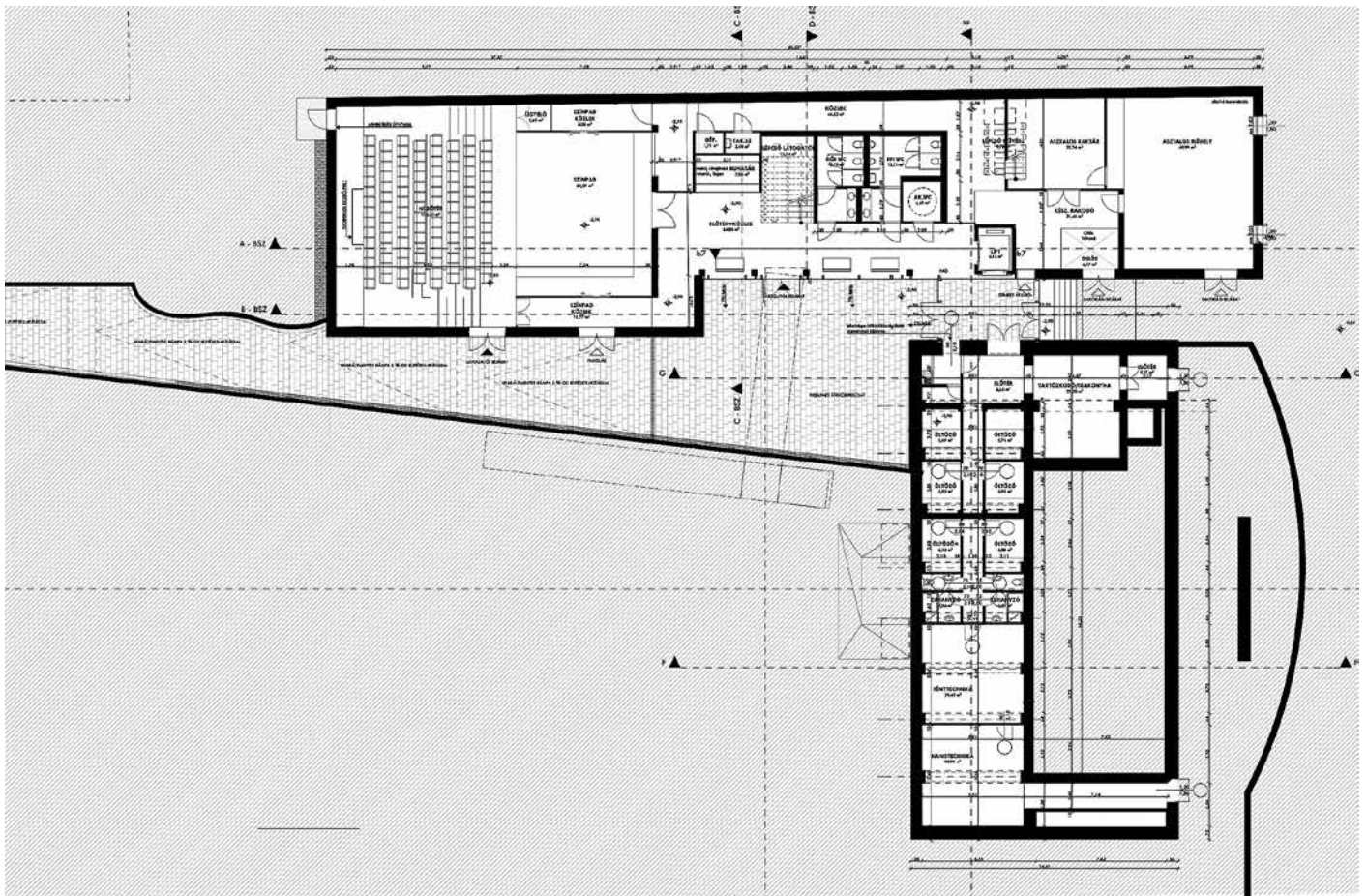

Lenkefi Konrád Cantata Profana című bábelőadásából egy napot ábrázoló kellék

be hozzá, amelyeket képekből, fotókból állítottam össze. Ezeket a lapokat – moodboardokat – használtuk az ötletelés folyamatánál, ebből alakultak ki a látvány- és szerkezeti elemek. Több alkalommal látogattunk el együtt közeli bábszínházakba, hogy lássa, milyen terekre, kiszolgáló helyiségekre van szükség egy ilyen épületegyüttesben. Am adottságok is voltak, hiszen, amint már említettem, a helyi műemlékvédelmi rendelet kiköti, hogy műemlék mellé épített új épület esetében az nem lehet magasabb gerinomagasságú és hangsúlyosabb, mint az idősebbik. Így tehát megadott területtel kellett gazdálkodnunk, amely egy bábszínház tervezése esetében nem kis vállalkozás. Az alaprajzban az volt a fő koncepció, hogy külön tudjuk választani a színpadi, a közönségforgalmi és a műhelyrészeket, mivel a díszlet- és bábkivitelezés is saját munkatársainkkal történik. Így alakult ki, hogy az épület utcafronti részébe a nagyszínpad és a stúdióterem

került, az üveglakos homlokzati rész a közönségforgalmi terület, a kúria mögötti rész pedig a műhelyek birodalma lett. A kúria pincéjébe öltözőket és egy hangstúdiót álmodtunk, míg a földszintjére egy előadó-kiállítóteret és irodákat.

Földszinti alaprajz

Hangosító állás

► Az új épület tervezési folyamatában az is fontos volt, hogy valamilyen módon a nap játéka is megjelenjen a belső térben, ezért az üvegezett homlokzat színes geometrikus üvegtáblákból áll össze, így a napszakonként változó színes hangulatok folyamatosan alakítják a belső tér megjelenését.

A kivitelezés

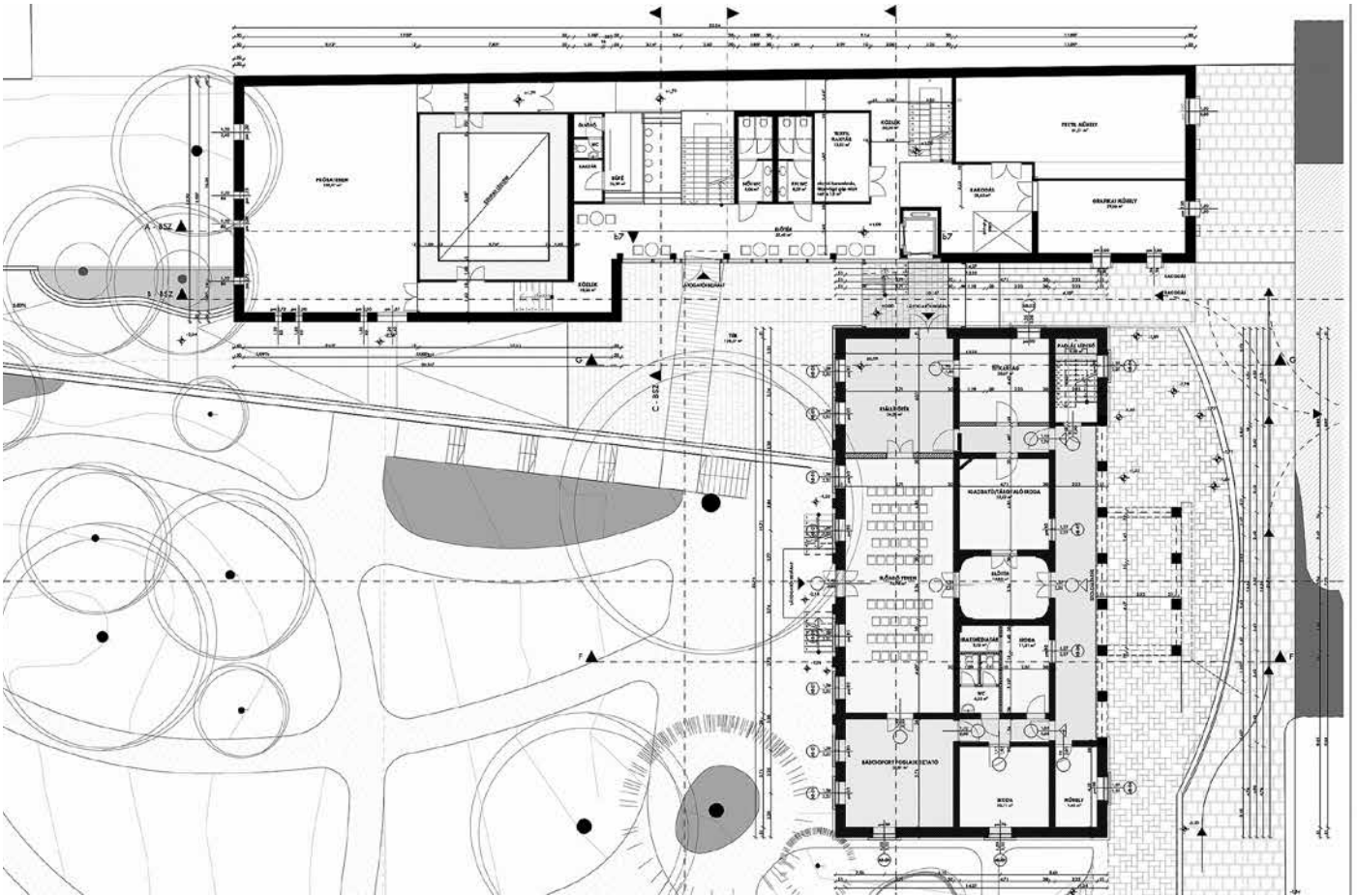
2020 végén kapott megbízást a kivitelezésre a Galéria Invest Kft. A békéscsabai vállalkozás számára fontos a helyi értékek támogatása és a lokálpatrióta hozzáállás, így a kivitelezés folyamán szinte semmilyen probléma nem maradt megoldatlanul. 2021 februárjában kezdődött meg az építkezés,

amely azonnal egy kisebb megtorpanással indult: az új épület alapozási munkálatait megelőzően a területet régészek irányításával kellett megvizsgálni, mivel a város egyik legnagyobb temetője az épülettől 300 méterre található, és a hozzánk közel lévő kórház alapozásánál is szkíta sírokat tártak fel. A másik nehéz feladat a talajvíz szintjének elkerülése volt, ami a közeli élővízesatorna miatt igen magasán állt.

Ahogy az építkezés megkezdődött, a kúria épületről kiderült, hogy a falszerkezet, illetve a tetőszerkezet nagyon rossz állapotban van, ami statikai veszélyeket rejt, ezért a rekonstrukció folyamán a falakat vasszerkezettel hozták rendbe, a mennyezet és a tető fa szerkezetét pedig 60%-ban kicserélték. Az egész épületet teljesen alászigetelték és újraalapozták. A pince padlószintjét lesüllyesztették, így elférnek benne a közlekedő kollégák.

A színpad és nézőtér

A tervezés folyamatánál kialakult alaprajz sajnos kényszermegoldás volt, de most, másfél évnyi használat után állíthatom, hogy ez semmiben nem zavar minket. A probléma az, hogy csak egy adott területünk volt, és hozzá egy adott költségvetés, ezért egy központi bejárathoz viszonyulva kellett az alaprajzot kialakítani. Így a nagyszínpad olyan helyre került, ahol azt a nézőnek valamilyen módon meg kell kerülnie, hogy bejuthasson a nézőtérre. Maga a né-

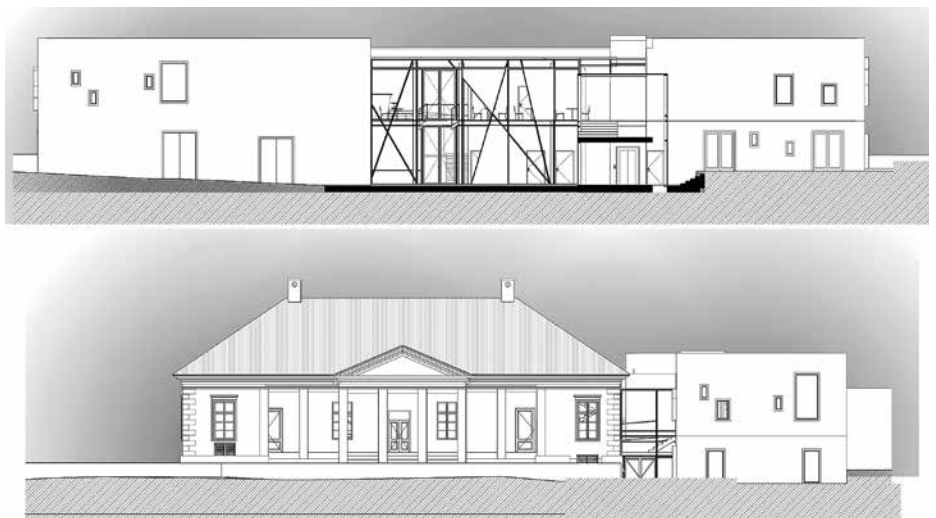
Emeleti alaprajz

zötér egy betolható megoldással lett megoldva, így kialakítható egy teljesen sík, illetve egy emelkedő auditorium is, ahol 120 férőhelyet tudunk biztosítani. Ennek tetején található a hangosító és világosító állás. A színpad minden oldalról megközelíthető, ám hiányossága, hogy nincsen mellékszínpad, ami bizonyos esetekben nehezíti a díszletezést. A színpadnyílás magassága 4,5 méter, szélessége 7 méter. A felső gépezet 6 db elektromos trégerből áll, és tetszés szerint bővíthető ponthúzóval vagy egyéb, fixen belógatható elemekkel. A zsinórpadlás magassága 9 méter, amelyet 4,5 méter magasságban karzat vesz körül. A színpad szolgálati folyosó részén egy ügyelőfülkét is kialakítottak.

Fény- és hangtechnika tekintetében is megújultunk: a beruházás során teljesen új eszközöket szereztünk be, többségükben LED-es reflektorok kerültek beszerelésre, illetve olyan hangrendszer, amely alkalmas ennek a viszonylag kis nézőtérnek a hangosítására. A nézőtér felett, az épület első emeletén egy kisebb tér alakult ki, amelyben egy 65 főt befogadni képes stúdiótermet alakítottunk ki, itt játszuk babaelőadásainkat és egy-két személyes kis előadásainkat, illetve ez a tér ad lehetőséget szimultán próbákra, előadásokra is.

Műhelyek

Alapvető szempont volt, hogy a műhelyeink az épületegyüttesen belül működjenek, hiszen a báb-színház gyártási folyamataihoz elengedhetetlen

A déli homlokzat a Gyulai út felől (Bábszínház) és a keleti homlokzat

az alkotók közelsége, a színészek folyamatos visszajelzései, szem előtt tartva az alkotás folyamatosságát. Így a színpad melletti szolgálati folyosó mindkét szinten közvetlen összeköttetést nyújt a műhelyekhez. Az asztalosműhely megegyezik a színpad méreteivel, így elkerülhető a folyamatos szaladgálás a műhely és a színpad között. Felszereltsége nem a klasszikus asztalosműhelyeké, a húsz év tapasztalatai nyomán rendeztük be olyan eszközökkel, amelyek szükségesek számunkra.

Az asztalosműhely felett a textilműhely helyezkedik el, ahol nemcsak a kivitelezés történik, ha-

nem a jelmezek napi mosása és vasalása is. Méreteinél szintén az volt a fontos, hogy a színpadra készülő drapériák kényelmesen elférhessenek.

Öltözők

A kúria pincés szintje egy magasságban van az új épület földszintjével; ez leírva talán nehezen érthető, de a fotókat látva talán jobban értelmezhető. Így a nagyszínpad szintjén a kúriában alakítottuk ki a színész pihenőt és öltözőket. Ezek kétszemélyes kis helyiségek, amelyek megkönnyítik a napi munkát a színészkollégák számára, illetve kul-

Emeleti üvegezett előtér

Stúdió

Színész tartózkodó

Varróműhely

A földszinten található nappali szoba azonban alkalmas rendezvények tartására, konferenciákra, kisebb születésnapok, vacsorák megszervezésére. A kiegészítő helyiségek pedig irodaként nagyszerűen funkcionálnak.

Összességében tehát a modern és a történelmi épület átjárható alaprajznak, valamint a nagyszere-

rű építészeti és kivitelezési megoldásoknak köszönhetően a Napsugár Bábszínház új otthona jól használható közösségi színterré alakult, Békéscsaba városának egyik izgalmas színtérje, értéke lett.

Lenkefi Zoltán

a Napsugár Bábszínház igazgatója

Műszaki vezető: Csóti Tibor és Adamik János
Műszaki főellenőr: Endrész László
Építész tervező: Fajzi Tamás
Statikus tervezők:
Kúria: Bene Tibor
Új épületrész: Kiss Zsolt
Kivitelező: Galéria Invest Kft.
Fénytechnika: Luminis Kft.

▶ turált környezetet biztosítanak egy-egy hozzánk érkező társulatnak is. E folyosó végén egy-egy fürdőszoba és mellékhelyiség is kialakításra került.

Stúdió

Az öltözők folyosóján végigsétálva, az épület Gyulai útra néző részén a pincében kialakult két helyiség, amelyben stúdiót hoztunk létre. Szintén fontos szempont volt, hogy – ahogyan sok minden mást – a zenei felvételeket is mi magunk tudjuk rögzíteni.

A Beliczey-kúria

Ahogyan már szó volt róla, a kúria épülete önmagában nem lett volna alkalmas színházi terek kialakítására, hiszen a műemlékvédelmi rendelkezések miatt az alapvető terek nem voltak átalakíthatók.

A megújuló Magyar Színház

2024-ben nevet váltott a Pesti Magyar Színház: ismét Magyar Színház lett, visszatérve az 1897-től 1947-ig ebben az épületben működött színház elnevezéséhez. A névváltás egyben nagyszabású fejlesztéssel és arculatváltással járt együtt. Egyértelműen új korszak kezdődik a színházban, erről kérdeztük Szabó Zoltán gazdasági igazgatót.

Fotó: Traianovici Zoltán

Fotó: Magyar Színház / Kovács Miklós

A megújult előcsarnok

2024 február elsején történt meg a Magyar Színházban a direktorváltás, onnantól kezdve Nagy Viktor igazgató, Eperjes Károly művészeti vezető és én mint gazdasági igazgató határozzuk meg a működés irányelveit. Egy színházban nagyon izgalmas a direktorváltás, különösen, ha egy évad közepén zajlik, hiszen benne vagyunk egy repertoárban, miközben a változásra készülünk. Itt is így volt, úgyhogy bizonyos dolgokban nem volt nagy mozgásterünk. Először végig kellett vinni az évadot, közben lefolytatni a társulattal az egyeztetéseket a következő évadra, ami majd megadja a lehetőséget a változás megindítására. Ez egy hosszú folyamat, hiszen előadásokat nem lehet – és nem is kell – azonnal cserélni. Ezért most kezdődik ilyen szempontból az első tiszta évünk a színházban, egy fél évaddal a hátunk mögött; most indulnak a változások.

Nagyon fontos, hogy az új vezetés felmérte a színház adottságait kívül-belül, az irányultságát, a kohéziót, a színészek helyzetét, az infrastrukturális állapotokra is külön figyeltünk. Az alapító okiratunk szerint családi és ifjúsági színház vagyunk, ami 0-99 éves korig mindenkit magába foglalhat. Vagyis van egy konkrét profilunk, amelyben főleg a családok és a gyermekek kapnak kiemelkedő szerepet, de az új vezetés a profilba beillesztett egy klasszikus vonalat. Ezt elsőként az Eperjes Károly által 2020-ban rendezett, most felújításra került *Rómeó és Júlia* jelentette, illetve februárban mu-

Az új társulati fotók az előcsarnokban

tattuk be a *Hamletet*, kimondottan a középiskolás korosztálynak. Tehát a kötelező olvasmányok klasszikus értelmezése is fontos lett. Emellett pedig, mivel zenés színház is vagyunk, maradtak a korábbi zenés darabok: a *Valahol Európában* Nagy Viktor rendezésében, és 2024-ben tartottuk a *Koldus és királyfi* ősbemutatóját, amelyet szintén Nagy Viktor állított színpadra. Áprilisban pedig érkezik a *Kölyök* című musical.

Stúdiódarabjaink között pedig említenem kell a *Jó estét nyár, jó estét szerelem* előadását, Nagybecsoni Nagy Kati rendezésében. Tehát elindítottunk egy új irányt, de alapvetően maradt az ifjúság, a család és a gyermekek mint célközönség, hiszen óriási a felvevőpiaca. A legfontosabb elvünk a színházi nevelés, már a legkisebb gyermekeket is beinvitáljuk kisesoportos színházi előadásokra, és ezeket a gyermekeket, ahogy nőnek föl, tervszerűen

▶ hozzuk vissza a színházba, építünk a fiatal generáció színházlátogatására. A program abszolút sikeres, hiszen ha egy év távlatában nézzük, a látogatottságunk 87%-ról 93%-ra emelkedett. Ez 125 000 nézőt jelent egy évadban, ennyien fordulnak meg nálunk. A magas nézőszám bizonyos fejlesztéseket is megkívánt, főleg az infrastruktúrában.

Mindehhez egy csaknem 60 éves épület kínál keretet.

Valóban, 1966-ban készült el az épület – az 1897-től itt állt színházépületnek csak a tartóoszlopai maradtak meg az akkori nagy átalakításban –, és mi pont ugyanabban az állapotában kaptuk meg. Ez látszik a külső csomagoláson, a székeink állapotán. A nézői elégedettség szempontjából például egyértelműen kiderült, hogy kevés volt a közösségi tér. Ezt most kibővítettük, és felújítottuk a nézőforgalmi részeket. A mosdók területét megdupláztuk, külön akadálymentesített és pelenkázóhellyel ellátott mosdóhelyiséget is kijelöltünk, ez is modernizálva lett. Felújítottuk és felfrissítettük a színházba érkező közönség számára a bejárati részeket, itt egy ajándékshopt helyeztünk el, a ruhatárat kibővítettük, néhány helyen korszerűsítettük a felületeket. Frissítettük az előcsarnok falain a társulati fotókat, mindenkinek hagyjuk az egyénisége szerint, hogy olyan képet mutasson magáról, amelyet szeretne. A jelen mellett a legszebb hagyományainkhoz is visszafordulunk: kihelyeztük az előcsarnokba a régi Magyar Színház felnagyított fotóját, és összeállítunk egy történelmi arképesarnokot az épületben játszó nagy színészek fotóival. A felújított büfé kávéházi hangulatot kapott.

A Szalon mennyiben változott?

Abban a térben egy olyan kulturális szalont céloztunk meg, ahol saját előadásaink is futnak, emellett felolvasóestek, stand-upok, zenés programok kapnak helyet. A *Koldus és királyfi* képesán már tárgyalunk Müller Péter Sziámi önálló estjének befogadásáról, és vannak további ötleteink arra, hogyan telítsük meg élettel. A Szalont eleven találkozóhelynek szeretnénk kialakítani, amely egyben potenciális játszóhely is. Ennek megvalósítására most adtunk be egy pályázatot, és úgy néz ki, hogy sikeres lesz. Itt is a színház társadalmi szerepvállalása vezeti az irányt.

Milyen változásokat terveznek a közeljövőben?

Szeretnénk a fenntarthatóság szempontjait is behozni a színházba a zöldítés, az energiahaté-

Az előcsarnokban elhelyezett LED-kivetítők

konyság, az ökológiai lábnyom csökkentése révén. Az egyelőre csak koncepciójában létező projekt a színházépület külső megjelenését is érinti. A projekt abból állna, hogy egy külső, növényekkel kiegészített szerkezettel körbevennénk az épületet. Jelenleg technikailag is nehéz az átjárás a színházi oldal és az adminisztratív oldal között, bonyolult a díszletszállítások, díszletpakolások megoldása, kevés a raktár, ráadásul külső lifteket is el tudnánk rejteni az új kubatúra mögé. Így a külső szárnyon a színházunk minden szinten átjárható lenne. A színház környékén kevés a tér, a zöldfelület, ez az épületünk egyik legnagyobb problémája: most, amikor telt házzal mennek az előadásaink, 650 néző egy szűk térbe van beteretelve, nincs egy park, egy tér a bejárat előtt, ahol egymást várják, beszélgetnek, találkozhatnak. Ha esik az eső, egyszerre jön be 650 néző, hogy meg ne ázzon. Nincs fedett tér előttünk. Ez a projekt arra irányul, hogy a Szalont kihúzzuk a Hevesi Sándor tér felé. Az előrenyúló tető alatt már lehetne várakozni. Jelenleg egyeztetések folynak, ugyanis a kerületi főépítéssel közösen szeretnénk a zöldítést, mivel az önkormányzat a színház mellett futó Rejtő Jenő utcát sétálóúttá minősítené. Egy sétálóutca 600 embernek megfelelő hely, ülni, pihenni, beszélgetni, várakozni a színházi élményre. Akkor van problémánk, ha két darabot egymás után játszunk: a délutáni előadás nézői pont akkor mennek ki, amikor az esti nézők megérkeznek, teljes a káosz. Muszáj a 21. századi szintre fejlődnünk. Nem beszélve arról, hogy gyönyörű látványt mutathatna egy élő zöldfelület, megfelelő technikai háttérrel, és egy olyan jövőképet sugallna, ami a színházba érke-

ző fiataloknak különösen fontos. Reméljük, hogy sikerül forrást találni és biztosítani az innovatív megújulás megvalósításához.

Azt mondják, hogy egy színházépületnek 30-35 év a szavatossága, és ez az épület most már a kétszeresénél tart.

Bizony, nem szabad tovább halogatni a megújítást. Tehát ezek a hosszabb távú terveink, de amit az elmúlt egy év alatt elértünk, már azáltal is jóval kényelmesebb és maibb lett a színház közönségforgalmi része. Folyamatosan figyeljük a beltartalom változására, de előttünk áll még a színpad és a nézőtér megújítása, amit 2025-re tűztünk ki célul: le kell cserélni a 650 székünket, mert 1966 óta alaposan elhasználódtak. Emellett meg kellett újítanunk a hangtechnikát, az is elavult volt, illetve nem volt saját tulajdon.

Korábban bérelt hangtechnikával dolgoztak?

Igen, az elődeink bérelték a hangtechnikát, sőt a technikai szolgáltatást is.

Egy zenés profilú színháznál ez nagyon komoly költséget jelent.

Igen, azzal együtt, hogy magát a személyzetet is bérelték hozzá. Tehát egy szerkezeti átalakításra is szükség volt. Közbeszerzés útján megvásároltuk

A felújított mosdóhelyiség

a hangtechnikát és felvettünk hozzá személyzetet, úgyhogy most már saját erőből tudunk produkciót előállítani. Kiépitettük a tűzjelző rendszert is, mert

1966-ban ez még nem volt előírás, de 2025-ben már nem engednék be bátran a nézőt egy olyan színházba, ahol ez nincs. Vagyis alapvető hiá-

nyosságokat kellett orvosolnunk. Ezeket apránként, egy év alatt megvalósítottuk. Mindemmellett a marketing tevékenységünket, a 21. századi közösségi média kezelését is újraértelmeztük. Felvettünk egy erős csapatot, fiatalokat, akik érzik a változásokat. Nagyon sok tartalmat készítünk, és a sikerdarabjaink reklám spotjait is újraértelmeztük: filmes módon vettük fel, most már ezek futnak a közösségi médiában. A decemberi, erős marketing időszakban volt olyan nap, amikor négymillió megtekintésünk volt. Ez egészen elképesztő siker, hiszen mindannyian tudjuk, hogy kultúráról kommunikálni a gyerekeknek ma nagy kihívás.

A színház neve és arculata is megváltozott.

A legfontosabb változás életünkben persze a névváltás. A Pesti Magyar Színházat gyakran összekeverték a Pesti Színházzal, sok vendégünk nem tudta értelmezni a két színház közti különbséget. Úgyhogy kezdeményeztük a fenntartó felé a névváltást, és hivatalosan is Magyar Színház lettünk. Így most egyértelmű a színház helye a magyar színházi térképen. A névváltás magával hozott egy arculati frissítést is. Új logónk lett, ami egy hangjeggyel indul, ez utal a zenés színházra.

Az identitásunk annyiban változott, hogy családi és ifjúsági színház maradtunk, és a zenés produkciók továbbra is kiemelten fontosak, ugyanakkor a Sinkovits színpadon prózai darabokat is kínálunk. Hamarosan bemutatjuk *A bor filozófiáját*, és nem sokra rá *A legyezőt*. Visszahoztuk a művészeti vezetőnk, Eperjes Károly önálló estjét *Az igazat mondd, ne csak a valódit* címmel, és folyamatosan jönnek a prózai darabok. Már tudjuk, hogy a következő évadban miket szeretnénk bemutatni mindkét színpadon: a *Hamlet* után jön a *Kölyök*, azután 2025 decemberében a *Wonderland*. Úgyhogy elég széles körben próbálunk megújulni. Minden színház arra törekszik, hogy folyamatosan újat adhasson a közönségnek, de a repertoáron lévő korábbi sikeres előadásokat persze tovább visszük. *A Koldus és királyfi* az összes kritika alapján igazi siker, azóta is telt házzal megy, gyönyörű a képi világa, díszlete, nagyon jók a szereplők.

Remek szereplőgárdánk van, amely olyan nevekkel egészült ki, mint Mészáros Árpád Zsolt, de említhetném Ember Márkot, Trokán Annát, Haumann Mátét, Eperjes Károlyt, Gáspár Tibort, Györgyi Annát és Reviczky Gábort is, aki visszajött hozzánk a *Valahol Európában* előadásába. Tehát a változás mellé igen komoly művészi társulatot is fel tudtunk mutatni. Ez is a siker méreje, hogy ezek a mai művészvilágban elismert szereplők nálunk játszanak estéről estére.

A Magyar Színház hangtechnikai fejlesztése

Színházunk 2024-ben egy nagyobb technikai fejlesztésen esett át, magunk mögött hagyva egy korszakot. A Magyar Színház új vezetősége kiemelt célként tűzte ki a korszerűsítést és a technikai fejlesztést, hogy a színházi élményt minden téren magasabb szintre emeljük. Az átalakítások során szoros együttműködésben dolgoztunk a hang- és videótárral, így egy nagyobb szabású modernizáció valósulhatott meg.

Ennek eredményeképpen ma már a piaci szereplőkkel azonos vagy fejlettebb technológiai háttérrel dolgozhatunk, amely nemcsak a művészi kifejezés határait tágtítja, hanem megerősíti színházunk pozícióját a kortárs színházi világban. Ezzel a fejlesztéssel nem csupán lépést tartunk a színházművészet technológiai fejlődésével, hanem új látásokat is nyitunk alkotóink számára.

A Magyar Színház mindig is a minőség és az innováció mellett köteleződött el – ez a korszerűsítés pedig újabb mérföldkő ezen az úton. A hang és videó területén sikeres közbeszerzési eljárás keretein belül megvásároltuk az országban elsőként egy angol cég kifejezetten a színházak részére kifejlesztett hangpultját és perifériáit, ami a Digico SD12T változat. A T betű jelzi benne, hogy ez egy színházi szoftverrel bővített hangpult (theater), ami gyorsabb és kényelmesebb munkát biztosít a hangosító részére színházi környezetben. Igyekeztünk az analóg jeltovábbítást mellőzni, így eszközeink Dante- és optikai összeköttetésben állnak egymással. Kizárólag az aktív hangfalak hajtása maradt meg analóg felületen a processzorok után.

Színházunk hanglebonyolító szoftvere is frissült egy amerikai cég QLAB nevű termékével, így már a Figure 53-as verzióval tudunk dolgozni, ami biztonsági okokból a videót is tudja kezelni mint másodlagos képkezelő. A számítógépeink közötti gyors váltásra szintén egy angol cég termékére esett a választás: a Nemesis-re.

Sikerült a színházi próbákra is beszerezni két darab Apple MacBook Air eszközt, amelyeken szintén már az újabb QLAB program fut, ezzel kompatibilis lett a főszínpadi lebonyolító szoftverrel, így növeltük az előadás projektek könnyebb mozgását a számítógépek között.

További fejlesztésen esett át a videólebonyolító számítástechnikai eszközparkunk. Erre a célra is sikeresen szereztünk be új számítógépeket, amelyeken a WatchOut programmal bonyolítjuk le az előadásaink videós igényeit, akár vásznon több projektoron vagy akár a színház mobil Vuchip LED-fal rendszerén.

Ezen felül a színházunk színpadi ügyelői kamerarendszere is megújult, itt az eddigi egykamerás, alkalmanként hibásan működő színpadi képet eseréltük le egy ötkamerás, több monitoros FullHD rendszerre, amiből a Marshall kamerák akár sötétben is képesek hasznos képet közvetíteni a Blackmagic monitorokon keresztül. Ez nagyban hozzájárul az ügyelő munkájához és a lebonyolítás biztonságához.

Megújult a hangpáholy elrendezése, ide új bútorokat gyártattunk, illeszkedve az új eszközparkhoz, ezzel is komfortosabbá téve az ott dolgozók munkáját. A régi, de még használható eszközökkel a kisebb színpadunk minőségét tudtuk tovább javítani.

Zsák Zsolt
Hangtárvezető

A Magyar Színházban mutatkozott be Magyarországon először a DiGiCo színházi szoftvere

A Magyar Színház technikai frissítésének tervezése során a hangtár választása a DiGiCo SD12T hangkeverőpultra – a magyar színházak közül elsőként a gyártó speciális színházi szoftverével – és a hozzá kapcsolódó perifériákra esett. De lássuk, milyen eszközök is álltak munkába, és ezek miben segítik a színházi hangosítást!

A DiGiCo keverőpultjai a digitális átállás óta sztenderdnek számítanak a nemzetközi színházi világban a Broadway-től a West Endig. Kiemelkedő hangminőségük, páratlanul sokrétű vezérlési funkciójuk és rugalmas workflow-juk már önmagukban predestinálja őket erre a szerepre, de az angol színházi hangdesigner-legendával, Andrew Bruce-szal közösen fejlesztett „T” (Theatre) szoftverkiegészítés olyan további eszközöket ad a hangmérnökök kezébe, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy a kreatív munkára koncentráljanak.

A keverés szempontjából a színház egy különösen bonyolult és kihívásokkal teli terület, mivel mindig rengeteg minden történik egyszerre, és egy előadáson belül akár több száz jel (cue, snapshot) lehet, miközben mikroportok tucatjai, kisebb vagy akár szimfonikus zenekar és különböző hangbejátszások is szerepet kapnak.

Ezen körülmények figyelembe vételével tervezte meg a DiGiCo a színházi („T”) kiegészítést a

szabványos SD szoftverhez, amely több lehetőséget nyit meg az ezzel dolgozó operátorok számára, és nagyobb rugalmasságot biztosít. Sok színházi hangmérnök továbbra is szeret minél több mindent kézzel keverni, ezért hozzáadtak néhány hasznos funkciót, amelyek lehetővé teszik, hogy a keverőpult több „kulisszák mögötti” munkát végezen helyettük: erőteljesebb cue-lista automatizálást és szerkesztést, valamint azt a lehetőséget, hogy a felhasználók valós időben módosítsanak akár több jelenetet egyszerre.

A „T” modellek minden olyan funkcióval rendelkeznek, mint a standard változatok, de színházi kiegészítéssel. Néhány kulcsfontosságú funkció, amelyek izgalmassá teszik ezeket az eszközöket a színházi operátorok számára: a DiGiCo fejlett Cue Update rendszere, Player (szereplő) lista, csatorna-aliasok, valamint a mátrix-esomóponti késleltetések (Nodal Delays).

A mátrixos késleltetések több mint 1000 egyedileg rögzíthető késleltetési beállítást tesznek

lehetővé, ami a színházi világban elengedhetetlen a hangsugárzók igazításához és a pozicionálás pontos beállításához a hangképen belül. A Cue Update programozási eszközök fejlesztése során a világ vezető hangtervezőivel dolgoztak együtt, amelynek eredményeként létrejött az Auto Update System. Ez a rendszer lehetővé teszi, hogy a cue-k frissítése és visszahívása minden egyes jel esetén pontosan szabályozható legyen.

A csatorna-aliasok különösen akkor hasznosak, amikor egy színésznek át kell öltöznie vagy más karaktert kell eljátszania, és így más beállításokat kell alkalmazni. A csatornabeállítások (EQ, dinamika stb.) automatikusan változnak, de maga a színész nem. Ez a funkció biztosítja, hogy az adott „alias”-hoz tartozó egyedi csatornabeállítások automatikusan érvénybe lépjenek, és az esetleges változtatások megjelenjenek az összes olyan cue-ban, ahol az adott színészhez az aktuális „alias” tartozik – így nem kell snapshotok tucatjait kikeresni és egyesével megváltoztatni.

Az új DiGiCo SD12T hangkeverőpult

A színházi produkciók gyakran alkalmaznak több színészt ugyanarra a szerepre, hogy esetleges betegség vagy egyéb elfoglaltság miatt se maradjon el előadás. Emiatt ugyanazt a szerepet több különböző színész alakíthatja, eltérő hangszínnel és dinamikával. Az operátorok számára ez kihívást jelenthet, főleg ha egy beugró színész az utolsó pillanatban veszi át a szerepet. Itt jön képbe a DiGiCo „Players” eszköze, amely lehetővé teszi, hogy a beállításokat több színész számára is tárolják egy adott karakternév alatt. Az operátor egyszerűen kiválaszthatja, hogy adott este éppen ki játssza az adott szerepet, és a rendszer automatikusan frissíti az összes vonatkozó beállítást (EQ, dinamika, szűrők stb.), miközben az eredeti cue-programozás sértetlen

marad – ezzel feleslegessé téve, hogy minden lehetséges szereposztásra külön-külön sessiont kelljen létrehozni, és az előadásban történő esetleges változásokat mindegyikbe egyesével átvezetni.

Egy másik hasznos fejlesztés a VCA programozási térkép, amely lehetővé teszi, hogy az operátor előre megtervezze és kezelje a show közbeni változtatásokat. A rosszul végzett programozás rendkívül stresszes helyzeteket teremthet, különösen a színházi előadások esetében, amelyek gyakran nagyon cue-igényesek. Ez a funkció azonban segít csökkenteni a stresszt, és megakadályozza, hogy az operátor a show közben elveszítse a fejét.

A Magyar Színház választása a DiGiCo SD12-es pultjára esett, amely a „T” szoftverrel a színházi

funkciókon kívül egyéb upgrade-eket is kapott, bemeneti csatornáinak száma 72-ről 96-ra, aux/group csatornáinak száma 36-ról 48-ra bővült, és a DiGiTube multiband kompresszor és dinamikus EQ eszközeinek száma is jelentősen megnőtt.

Fontos volt, hogy a rendszer illeszkedjen a színház meglévő hangrendszeréhez a későbbi bővítések lehetősége mellett. A keverőpult Optocore optikai gyűrűn csatlakozik a zsinórpadlason elhelyezett SD-Nano rackhez, amelynek AES/EBU kimeneti kártyája a Meyer Sound Galileo processzort látja el jelekkel, 32 bites analóg kimeneti kártyáján keresztül pedig a monitorokhoz és egyéb analóg bemenetet fogadó eszközökhöz jut el a hang.

A pultba szerelt DMI-Dante bővítőkártya, amely akár 64 ki- és bemenetet kezel 96 kHz-en, egyrészt a vezeték nélküli mikrofonok vevőinek jelét fogadja, másrészt az új fejlesztésű, 48 bemenettel és 24 kimenettel rendelkező DQ-Rack-hez csatlakozik, amely felhasználástól függően a zenekari árokban vagy bárhol máshol is csatlakozhat a hálózathoz.

A fő hangbejátszó számítógép Dantén, a tartalék a keverőpult 48 be- és kimenetet biztosító USB-portjára csatlakozik, lehetővé téve akár az előadások soksávú felvételét is.

A hangtár munkatársainak elmondása alapján a változásokat nem csak ők érzik, hanem a színészek, rendezők, sőt a visszatérő nézőktől is kaptak pozitív visszajelzéseket.

Ha többet is szeretné megtudni a témában, látogasd meg a színházat, vagy szakmai információért a www.chromasound.hu oldalt!

Enyedi Dániel
Chromasound Zrt.

chromasound

DiGiCo Quantum Széria

Hamarosan közeledik a munkavédelmi és foglalkoztatás-felügyeleti célvizsgálat

A Nemzetgazdasági Minisztérium 2024. október 22-én közzétette a 2025. évre szóló munkavédelmi és foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzési irányelveket és a 2025. évi munkavédelmi és foglalkoztatás-felügyeleti ellenőrzésre vonatkozó országos hatósági ellenőrzési tervet. (A dokumentumok teljes terjedelmükben megtekinthetők a Munkavédelem Foglalkoztatás-felügyelet honlapján: <https://mvff.munka.hu/>.)

Ebben az írásban kiemelten a munkavédelmi ellenőrzéssel kapcsolatos ismeretekkel foglalkozom.

Az ellenőrzési irányelv meghatározza az ellenőrzés tárgyát, ütemezését, illetve ami nagyon fontos, az ellenőrzési időszakot.

A munkavédelmi hatósági ellenőrzés tárgya: **Az előadóművészeti szervezetek munkavédelmi szempontú célvizsgálat.**

A munkavédelmi szempontú célvizsgálat indoka: az előadóművészeti szervezetek tevékenysége során egyedi technikai megoldásokkal szükséges támogatni a művészeti igényeket, ami különösen nagy szakértelmet igényel a tervezés és a kivitelezés során is. Az elmúlt években bekövetkezett munkabalesetek ráirányították a figyelmet az előadóművészeti szervezetek tevékenységének lehetséges veszélyeire.

Az országos átfogó ellenőrzéstől azt várja a hatóság, hogy növelni fogja az előadóművészeti szervezetek tevékenységét kiegészítő tervezési és szakipari tevékenységet (faipar, fémipar, veszélyes vegyi anyagokkal való munkát) végzők munkavédelmi tudatossága mellett az előadásokban szereplők biztonságát is.

A hatóság a tervben közölte a célvizsgálat időszakát: **2025. 05. 01. – 2025. 05. 31.** Látjuk, hogy hamarosan itt van már az ellenőrzés időszak kezdete, viszont van még elegendő idő, hogy fel lehessen készülni az ellenőrzésre.

Sokunknak valószínűleg ez az első kérdése: vajon a mi intézményünket érinti a hatósági ellenőrzés? Az ellenőrzési helyszíneket nem teszi közé a hatóság, de meghatározásra került, hogy a célvizsgálat időszaka alatt a vármegyei munkavédelmi hatóságok az illetékességi területükön működő színházak, a fővárosi munkavédelmi hatóság pedig legalább 5 színház ellenőrzését végezze el.

A hatósági ellenőrzési tervből a fent felsorolt információkat ismerhettük meg. A továbbiakban összefoglalom, hogy a vonatkozó munkavédelmi jogszabályok alapján valószínűleg milyen területekre, munkavédelmi vonatkozású dokumentumokra terjedhet ki a hatósági ellenőrzés. (A felsorolás nem teljes körű, az adott intézmény tevékenységétől is függ.)

- ▶ A vállalkozás/intézmény szerződött foglalkozás-egészségügyi szakorvosának szerződése
- ▶ Munkavédelmi szaktevékenység ellátása
- ▶ Kockázateértékelések (munkahelyi, kémiai, biológiai, optikai stb.) dokumentációjának bemutatása
- ▶ Munkavédelmi szabályzat (nem kötelező) bemutatása
- ▶ Amennyiben nincs munkavédelmi szabályzat, akkor az alábbi, munkavédelmi tartalmú eljárási rendek bemutatása: egyéni védőeszköz-juttatás belső rendje; munkabalesetek kivizsgálásának rendje és a szabályai; munkavédelmi oktatás rendje; időszakos ellenőrző felülvizsgálat gyakorisága és módja; munkavállalók előzetes és ismétlődő munkavédelmi oktatást igazoló dokumentum (napló, jegyzőkönyv), segédlet és tematika megjelölésével. A tematika elkészítése munkavédelmi, munkaegészségügyi szaktevékenység! Az oktatások rendjét írásban a munkáltató határozza meg.
- ▶ Munkabaleseti nyilvántartás, a Mvt-ben meghatározott adatoknak megfelelően vezetett nyilvántartás bemutatása
- ▶ Munkavédelmi oktatások igazolása, munkavédelmi oktatási naplók, jegyzőkönyvek bemutatása
- ▶ Orvosi alkalmassági vizsgálatok rendje, benne részletesen meghatározva a vizsgálatok iránya
- ▶ Mentési terv, a veszélyforrások elleni védelem módjának a meghatározása
- ▶ Egység és átfogó megelőzési stratégia
- ▶ Üzemeltetés, üzembe helyezésről szóló jegyzőkönyvek, időszakos biztonsági felülvizsgálatról szóló jegyzőkönyvek
- ▶ Veszélyesnek nem minősülő munkaeszközök időszakos ellenőrző felülvizsgálata
- ▶ Munkahelyi elsősegélynyújtó személyek képzését, továbbképzését igazoló oktatási naplók
- ▶ Az épületekben és a tevékenység során alkalmazott villamos berendezések, munkaeszközök villamos biztonsági felülvizsgálatának jegyzőkönyve, esetlegesen észrevételezett hiányosságok megszüntetését igazoló jegyzőkönyvek
- ▶ Villamos kéziszerszámok éves szerelői vizsgálata és mérési jegyzőkönyve, melyet a villanszerelő is elkészíthet
- ▶ Kéziszerszámok vizsgálata
- ▶ A tevékenység során használt veszélyes anyagok nyilvántartása és a biztonsági adatlapok biztosítása, az NNK felé bejelentési kötelezettség teljesítése!
- ▶ Emelőgépek időszakos szerkezeti biztonságtechnikai felülvizsgálata jegyzőkönyvei, időrendi sorrendben
- ▶ Hegesztő berendezések esetén negyedéves és éves vizsgálati jegyzőkönyvek. A negyedéves vizsgálatokat a hegesztésre jogosult kezelő, az éves vizsgálatokat középfokú hegesztő képesítéssel rendelkező személy vagy akkreditált szervezet végezheti el!
- ▶ A színpadi felsőgépezet berendezéseinek időszakos vizsgálatát negyedévenként kell elvégezni, de a külsőleg is láthatóvá vált hibákat ennél gyakoribb szemrevételezéssel kell feltárni. A függesztékeket minden harmadik felülvizsgálat után statikai terhelési vizsgálatnak kell alávetni a névleges terhelés 1,25-szörösével.
- ▶ A színpadtechnikai emelőberendezés fő- és szerkezeti vizsgálatát minden évadzárás és évadnyitás között, de legalább évente egyszer el kell végezni.
- ▶ Minden olyan előadás (vagy próba) előtt, amelyhez emelőgépet vagy emelőszerkezetet használnak, meg kell vizsgálni a biztonságot érintő berendezések hatékonyságát.
- ▶ A beépített és hordozható létrák időszakos biztonsági felülvizsgálatát legalább évenként kell elvégezni.
- ▶ Leesés elleni védelem eszközeinek felülvizsgálata
- ▶ A színházi létesítmény munkavédelmi ellenőrzését legalább negyedévenként kell megtartani, és annak megállapításait jegyzőkönyvben kell rögzíteni. Az évadzáró és évadnyitó vizsgálat is egy-egy ellenőrzésnek számít.
- ▶ A színházi létesítmény munkavédelmi ellenőrzését legalább negyedévenként kell megtartani, és annak megállapításait jegyzőkönyvben kell rögzíteni. A színházi létesítmény munkavédelmi ellenőrzését legalább negyedévenként kell megtartani, és annak megállapításait jegyzőkönyvben kell rögzíteni.
- ▶ A díszleteket és a színpadi berendezéseket használatba venni a Színházművészeti Biztonsági

► Szabályzat (továbbiakban SZBSZ) 4.10. pontban meghatározottak, valamint az SZBSZ 3. számú melléklet szerint kitöltött felelős üzemeltetői nyilatkozat alapján a színház igazgatója által az SZBSZ 4. számú melléklet szerint írásban kiadott Díszlet-használatbavételi engedély alapján lehet.

ügyeletes műszaki vezetőnek meg kell győződnie a nézőtér biztonságos állapotáról.

► Vendégjátékok alkalmával a fogadó- és a vendégegyüttes vezetőjének egyaránt az előadás előtt meg kell győződnie a fogadó-, illetve vendég felszerelések, berendezések biztonságos állapotáról.

Díszlet-használatbavételi engedély

A színdarab címe: _____

A bemutató időpontja: _____

A tervezői és gyártó nyilatkozatok, valamint a színház üzemeltetőjének javaslata alapján a díszlet az egészséges és biztonságos munkavégzés követelményeinek megfelel, színpadi használatra alkalmas.

A nevezett színdarab díszletének használatbavételét engedélyezem.

_____ 19 _____ év _____ hó _____ nap

_____

igazgató

► Minden előadás és próba előtt a színpadi munka irányításával megbízott személynek (színpadmester, színpadi felügyelő stb.) és az ügyelőknek együttesen kell meggyőződnie a játéktér biztonságáról. Az ellenőrzés után az ügyelő veszi át a színpadi munka irányítását.

► Minden előadás és próba előtt a nézőtéri felügyelőknek, ennek hiányában a gondnoknak vagy az

► Külföldi vendégszereplések alkalmával a munkavédelmi feltételeket is szerződésben kell rögzíteni, és a próba, valamint az előadás megkezdése előtt a vendégegyüttes vezetőjének e feltételek meglétét is ellenőriznie kell.

Milyen következménnyel jár, ha a munkavédelmi hatóság munkavédelmi szabálytalanságokat tapasztal az ellenőrzés során?

Ha a munkáltató nem tartja be a munkavédelmi törvényben és az egyéb jogszabályokban, valamint a saját szabályzataiban előírtakat – még ha ez nem is okoz balesetet –, a hatóság munkatársai súlyos veszélyeztetés miatt munkavédelmi bírságot alkalmazhatnak. A munkavédelmi bírság összege a 25/2024. (II. 14.) Korm. rendeletben meghatározottak szerint 10 000 forinttól 100 millió forintig terjedhet.

Ezen néhány oldalt elolvasva is láthatjuk, hogy van mire figyelemmel lennünk munkavédelemből is, de egy kis odafigyeléssel, a jogszabályi előírások betartásával elkerülhetjük a hatóság által megállapított hiányosságokat, illetve, ami ennél is fontosabb, hogy elkerüljük a munkahelyi baleseteket!

Vonatkozó jogszabályok:

- 1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről,
- 35/1997. (XII. 5.) MKM rendelet a Színházművészeti Biztonsági Szabályzat kiadásáról
- 25/2024. (II. 14.) Korm. rendelet a munkavédelmi bírság mértékéről és a kiszabására vonatkozó részletes szabályokról, valamint a munkabiztonsági szaktevékenység végzésére jogosult személyek nyilvánításának és továbbképzésének szabályairól

Rácz Krisztián

munkabiztonsági szakértő

GÉPBÉR-Színpad

A LED-kijelzős felületek újgenerációs scenikai eszközök!

A színházakban az előző előadás díszletének elbontása, majd a következő díszlet felépítése napi szintű feladat.

Ezt a nehéz logisztikai feladatot megkönnyítheted, ha háttérként - akár a díszletbe építve - a LED-falainkat és LED-padlóinkat használod.

Ezek a dinamikus díszletelemek lehetővé teszik, hogy szinte korlátlanul formáld a színpadot.

A LED-es eszközök idővezérelt (timecode) átállást is lehetővé tesznek.

Fenntarthatóság és biztonság az előadóművészetekben

Az OISTAT MOST 4.0 című konferenciájának tanulságai és jövőképe

2024. november 29-én immár negyedik alkalommal került megrendezésre a MOST konferencia, amely az OISTAT Magyar Központ szervezésében valósult meg a Jurányi Házban. Az esemény fókuszában két égetően aktuális, sőt forró téma állt: a fenntarthatóság és a biztonság az előadóművészetekben. A konferencia célja nem csupán az volt, hogy bemutassa a színházi szférában zajló innovációkat és kihívásokat, hanem az is, hogy szakmai fórumot teremtsen a párbeszéd, az építő vita és közös gondolkodás számára.

A konferencia témái és célkitűzései

E két szakmai téma együtt történő megvitatása nem a véletlen műve, hiszen az előadásokból és kerekasztal-beszélgetésekből egyértelműen kiderült, hogy a kettő mennyire összefonódik. Ugyanis a fenntartható működés nem csupán ökológiai, hanem gazdasági, munkavédelmi, sőt szociológiai kérdés is. A pénzügyi területeken már régóta széleskörűen alkalmazott ESG (environment, social, governance) szemlélet a kulisszák mögött sem kerülhető meg.

A konferencián többek között ilyen kérdések merültek fel: hogyan csökkenthető az előadóművészetek ökológiai lábnyoma? Milyen szerepe van a színháztechnikai fejlesztéseknek, karbantartásoknak a fenntartható működésben? Hogyan lehet biztonságosabbá tenni a színpadi munkát a tervezéstől a kivitelezésig és azon túl? Milyen új technológiák és anyagok segíthetik a fenntartható díszlet- és jelmeztervezést? A rendezvény programját, az előadók szakmai hátterének sokszínűségét látva érezhető volt, hogy ez tartalmában igen értékes és gazdag szakmai fórum lesz. Tovább szélesítette a látókörünket az a tény, hogy kiváló hazai szakemberek mellett nagy számban tudunk bevonnai előadókat más országokból.

A konferencia programja és előadói

A délelőtti előadók sorát **Nagy Fruzsina** indította egy beszámolóval, amelyben a bukaresti Szcenográfiai Biennálé és a World Costume in Action éves találkozásának tanulságait osztotta meg. Ezt követően **Vámos Zoltán** előadását hallhattuk, melynek témája az előadóművészetekben alkalmazott „vizuál” és „világítás” határterületeinek feszegetése. Hol van a határ „világítás” és „videó” között?

Ezt követően a korábbi MOST konferenciákhoz hasonlóan magyarországi díszlet- és jelmeztervezők mutatták be aktuális munkáikat, vagyis hogy mivel foglalkoznak éppen MOST – innen ered az esemény elnevezése. **Tihanyi Ildi** legutóbbi

Nagy Fruzsina előadása

művének, az Operaházban bemutatott *Turandot* grandiózus díszletének és jelmezeinek tervezési folyamatába engedett bepillantást. Majd **Kovács Alíz** mutatta be legújabb díszlet- és jelmezterveit Donizzetti *A csengő* című vígoperájához. Az előadás különlegessége az újrahasznosított jelmezek és textilek kreatív felhasználása, valamint a díszlet markáns, kontúros 2D-hatású, rajzfilmes vizuális világa. Ezt követően **Balázs Juli** beszélt a természeti környezet által ihletett installációk erejéről, melyek hatásuknál fogva képesek a közös emlékeket, élményeket felidézve kapcsolatot létrehozni a szemlélők között. Példaként említette a *Vízmezők*, valamint a *Végtelen dűne* című alkotásokat.

Biztonság az előadóművészetekben

A délelőtti további részében a konferencia a biztonság kérdéskörét járta körül, ahol neves szakemberek osztották meg tapasztalataikat. **Marwa Auda** egyiptomi jelmeztervező, a Mansoura Uni-

versity képzőművészeti karának oktatója online előadásában felidézte az egyiptomi Beni Suef-ben 2005-ben történt színházi tűzvészt, amely tragikus módon 50 ember életét követelte. A veszteség mély hatással volt az egyiptomi színházi közösségre. Az eset rávilágított az egyiptomi színházak biztonsági hiányosságaira és a biztonsági normák és azok feltétlen betartásának fontosságára.

Lakatos Gergely, a Magyar Színháztechnikai Szövetség elnöke átfogó képet adott arról, miért tekinthető a színház 'veszélyes üzemnek'. Előadásának címe önmagában is beszédes és aktuális: „Mindenkinek jogában áll jelezni, ha nem érzi magát biztonságban”. Előadásában az elmúlt időszak színházi baleseteire reflektálva hangsúlyozta, hogy elengedhetetlen a műszaki biztonsági szabályok – mint például a Színházművészeti Biztonsági Szabályzat – szakmai alapon történő felülvizsgálata, frissítése és megerősítése. Kiemelte, hogy az MSZTSZ elkötelezett abban, hogy az ezzel kapcsolatos szakmai munkát – amelynek célja

- ▶ az előadóművészeti létesítményekben dolgozók védelmének és munkakörülményeinek javítása – folytassa, illetve kiterjessze.

Tóth Kázmér tapasztalt díszletkivitelezőként az előadásában rávilágított a színházi biztonság gyakorlati kihívásaira. Hangsúlyozta, hogy bár papíron minden szabályozottnak tűnik, a valóság gyakran más képet mutat – ha baleset történik, a felelősség kérdése sokszor elmosódik, és kevesen vállalják azt nyíltan. Kiemelte a scenikusok hiányát, akik kulcsszerepet játszhatnak a biztonságos és gazdaságos munkafolyamatok előmozdításában. Beszélt arról is, hogy a filmgyártás egyfajta vákuumot hozhat létre, hiszen a nagyobb költségvetésű produkciónak elszívhatják a színházak számára dolgozó kivitelezői kapacitásokat. Kiemelte, hogy a színpad mindenkitől fegyelmezettséget követel, beleértve a színészeket is, hiszen kizárólag az előre meghatározott, biztonságos közlekedési útvonalakat és kijelölt játéktereket használhatják, az ilyen helyeken pedig a műszakiak felelőssége az, hogy a biztonság garantált legyen. Az állandó időhiányt is komoly kockázati tényezőként nevezte meg, hiszen egyre gyakoribb, hogy dedikált szerelés-napot sem száznak a díszletek színpadon történő összeállításához, azt is kapkodásban kell elvégezni. Beszélt arról a sokak által mellőzött kérdéstről is, hogy mi történik a díszlettel a bemutatás után. A rendszeres karbantartások, lángmentesítések, amelyek sokszor anyagi ráfordítás hiányában elmaradnak, újabb kockázati elemek a produkciós láncolatban. Ezek mind olyan kérdések, amelyekkel az előadóművészeti szakmának együttesen kell foglalkoznia.

Barna János az előadóművészeti terek, színházi intézmények gépészeti lehetőségeinek anomáliáiról beszélt. Rámutatott, hogy számos színházban még mindig az 1980-as években létesített gépeket használják, amelyekkel a mindennapi működés során észszerű kompromisszumokat kell kötni. Hangsúlyozta, hogy ezek az elavult rendszerek jelentős kihívást jelentenek, és bár egy teljes körű rekonstrukció lenne az ideális megoldás, addig is a biztonság és a funkcionalitás közötti kompromisszum megteremtése elengedhetetlen. Prezentációjában a szakemberhiány problémáira is felhívta a figyelmet, kiemelve, hogy a színházak műszaki személyzete gyakran hektikus módon és gyors ütemben cserélődik. Ez különösen hátráltatja a szakértői felülvizsgálatok és a rendszeres karbantartások hatékonyságát. Példaként említette, hogy még egy egyszerű kötözési feladat elvégzéséhez is kötözői vizsga szükséges, azonban a gyakori személyzeti fluktuáció miatt a színházakban dolgozók szakmai felkészültsége nem mindig felel meg az előírásoknak. A színházak nem küldik el munkatársaikat ilyen képzésekre, hiszen néhány

Balázs Juli előadása

Barna János előadása

hónappal később már újabb dolgozókat kellene kiképezni, ez viszont olyan csapdahelyzet, amely hosszú távon biztonsági kockázatot jelent és időzített bombaként ketyeg.

Zeke Edit előadásában a díszlettervező szemszögéből vizsgálta a színpadi biztonság kérdését, hangsúlyozva, hogy a tervezési folyamat során már az első lépésektől figyelembe kell venni a biztonsági szempontokat. Kiemelte az állítópróba fontosságát, ahol a díszlet térbeli illeszkedése és a közlekedési útvonalak biztonsága is ellenőrizhető. Az itt felállított „jelzés” minősége nagyban hozzájárul a későbbi esetleges problémák kiszűréséhez. Ha azonban ez pontatlan, az később újabb fejtörést okozhat, hiszen itt kellene kiderülnie sok-sok problémának és megoldandó kihívásnak.

Hozzátette, hogy ezeken az alkalmakon a világosítóknak is jelen kell lenniük annak érdekében, hogy érzékelné tudják a majdani világítási pozíciók lehetőségeit. Felhívta a figyelmet arra, hogy a legtöbb baleset nem a látványos díszletelemeknél, hanem a takarásban történik, ezért a tervezőnek és a műszaki személyzetnek végig szoros együttműködésben kell dolgoznia a produkció biztonságos működtetése érdekében, és nagyon fontos a folyamatos és rugalmas kommunikáció minden irányban.

A blokkot egy kerekasztal-beszélgetés zárta, amelyen a tervezői, kivitelezői és technikai szempontok mellett szó esett a színházi háttérszakmák oktatásának, valamint a munkatársak folyamatos és naprakész képzésének szükségességéről,

Balázs Juli, Zeke Edit és Lakatos Gergely a kerekasztal-beszélgetésen

Balázs Juli, Zeke Edit, Lakatos Gergely, É. Kiss Piroska és Tóth Kázmér a kerekasztal-beszélgetésen

illetve ezek hiányosságairól. Ebben van még hova fejlődni, sőt inkább azt mondhatnánk, hogy vannak erős elmaradások, viszont ahhoz, hogy továbbra is fenntartható és biztonságos legyen a magyar színházi kultúra, és leszálljunk a ketyegő időzített bombáról, az ebben az irányban történő nagyarányú fejlődés és a gondolkodásmód megújítása mind vezetői, mind munkavállalói szinten elengedhetetlen, akárcsak az anyagi, szellemi és humán erőforrások bevonása, a jogszabályi háttér kidolgozása, megerősítése.

Fenntarthatóság a színház világában

A délutáni program teljes egészében a fenntarthatóság kérdésre fókuszált. Az előadók olyan

innovatív megoldásokat mutattak be, amelyek csökkenthetik a színházak ökológiai lábnyomát.

Papp Endre fenntarthatósági szakember előadásában a színházi fenntarthatóság gyakorlati megvalósítását járta körül, kiemelve, hogy a színházak energiafogyasztása, anyaghasználata és működése jelentős környezeti hatással bír. Rávilágított arra, hogy a fenntarthatóság nem csupán környezeti, hanem társadalmi és gazdasági kérdés is, hiszen az energiahatékonyság növelése, a hulladékcsökkentés és az újrahasznosítás hosszú távon pénzügyi stabilitást is eredményezhet. Példaként hozta a National Theatre London fenntarthatósági stratégiáját, amely 2030-ra teljes karbonsemlegességet céloz meg, valamint a Theatre Green Book ajánlásait, amelyek meghatározzák a

díszlet- és jelmezhasználat fenntarthatóbb megoldásait. Kiemelte a megújuló energiaforrások, a víztakarékossági fejlesztések és az újrafelhasználási programok fontosságát. Zárásként hangsúlyozta, hogy a fenntartható színházi működés nem csupán technikai kérdés, hanem szemléletformálás is, amelyben a társulatok, a nézők és a szakmai partnerek együttműködésére van szükség.

Keszthelyi Kinga, az Örkeny Színház nemzetközi kapcsolatokért felelős vezetője a fenntarthatóság társulati szinten történő megvalósítását vizsgálta, kiemelve az újrahasznosítás, az energiatakarékosság és a szemléletformálás fontosságát a színházakban. Bemutatta a Jövő Nézőiért – Zöld Színház Projektet, amelyhez már 17 színház csatlakozott, valamint az Örkeny Színház fenntarthatósági kezdeményezéseit, például a zöld nagyköveti programot és a faültetéseket. Kiemelte a díszletek, jelmezek és kellékek újrafelhasználásának lehetőségét, a szelektív hulladékgyűjtés bevezetését, valamint az irodai és közönségforgalmi terek környezettudatos átalakítását. A fenntartható működés részeként beszélt az energiahatékonysági tanácsadásról, a közösségi közlekedés ösztönzéséről és rekreációs programokról, például jóga- és tornalehetőségekről a társulat számára. Fontosnak tartotta kiemelni, hogy a fenntarthatóság nemcsak a környezeti, hanem a társadalmi és gazdasági fenntarthatóságot is jelenti, amelynek tudatos beépítése a színházak működésébe hosszú távon elengedhetetlen.

Tomaj Zsófi a MÜPA fenntarthatósági tanácsadójaként előadásában bemutatta az intézmény fenntarthatósági stratégiáját, amely a kulturális fenntarthatóság, a környezeti hatások csökkentése és a közösségi kapcsolatok erősítése köré épül. Utalt arra, hogy a vezetőség felismerte a MÜPA mint országos szinten kiemelt intézmény meghatározó és irányadó szerepét és felelősségét e kérdéskörben. Megemlítette az energiahatékonysági fejlesztéseket, a környezetbarát közlekedési megoldások támogatását, valamint a hulladékkezelés és a digitalizáció terén tett lépéseket. Hangsúlyozta, hogy a MÜPA munkáltatóként is fokozott felelősséget vállal, valamint a közönséggel való aktív kapcsolattartás révén a fenntartható szemléletformálást is előtérbe helyezi.

A nap záró szekciójában konkrét, már létrehozott projektek és produkciók kapcsán láthattuk a fenntarthatóság gyakorlati megvalósulását, valamint előtérbe kerültek a jelmez- és textilipar fenntarthatósági kérdései.

Snezana Pesic online előadásában a fenntartható díszlet- és jelmeztervezés lehetőségeit mutatta be kisléptékű színházi produkciók és oktatási projektek kapcsán. Kiemelte, hogy a fenntarthatóság nemcsak technikai elvárás, hanem esztétikai

döntés is lehet, amely meghatározza egy előadás vizuális világát. A *The Trials* című darab kapcsán példákat hozott arra, hogyan lehet újrahasznosított anyagokból és kölesönzött kellékekből díszletet építeni, minimalizálva a gyártási és szállítási terheket. Hangsúlyozta a diákok bevonását a fenntartható tervezésbe, akik a projekt során gyakorlati tapasztalatokat szereztek a természetes festékek használatáról, az újrahasznosított textíliák alkalmazásáról és a minimális erőforrás-igényű színházi munkamódszerekről.

Halasi Erika előadásában a színházi jelmezek élelciklusát és újrahasznosítási lehetőségeit vizsgálta. Rávilágított arra, hogy a jelenlegi gyakorlat nagyrészt lineáris modellt követ – a tervezéstől és gyártástól a használaton és raktározáson át a selejtezésig és megsemmisítésig –, amely jelentős környezeti terhelést jelent. Hangsúlyozta, hogy a fenntartható megoldások bevezetése elengedhetetlen, beleértve az újrahasznosítást, a tudatos anyagválasztást és a hosszabb élettartamra tervezett jelmezek alkalmazását. Az előadás célja a szemléletformálás volt, ösztönözve a színházakat arra, hogy körkörös gazdasági modellben gondolkodjanak a jelmezek kezelése során.

Marta Banal-Fernández – aki diplomamunkájában a témához kapcsolódó kutatásokat végzett – online előadásában a színházi díszlettervezés fenntarthatóságáról beszélt, bemutatva, hogyan alkalmazhatók a fenntartható terméktervezés elvei a színházi gyakorlatban. Kiemelte, hogy a díszlettervezési folyamat során már a kezdetektől érdemes figyelembe venni az ökológiai lábnyom csökkentésének lehetőségeit, az anyagválasztástól az újrahasznosításig. Ismertette egy kvalitatív értékelési eszköz használatát is, amely segít felmérni a fenntartható díszlettervezési gyakorlatok hatékonyságát, valamint rávilágított a nemzetközi jó példákra és kihívásokra ezen a területen.

Benczik Judit előadásában a müncheni Performance Days tapasztalatait osztotta meg, amelynek középpontjában a fenntartható textilfestési technológiák álltak. Kiemelte, hogy a globális textilipar jelentős környezeti terhelést okoz, hiszen a világ ruházatának 90%-a szintetikus festési eljárással készül. Bemutatta az új megoldásokat, például a természetes festékek használatát, a vízmentes festési technológiákat, valamint a mikroorganizmusokkal és algákkal történő színezést. Emellett kitért a digitalizáció fejlődésére is, amely lehetővé teszi a textilanyagok pontosabb vizualizációját és a fenntarthatóbb tervezési folyamatokat.

Sarah Mosher előadásában a fenntartható anyaghasználat lehetőségeit mutatta be a jelmeztervezésben, különös tekintettel a bioplasztikákra és az alternatív textilfestési technológiákra. Hivatkozott Alden Wicker 2024-es könyvére (*To Dye*

Marta Banal-Fernández online prezentációja Svédországból

For), amely a ruházati textíliákban található vegyi anyagok emberi egészségre gyakorolt hatását vizsgálja. Bemutatta a különféle bioplasztikák tulajdonságait és alkalmazhatóságukat a színházi jelmezkészítésben, kiemelve a zselatin-, alga-, agar- és keményítőalapú biopolimerek előnyeit. Hangsúlyozta, hogy ezek az anyagok nemesak környezetbarát alternatívát kínálnak, hanem esztétikai és funkcionális szempontból is izgalmas lehetőségeket nyújtanak a tervezők számára.

Szlávik Juli előadásában a színházi textíliák újrafelhasználásának lehetőségeiről beszélt, különös tekintettel a Scenotuft módszerre, amely a tufting technológiáját alkalmazza díszletek és jelmezek újraértelmezésére. Kiemelte, hogy bár a színházi jelmezek és díszletek egyedi alkotások, mégis szükség van egyensúlyra az értékmezőrés és az újrahasznosítás között. A Scenotuft lehetővé teszi, hogy a már nem használt textíliák strukturált, festői hatású új anyaggá alakuljanak, amelyet díszletként vagy jelmezként is újra lehet használni. Hangsúlyozta, hogy ez a technika nemcsak fenntarthatóbbá teszi a színházi működést, hanem művészileg is izgalmas lehetőségeket teremt az előadások közötti kreatív kapcsolatok kialakítására.

Minden szekció végén a résztvevők kérdéseket tehetek fel az előadónak, és megvitathatták a felmerülő gyakorlati problémákat.

Tanulságok és jövőbeli célkitűzések

A konferencia egyik legfontosabb tanulsága, hogy a fenntarthatóság és a színházi biztonság nem luxus, hanem alapvető szükséglet a szakma hosszú távú fennmaradásához. Az előadások során több konkrét javaslat is elhangzott:

- ▶ Zöld színházi irányelvek kidolgozása – szükséges lenne egy átfogó ajánlás létrehozása a fenntartható működéshez.
- ▶ Technológiai fejlesztések támogatása – a fenntartható világítástechnika, újrahasznosított díszletek és innovatív anyagok használata kulcsfontosságú.
- ▶ Tudatosság növelése – az intézmények és szakemberek közötti együttműködés, a folyamatos képzés, tájékozódás, nyitottság és ismeretterjesztés, valamint a gondolati gátak és berögzült mítoszok felülvizsgálata elengedhetetlen ahhoz, hogy ezek a törekvések széles körben elterjedjenek.

A résztvevők egyetértettek abban, hogy az OISTAT Magyar Központnak a Magyar Színház-Teknikai Szövetséggel és a Magyar Látványtervezők Társaságával karöltve a jövőben is aktívan támogatnia kell ezeket a kezdeményezéseket, hogy minél több szakmai szereplőt bevonjunk a diskurzusba.

Abban bízunk, hogy ez a párbeszéd folytatódhat. A MOST 4.0 konferencia egy lépés ebbe az irányba, de még valóban sok munkára van szükség ahhoz, hogy a fenntarthatóság és a színházi biztonság kérdései megérdemelt figyelmet kapjanak a magyar színházi világban, illetve döntéshozói szintekre is eljusson ez a szemléletmód – lehetőség szerint nem további balesetek, tragédiák árán. Ha vannak is vitás pontok, az esemény végére egyértelművé vált, hogy az elhangzott előadások és megoldások beépítése a mindennapi színházi gyakorlatba hosszú távon nemesak a művészeti élet minőségét javítja, hanem hozzájárul egy fenntarthatóbb és biztonságosabb jövőhöz is.

Balázs Juli, Egyed Zoltán

Színházat vegyenek!

Konferencia a Nemzeti Uránia Filmszínházban, 2024. november 18–19.

A színházak fenntartható működése szorosan kötődik a színházmarketing fejlődéséhez, a színházak kommunikációs eszközeinek folyamatos megújulásához. A terület jelentőségét felismerve a Magyar Teátrumi Társaság (MTT) 2014 óra szervezi meg *Színházat vegyenek!* címmel a színházmarketing lehetőségeivel foglalkozó konferenciáit a színházi szakma képviselői, színházigazgatók, művészek és marketing szakemberek részvételével.

Novemberben immár a hetedik alkalommal került sor a *Színházat vegyenek!* című konferencia megrendezésére, amely a magyarországi és határon túli magyar színházak vezetőinek és kommunikációs szakembereinek biztosít találkozási platformot. A konferencia célja az volt, hogy közösen találjanak válaszokat a színházi marketing kihívásaira, és bemutassák a legújabb trendeket, jó gyakorlatokat.

Az Uránia Nemzeti Filmszínházban zajló két-napos esemény plenáris előadásokat, kerekasztal-beszélgetéseket és workshopokat kínált a résztvevőknek. A konferencián hazai szakemberek osztották meg tudásukat, gyakorlati példákon keresztül mutatva be a színházi közönség elérésének új eszközeit. Az első nap fókuszában a márkaépítés és célközönség-elemzés állt. A plenáris előadásokban **Novák Irén** művészetért és közösségi művelődésért felelős helyettes államtitkár, **Kis Domonkos Márk**, az MTT alelnöke, valamint **Fülöp Péter**, az MTT titkára a színházi brandépítés alapjait, fontosságát és különböző megközelítéseit tárgyalták hazai és nemzetközi példákon keresztül. **Ertl Péter** (Nemzeti Táncszínház) a színházak márkájának kialakításáról és annak hatásáról szólt a közönség elérésében, a blokkot egy kerekasztal-beszélgetés zárta, amelyben **Szabó László** kulturális menedzser, producer, Ertl Péter és **Lipics Zsolt** (Pécsi Nemzeti Színház) osztották meg tapasztalataikat. A délutáni részben **Szokolay Zsolt** (Interticket Kft.) a közönség elemzésének és a demográfiai trendek változásának elemzésébe avatta be a szakmai közönséget. **Dr. Egri Gábor** marketing-kommunikációs szakközgazdász, fenntarthatósági menedzser arról beszélt, hogy a fenntarthatóság hogyan járulhat hozzá a színházak mindennapi működéséhez. **Dr. Jakopánecz Eszter** (PTE) és **Gégöl Sarolta** (Budapesti Operettszínház), valamint **Simon Izabella** (SZFE) a fiatalok, az idősek és a kulturálisan hátrányos helyzetű közösségek elérésének módszereit tárta fel, **Reesán Gábor** (MÜPA), **Szokolay Zsolt**, **dr. Egri Gábor**, **Dani Tamás** (Nemzeti Színház) és **dr. Főző Virág** (Magyar Állami Operaház) a digitális jegyértékesítési rendszerek és CRM rendszerek hatékony felhasználásáról beszélt.

Ertl Péter előadása

Szokolay Zsolt előadása

A második napon a kreatív tartalomfejlesztés és fenntarthatóság került előtérbe. A kerekasztal-beszélgetésben **Szitás Anett** (Déryné Program), **Tompa Zsuzsanna** (Szolnoki Szigligeti Színház), **Budai Marcell** (HŐK és EFOTT) és **Berzsenyi Bellaagh Ádám** (Budaörsi Latinovits Színház) az előadásokhoz tartozó kreatívok történetmesélésének szerepéről osztotta meg tapasztalatait, Gégöl Sarolta a Z-generáció megszólítási stratégiáiból válogatott, majd **Hóbor Helga** (Nemzeti Táncszínház), **Szitás Anett**, **Gégöl Sarolta** és **Cseke Csilla** (Magyar Nemzeti Táncegyüttes) beszélgettek arról, hogyan használható a tartalommarketing a közönség bevonására és a színházi előadások népszerűsítésére. Délután ismét a digitális marketing szerepe került előtérbe Kis Domonkos Márk (Déryné Program) előadásában és **Tóth Sára Lujza** (Kabóca Bábszínház), **Szabó Ádám** (Brand-

tailor), **Baresa Balázs** (Finetune) és **Herbert Áron** (Nemzeti Színház) beszélgetésében. A második nap programját szervezetfejlesztési workshopok kísérték.

Szabó Ádám

ROBE®

T.5 PROFILE™

Kicsi a bors...

Robe ROBIN T.5

A már jól ismert T1 kistestvére, funkciókban megegyezik, csak kisebb, kompaktabb és elérhetőbb, kompromisszumok nélkül

- MSL 350W Multi-Spectral LED fényforrás
- 7.500 lumen fényáram
- 5°-55° zoom tartomány
- CMY/RGB/RGBAL színkeverés
- Roto-gobo, prizma, 2 frost, írisz, animációs tárcsa, késmodul

Magyarországi forgalmazó: AVL Trade Kft. | 1117 Budapest, Budafoki út 187-189.

Tel: +36 1 236 0560 | info@avltrade.hu | www.avltrade.

Hírek a hazai színházi világból

Önálló színház lett az Erkel Színház

Január 1-jétől már nem tartozik az Operaházhoz az Erkel Színház, helyén a jövőben egy zenés-táncos teátrum jön létre, Sente Vajk és Cseke Péter vezetésével. „A kormány a magyar zene- és táneművészet népszerűsítése érdekében egyetért egy új, önálló, állami fenntartású színház létrehozásával és annak az állam 100 százalékos tulajdonában álló nonprofit gazdasági társaság útján 2025. január 1-jétől történő működtetésével az egykori Erkel Színház épületében” – olvasható a 2024. november 28-án megjelent Magyar Közlönyben. Az Operaház a február 15-i koncerttel búcsúzott hivatalosan az Erkel Színházról.

Halasi Dániel a Csokonai Színház művészeti vezetője

A debreceni Csokonai Nemzeti Színház igazgatója, Dr. Mátyássy Szabolcs Halasi Dániel rendezőt bízta meg a művészeti vezetői feladatok ellátásával. Halasi Dániel január elsejétől kezdte meg a munkát, amelyben segítségére van a most felállított művészeti tanácsadó testület is.

Új budapesti színház nyitja meg kapuit

Február 20-án nyílt meg az Erzsébet körúton, az egykori Bástya mozi épületében Budapest új játszóhelye, a Bástya Színház. A 90 férőhelyes stúdiószínház célja, hogy friss előadásokkal és különböző műfajokkal gazdagítsa Budapest kulturális kínálatát. Az első produkció rendezője Keresztes Tamás, a főszerepben Udvaros Dorottya és Medveczky Balázs láthatók.

Igazgatóváltás a Kolibri Színházban

A budapesti Kolibri Gyermekek- és Ifjúsági Színház Közhasznú Nonprofit Kft. ügyvezetőjének a 2025. március 1-jétől 2030. február 28-ig terjedő időszakra Zalán Jánost nevezték ki. Hankó Balázs kulturális és innovációs miniszter a döntésre felkért szakmai bizottságok javaslata alapján az ügyvezetői tisztségek betöltéséről 2024. december 19-én hozott döntése tiltakozáshullámot indított a hazai színházi szakmában.

A Recirquel a montreali CINARS Biennálén

2024 novemberében a montreali CINARS Biennálén a Vági Bence vezette Recirquel is bemutatkozhatott a *Paradisum* című produkcióval. A harminc éve alapított CINARS (Conférence internationale des arts de la scene) Biennálét, a világ egyik leg-

nagyobb előadóművészeti expóját és fesztiválját két évente rendezik meg Montrealban, 50 ország több száz társulata, kulturális produkciója részvételével. A fesztiválon a színházi és zenei produkciók mellett nagy hangsúlyt kapnak a kortárs tánc és újcirkuszi előadások.

Nemzetközi előadássorozat a MOME-n

Színpadai tervek és megvalósulás címmel az Európai Színházi Unió (UTE), a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete (MAOE), a Francia Szcenográfusok Uniója (UDS) és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem (MOME) angol nyelvű előadássorozatot szervezett, melynek első programjára 2024. november 19-én került sor a MOME Auditóriumában *Szenekai betekintés a párizsi Odeon Színház előadásaiba* címmel. Az előadók **Isabelle Neveux**, a párizsi Odeon scenográfus-rendezője és **Antal Csaba** látványtervező voltak.

A Nemzet Színészeinek nyílt levele

Nyílt levelet fogalmaztak meg a Nemzet Színészei Gobbi Hilda végakarata kapcsán. A levélben sürgetik az államot, hogy teljesítse Gobbi Hilda végakarátát, amelyben a művésznő saját visegrádi nyaralóját az államra hagyva azt kérte, hogy abból a Nemzeti Színház kezelésében alkotóházat alakítsanak ki. A nyílt levél, valamint a színházi szakma összefogásának eredményeként a Kulturális és Innovációs Minisztérium közölte, hogy a Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola Alapítvány a Nemzeti Színházzal együttműködésben vállalja az ingatlan gondos helyreállítását és a méltó, Gobbi Hilda végakarátának megfelelő funkció kialakítását.

A Főváros létrehozná a pesti Jurányit

Karácsony Gergely, Budapest főpolgármestere január 22-én, a Magyar Kultúra Napján közleményt adott ki, melyben javasolja egy új intézmény, a független színházak alkotóműhelyeként működő „pesti Jurányi” létrehozását, amely alkotó- és játszóhelyet biztosít a független színházaknak, kulturális műhelyeknek a főváros tulajdonában álló, XIII. kerületi Szabolcs utcai volt iskolaépületben.

Új színházi műhely az Akvárium Klubban

Idén januártól izgalmas színházi előadások színtere lett a budapesti Akvárium Klub. Az Akvárium Színházi Műhely első előadásában a Színművészeti Egyetemen végzett fiatal színészekből

formálódott Sicc Production társulat egy kultikus darabot, Nagy Feró nyolcvanas évek közepén született punk-rock operáját, a *Hamletet* állította színpadra.

Átadták a Vitéz László Látvány-Tárat

Kemény Henrik születésének 100. évfordulója alkalmából elkészült a Vitéz László Interaktív BábTér Látvány-Tára, amelyben méltó helyre, szakszerű tárolási körülmények közé került a Korngut-Kemény család hagyatéka a debreceni Vojtina Báb-színház épületének első emeletén.

Prima Primiissima Díj

Tíz kategóriában vehették át a Prima Primiissima Díjakat a magyar szellemi élet, a művészet, a tudomány és a sport jeles képviselői 2024. december 6-án a Müpában megtartott gálaesten. Színház-, film- és táneművészet kategóriában **Rudolf Péter** színművész, színház- és filmrendező vehette át a 20 millió forinttal járó elismerést. A kategória Prima díját **Szakács Györgyi** jelmeztervező és **Uhrík Teodóra** táneművész, balettpedagógus kapta.

Nestroy-díjat kapott a Proton Színház

A legjelentősebb osztrák színházi elismerés, a Nestroy színikritikusokból álló zsűrije 2024 novemberében a legjobb rendezés díját adta át a Proton Színház *Parallax* című produkciójának, amelyet Mundruczó Kornél rendezett.

Aase-díj

A Gobbi Hilda által 1987-ben alapított, a színházi epizód szerepekben kimagasló teljesítményt nyújtó színészeknek járó Aase-díjat 2024 decemberében **Gados Béla**, a Vígszínház tagja, **Gombos Judit**, a szolnoki Szigligeti Színház tagja, **Sirkó László**, a kecskeméti Katona József Nemzeti Színház tagja és **Urbanovits Krisztina**, a KV Társulat művésze vehették át. Az ünnepségen az Aase-díj mellett átadták a dramaturgoknak, illetve művészeti titkároknak járó Bálint Lajos-vándorgyűrűt és a pályakezdő színházi szerzőket elismerő Prológ-díjat is. A Bálint Lajos-vándorgyűrűt **Szinai Eszter** művészeti titkár, a Prológ-díjat **Horváth János Antal** vehette át.

Ruttkay Éva Emlékgyűri

A Vígszínház társulatának titkos szavazása alapján 2024-ben **Ötvös András** nyerte el a Ruttkai Éva-emlékgyűrűt a *Liliumfi* és *Az ember, aki elvesztette az időt* című előadásokban nyújtott ala-

▶ kításaiért. A Ruttkai Éva-émlékgűrűt a színésznő lánya, Gábor Júlia 1986-ban alapította édesanyja, a Kossuth-díjas színésznő, a Vígszínház legendás művészeinek emlékére. A díjat annak a színművésznek adják át, aki a Vígszínházban az adott évben a legkiemelkedőbb művészi teljesítményt nyújtotta. A díjat Gábor Júlia és férje, Szigethy Gábor színháztörténész adta át december 28-án a Vígszínház színpadán a *Liliomfi* című előadás után.

Páger Antal színészdíj

A makói képviselő-testület – civil kezdeményezésre – 2001-ben döntött a Páger Antal színészdíj alapításáról, melyet minden évben az a színész érdemel ki, aki a kuratórium döntése szerint a legművészebb a makói születésű Páger Antal szellemi örökségéhez, és játékára jellemző a págeri hitelesség és eszköztelenség. 2025-ben **Szirtes Ági** színésznő, a Katona József Színház alapító tagja kapta a Páger Antal színészdíjat. Ezzel ő a díj 24. kitüntetettje.

Alternatív Kossuth-díj

Koltai Róbert kapta idén az Alternatív Kossuth-díjat, amelyet 1996-ban két budapesti civil kezdeményezésére alapítottak. A díjat 2010 óta most első ízben osztották ki.

Arany Medál díj

December 4-én délután tartották az Arany Medál díjak 16. átadási ünnepségét a Bethlen Téri Színházban. A Navarrai Mészáros Márton kulturális újságíró, szerkesztő által alapított elismerést idén hat kategóriában adták át. Az év színésznője **Mészöly Anna** Junior Prima-díjas színművész, a Miskolci Nemzeti Színház tagja lett, Az év színésze díjat pedig **Vecsei H. Miklós** Junior Prima-díjas színművész, a budapesti Nemzeti Színház tagja kapta.

Karinthy-gyűrű

A Duna Médiaszolgáltató Nonprofit Zrt. által alapított elismeréseket „a köz szolgálataért végzett tevékenység és a példaértékű szakmai munka elismeréseként” osztották ki tíz kategóriában. A színházi munkásságot elismerő Karinthy-gyűrűt **Balázs Péter** Kossuth- és Jászai Mari-díjas színész, a szolnoki Szigligeti Színház volt igazgatója, az egy nemzetben való gondolkodás ügyének előmozdításáért járó Duna-díjat pedig **Vidnyánszky Attila** Kossuth- és Jászai Mari-díjas rendező, a Nemzeti Színház főigazgatója kapta.

Sinkovits Imre Emlékezete díj

Hatodik alkalommal adták át a Hit és Hűség – Sinkovits Imre Emlékezete díjat a Magyar Színház Sinkovits Imre Színpadán 2024. november 10-én.

Az elismerésben **Kubik Anna** színművész részesült.

Tolnay Klári-díj

A 2024. október 4-én, idén tizedik alkalommal átadott Tolnay Klári-díjjal a magyar színház- és filmvilág művészeinek kimagasló munkáját ismerik el. A Tolnay Klári Díj Kuratóriuma idén **Tóth Ildikó** és **Rátóti Zoltán** színművészeknek adományozta a kitüntetést a magyar színház- és filmművészet szolgálatában nyújtott magas színvonalú és odaadó munkásságukért.

Elismerés a Magyar Kultúra Napja alkalmából

A Magyar Kultúra Napja tiszteletére rendezett ünnepségen magas színvonalú munkája elismeréseként Hankó Balázs kultúráért és innovációért felelős miniszter Miniszteri Elismerő Oklevelet adományozott **Sándor András**nak, a Fővárosi Nagycirkusz oktatási programvezetőjének.

Elhunyt Lukáts Andor színművész

A Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész, rendező, színházigazgatót 82 éves korában érte a halál. Lukáts Andor a középiskola után lakatosként, majd dekoratőrként dolgozott, aztán a Pincészház amatőr színésze, díszletfestője és színpadmestere volt. 1972-ben került a kaposvári Csiky Gergely Színházhoz, ahol két évtizedet töltött és legendás előadásokban játszott, például Peter Weiss *Marat/Sade*, vagy Molnár Ferenc *Liliom* című darabjában. 1994 és 2008 között a budapesti Katona József Színház tagja volt, ahol a színészi munka mellett rendezéssel is foglalkozott. Ő állította színpadra a színház négy évtizedes történetének legtöbbször játszott darabját, Egressy Zoltán *Portugál* című tragikomédiáját, amely 423 előadást produkált. 2008-ban alapította meg a Sanyi és Aranka Színházat, melynek fő profilja az abszurd és az opera volt.

Elhunyt Békés Itala

A Kossuth- és Jászai Mari-díjas színésznő 97 évesen hunyt el. Főiskolai tanulmányait 1950-ben fejezte be, de már 1947-től játszott az Úttörő és az Ifjúsági Színházban, a Jókai Színpadon és a Magyar Néphadsereg Színházában. 1957-ben szerződött a Vidám Színházhoz, 1958-ban a Madách Színházhoz, ahol több mint száz szerepet alakított. Több mint fél évszázada bátyjával, Békés Andrással ők mutatták be az egyik első hazai pantomimszámot. 1991-től a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Tanárképző Intézet színpadi játék-mester tanára, illetve a Lakner Stúdió tanára volt, 1992-ben létrehozta a művészképesség-fejlesztő Gondolatiskoláját. Munkásságát 1964-ben Jászai

Mari-díjjal, 1982-ben Érdemes Művész, 2006-ban Kiváló Művész címmel díjazták, 2010-ben Kossuth-díjjal tüntették ki.

Elhunyt Mucsi János táneművész

A Harangozó Gyula-díjas koreográfus a Duna Művészegyüttes egykori művészeti igazgatója, a Duna Karnevál Nemzetközi Kulturális Fesztivál elnöke, a Bihari János Táncegyüttes táncosa, majd a Zalka Táncegyüttes művészeti vezetője volt. 1991-től 2007-ig volt a BM Duna Művészegyüttes művészeti igazgatója, ahol vezetése alatt az együttes repertoárja a legmagasabb művészeti elvárásoknak megfelelően alakult át. Munkásságának köszönhetően emelkedett vissza a Duna Művészegyüttes a hivatásos társulatok számára kötelező rangra. Mucsi János 1997-ben megkapta a Magyar Köztársasági Arany Érdemkeresztet, 1998-ban pedig a magyar táncszakma legmagasabb elismerésében, Harangozó Gyula-díjban részesült. 2005-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjét, 2012-ben a Köz Szolgálatáért érdemjel arany fokozatát, 2014-ben a Magyar Érdemrend tisztikeresztjét, 2018-ban az Érdemes Művész elismerést vehette át. 2020-ban a tánc világnapja alkalmából a Magyar Táneművészek Szövetsége Életműdíjban részesítette.

Elhunyt Harkányi Endre

A Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész, Érdemes és Kiváló Művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagját 90 évesen érte a halál. 1934-ben született, és a családját még a gyermekként elveszítette. 1946-ban a Valahol Európában című film egyik gyerek főszereplője volt. 1957-ben, friss színészdiplomával Debrecenbe került, majd 1960-tól Budapesten játszott. A Vígszínházhoz 1963-ban szerződött le első ízben, majd a Mikroszkóp Színpad és a József Attila Színház után ismét a Vig tagja lett, ahol mintegy 150 előadásban szerepelt. Televíziós és filmszerepei is jelentősek. 2004-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjével ismerték el.

Új év, új Erkel Színház

Egy 2024. november 28-i kormányhatározat értelmében 2025. január elsejétől az Erkel Színház helyén egy új, önálló, állami fenntartású zenés-táncos színház jött létre Cseke Péter és Szente Vajk vezetésével. Az Erkel tehát 72 év után levált az Operaházról. Az önállóvá válás apropóján érdemes felidézni a színház eddigi történetét.

A Népopera főbejárata, 1912

Az akkori Tisza Kálmán (ma II. János Pál pápa) téren álló épület 1911. december 7-én Népopera néven nyitotta meg a kaput. Amolyan „kis-Bayreuth-nak” szánták: a Fővárostól kapott telken épült fel alig kilenc hónap alatt az ország, sőt Közép-Európa máig legnagyobb ültetett nézőterű, eredetileg 3167 nézőt befogadó színháza. Építészei, Jakab Dezső, Komor Marcell és Márkus Géza a magyar szecesszió európai színvonalú mesterei voltak. Az épületbe belépve 40 méter hosszú és 10 méter széles előcsarnok fogadta a látogatót. A 14 méter széles, 8 és fél méter magas színpadot, mely tágas hátsó térrel rendelkezett, a kor modern színpadtechnikai eszközeivel szerelték fel. A belső teret a színpadnyílás fölött Pór Bertalan nagyméretű freskója díszítette. A Fővárossal történt megállapodás arra is kitért, hogy az igazgató köteles állandó magyar színtársulatot szerződtetni, és hetenként legalább öt napon előadást tartani. Műsorán ekkor még zene és prózai darabok egyaránt helyet kaptak, sőt hangversenyeket is rendezett. Ugyanakkor a színház vezetősége komoly hangsúlyt fektetett arra, hogy a közönséggel megismertesse az operairodalom remekeit. Ennek érdekében olyan áron értékesítették a jegyeket, amely jóval alatta maradt a Magyar Királyi Operaház jegyárainak.

A Népopera első igazgatója, Márkus Dezső a Zeneakadémián Liszt Ferenc növendéke volt, zeneszerzéssel is foglalkozott és vezényelt. Az első évad karmesterei között volt Reiner Frigyes, aki később a milánói Scala vendégkarnagyaként óriási sikert aratott. Ezen a színpadon volt Wagner *Parsifaljának* magyarországi ősbemutatója, vendég-

A Népopera nézőtere, 1917

Kodály Zoltán és Victor de Sabata olasz karmester az akkori Városi (ma Erkel) Színházban, 1935.

szerepelt itt Gyagilev orosz balett-társulata, a Lehár-operetteket játszó Theater an der Wien, és már az első évadot egy majdnem teljes Wagner-ciklus zárta. 1913-14-ben Puccini két operáját is bemutatták itt, a *Bohéméletet* és a *Toscát*, a milánói Scala énekeseinek közreműködésével. De mivel Puccini darabjainak magyar nyelvű előadása kizárólag a Magyar Királyi Operaház joga volt, a Népopera kénytelen volt olasz nyelven játszani ezeket.

Az első világháború kitörése azonban esődbe juttatta a színházat; a Főváros kezelésébe került, először vendégegyüttesek produkcióinak adták ki, majd Beöthy László bérelte a játszóhelyet, végül 1917 őszén Városi Színházként nyílt meg, Faludi Gábor direktor vezetésével, aki ígéretet tett, hogy műsortervében nem konkurál az Operaházzal. Vágó László tervei szerint átalakíttatta az épületet, a színpadot kissé előbbre hozták – ezzel a színpad nagyobb lett, mint a párizsi operáé –, és korszerűsítették a színpadvilágítást. Az akusztika javítása érdekében a boltozat és a nézőtér oldalfalait parafalemezzel borították. Az első sorok megszüntetése és a széksorok közötti nagyobb hely kialakítása után a férőhelyek száma 2220-ra csökkent. Játsoztak passiójátékokat és Schubertet, Offenbachot és Huszkát, Wagnert és Molnár Ferencet, vendégjátékokat fogadtak Bécsből, Berlinből és Drezdából. A Városi Színház nagy korszakának még az 1919-es Tanácsköztársaság sem vetett véget. 1920-ban olasz operatársulatok arattak óriási sikereket a színpadán, de az évad végén a Faludi-féle vezetőség leköszönt.

A következő két évtizedben jöttek-mentek a bérlők és a sztárvendégek, Pirandello társulattól a Tokiói Színházig, Toscaninitől Furtwänglerig, Saljapintól Benjamins Gligli. A harmincas években egy ideig Labriola Varieté néven vonzotta a dévajabb élményekre vágyó közönséget. 1940-től ismét a Főváros kezelésében volt, ekkor a Magyar Művelődés Háza nevet kapta, majd a háború utáni évben mozi működött benne.

1948-tól – immár állami színházként – ismét színházi és operaelőadások helyszíne lett. 1949-ben Kaufmann Oszkár tervei alapján átépítették, kissé tovább csökkent a nézőtéri székek száma, és jelentősen javult az akusztika. 1951-ben került a Magyar Állami Operaház fennhatósága alá, s 1953-ban vette fel az Erkel Színház nevet.

A nyolcvanas években az Operaház rekonstrukciója idején az Erkel a budapesti operajátszás egyedüli helyszíne volt, de itt rendezték meg a hatvanas, hetvenes évek legendás Táncdalfesztiváljait is. Egészen a kétezres évekig folyamatosan szolgálta az opera- és koncertrajongó közönséget, kitűnő akusztikája miatt szívesen léptek fel itt a világ legjobb énekesei és zenészei: Gilbert Bécaud, Rhoda Scott, a King's Singers és sokan mások. Idővel azonban az épület egyre rosszabb állapotba

► került. 2007 nyarán bezárták, és szóba került a lebontása is, de végül az átfogó felújítás koncepciója győzött, és 2013-tól ismét megnyitották.

Az Operaház újbóli, 2022-ben befejeződött teljes rekonstrukciója és az Eiffel Műhelyházban kialakított játszóhely azonban felvetette az Erkel Színház létjogosultságát – hiába volt sokáig a megfizethető opera- és balett-előadások szinte egyedüli színhelye Budapesten. Most új korszak kezdődik az igen komoly méretű színpaddal és csaknem 2000 férőhellyel bíró színház életében; amint a január végén meghirdetett országos musical-casting jelzi, a hagyományokkal szakítva, elsősorban a fiatalokra, az új tehetségekre és persze a tömeges nézőszámra összpontosít. „Számos innovatív ötlettel, nagy reményekkel és lendülettel, a zenés színház iránti elhivatottsággal készülünk a jövőre. Ezzel a kezdeményezéssel az a célunk, hogy országos összefogással fedezzük fel a műfaj új csillagait. Küldetésünk, hogy új tehetségeket fedezzünk fel, és a zenés színház értékeit még szélesebb körben mutathassuk meg” – fogalmazott az Erkel Színház új vezetősége.

Götz Eszter

Igor Szttravinszkij vezényli a Magyar Állami Hangversenyzőket az Erkel Színház koncertjén, 1963

A Táncdalversztivál döntője az Erkel Színházban, 1968

A szocialista országok nemzetközi táncdalversenyének magyar fordulója az Erkel Színházban, 1966

Az Erkel Színház 1971-ben

Hiányzik valami?

Látogass el webáruházunkba,
és találd meg, amit keresel!
www.avigo.hu

avigo
An INTERTON Group company

Színház és pedagógia

Az MMA Színházművészeti Tagozatának konferenciája a Walter Rózsi-villában

A *Színházi nevelés – színházra nevelés* című konferencia számos szakembert vonzott 2024. december 9-én a MÉM MDK kiállítóhelyére, a Városligetbe. Az előadások inspiráló jellege a megszólalások szüneteiben feltett kérdésekből, hozzászólásokból is érezhető volt.

Bethlenfalvy Ádám, a Károli Gáspár Református Egyetem docense a színházi nevelés elmúlt tíz évét (2013–2023) tekintette át. A kutatások szerint Magyarország egyedülállóan gazdag színházi nevelési programokban. A tendenciák közül kiemelte, öröndetes, hogy növekedett a kis létszámú interaktív programok száma. Érdekesség, hogy a feladatot, amelyet korábban az alternatív színházak végeztek, mostanra egyre több kőszínház is felvette a repertoárjába, a korábbi alternatív társulatoktól kölcsönözve szakembereket, módszereket. Bethlenfalvy a hallgatóság figyelmébe ajánlotta a kínálatot felvonultató www.szinhazinevelés.hu weboldalt, majd azt is elmondta, hogy a felmérés során nemcsak számos programot látogattak meg, hanem nagyon sok gyerekkel készítettek interjút is országszerte. Ezek a beszélgetések viszaigazolták, hogy a gyerekek a „legerősebb” előadásokat, illetve azokat a produkciókat értékelték legtovább, ahol az interakcióban valódi kérdéseket tettek fel nekik, és őszintén kíváncsiak voltak a válaszaikra.

A népszerű történelemtanár, író **Balatoni József** főképp a pedagógusok szempontjából beszélt a témáról. Saját tapasztalata szerint viszonylag kevés produkciót készítenek kifejezetten kamaszok számára, mert nehezen

Fotó: MMA

megszólíthatónak, „problémásnak” tartják a korosztályt. Fontosnak tartotta, hogy az előadások kapcsolódjanak a tananyaghoz, de ne ismételjék a tanórán elhangzottakat, inkább kiegészítő információkkal szolgáljanak. Nehezítő körülmény az információ lassú, körülményes útja, mert a hírleveleket először a tankerülethez kell eljuttatniuk a színházaknak, gyakran előfordul, hogy elvül az információ, mire a pedagógushoz ér. Hangsúlyozta: az első, korai színházélmény pozitív vagy negatív volta akár évtizedekre meghatározó lehet,

▶ valamint kiemelte az élményfeldolgozó beszélgetések fontosságát. Balatoni József a színházi nevelési produkciók kötetlenebb formáját is dicsérte, mint olyan tényezőt, amely kedvez a gyerekek oldott, őszinte megnyilvánulásainak. Tanárként az ingyenes színházlátogatásra lehetőséget nyújtó pályázatok számának csökkenését tapasztalta, pedig – hivatkozott saját tapasztalatára – még az újalotai gyerekek közül is többen az iskolai szervezésnek köszönhetően jutottak el életükben először színházba, illetve a belvárosba, mi lehet a helyzet az ország más régióiban? „A legfontosabb, hogy minél több gyerek megismerje a színház csodáját, és ebből ne maradjanak ki a kistérségi, leszakadófélben lévő települések sem” – mondta Balatoni József.

Gulyás Dénes, a Pécsi Nemzeti Színház operaigazgatója a tiszta, igényes, magas színvonalú előadások nevelő erejét hangsúlyozta. Személyes példákban, irodalmi idézetekben bővelkedő megszólalásában hiányolta a Nemzeti Alaptantervből azt a célt, hogy tanulmányaik végeztével művészetértő, művészetkedvelő fiatalok hagyják el az iskola padjait.

Madák Zsuzsanna színházi nevelési szakember a mindennapok gyakorlatias kérdéseire irányította a figyelmet. Személyes tapasztalatai részben a debreceni Csokonai Nemzeti Színházról származnak. A színházban tíz éve működő Csokonai Színház Ifjúsági Programjával (CSIP) megnyitották a teret a közös gondolkodás, közös alkotás irányába. Ahhoz, hogy a színház valóban közös ügy lehessen, azaz mind a színházi, mind a befogadói oldal elégedett legyen, hatékony és intenzív kommunikációra lenne szükség a produkció minden szereplője (színházi vezetőség – színész – rendező – pedagógus – diák) közt. Madák Zsuzsanna több népszerű, sikeres előadás példáját említette a Csokonai Színházról, de hozzátette, ezeknél az előadásoknál fontos a színészek megfelelő lélektani és pedagógiai felkészítése, motivációjuk felé-

Gulyás Dénes előadása

lesztése, ami nem zárulhat le a bemutatóval, hanem folyamatos utánkövetést igényel.

Lipták Ildikó megszólalásának köszönhetően ismét egy általános képet kaphattunk a témáról. A színházi nevelési szakember a színházpedagógia magyarországi történetének rövid áttekintése után tanulságként elmondta: az ilyen produkciók gondolkodásra és a nézőpontváltás képességére tanítják meg a résztvevőket. A diákoknak lehetőségük van kikerülni a megváltoztathatatlanul tűnő iskolai vagy társadalmi skatulyáikból, megmutatkozhatnak a korábban háttérben rejlő képességeik. Lipták Ildikó felhívta a figyelmet az okoseszközök egyre intenzívebb terjedésére, amelynek negatív, romboló hatásai már egészen fiatal korban is megmutatkoznak. A színházpedagógiai programok ezzel szemben egyrészt a valós, intenzív, közvetlenül megtapasztalható élmény alternatíváját nyújtják, másrészt terápiaként is működhetnek.

Fekete Péter a cirkusz vonatkozásában beszélt a színházpedagógiáról. A Fővárosi Nagycirkusz igazgatója felhívta a figyelmet az utóbbi másfél, egy évtized változásaira, amikor a cirkuszi előadások is a magas művészi előadások létrehozásának igényével születtek, születnek. Rámutatott ugyanakkor a művészeti ág és a tananyag összekapcsolásának lehetőségeire, akár a természettudományok oldaláról is, mely élményszerűségével segít a tananyag bevésoedésében. Példaként említette, hogy a rendhagyó órák, a Tanulj cirkuszt! program, valamint a Cirkuszmúzeum mind érdekes lehetőséget biztosítanak a diákoknak a közvetlen élményszerzéshez.

A legkisebkeknek készített, babaszínházi tapasztalatairól beszélt **Nagy Petra**. A Magyar Színház színművésze korábban a Vaskakas Bábszínházban kezdett foglalkozni a témával. A már hat hónapos korosztály számára készülő előadások a legegyszerűbb, hétköznapi történeteket dolgozzák fel húsz percben, gondosan ügyelve arra, hogy minél biztonságosabb, barátságos közeget teremtsenek a legkisebkeknek. Az előadásokat játék követi, ahol nagyobb szerep jut a szülőknak, kísérőknek. Mint Nagy Petra elmondta, ebben a műfajban a kísérletezésnek kisebb terep jut, a kisgyerekek érzékenységére fokozottan tekintettel kell lenniük. A színházi szakember hangsúlyozta, nevelési céljuk a produkciókkal, hogy a kultúrájukat megismerő, önmagukkal és a környezetükkel biztonságosan együtt élő felnőtteket neveljenek.

Nagy Viktor a konferencia zárásában arról beszélt, milyen előnyökkel jár a művészeti nevelés a nemzetközi kutatások szerint mind az egyének életére, mind a társadalmi beilleszkedésre nézve. Megismételte, hogy a színház dönteni és gondolkodni tanít, és kiemelte a színházpedagógiai programok jelentőségét mint olyan eseményeket, amelyeknek pozitív következménye, „társadalmi hasznossága” mind rövid, mind hosszú távon jelentkezik. Az MMA Színházművészeti Tagozatának vezetője Kodályt idézte: „Sokkal fontosabb, hogy ki az énektanár Kisvárdán, mint hogy ki az Opera igazgatója. Mert a rossz igazgató azonnal megbukik. (Néha még a jó is.) De a rossz tanár harminc éven át harminc évjáratból öli ki a zene szeretetét.”

ASTERA

Újdonság

QUIK SPOT

Akkumulátoros, IP védett Fresnel lámpatest passzív hűtéssel, 13-60° zoom tartománnyal, fényterelővel és Astera 60W RGBMA Titan LED chippel.

App Battery IP65 Wireless DMX

Luminis Pro

Mindenek feletti színházi élmény:

PC-alapú vezérlés a szórakoztatóipar számára

PC- és EtherCAT-alapú vezérléstechnika a szórakoztatóipar számára:

- Integrált és széles határok között skálázható automatizálási rendszer
- vezérléstechnika bármely szórakoztatóipari terület számára: színpad-, színház- és koncerttechnika, filmstúdiók, élményparkok, 4D/5D mozik, speciális effektusok, épületautomatizálás
- sokrétű hang- és képtechnikai multimédiás illesztőfelületek
- DMX, Art-Net™, sACN, PosiStageNet protokoll, SMPTE időbélyeg és hang integrálása
- professzionális műsorelemek megvalósítása bevált vezérléstechnikával

Olvassa be a QR-kódot és élvezze előben a szórakoztatóiparban alkalmazott PC-alapú vezérlés lehetőségeit!

New Automation Technology

BECKHOFF

Külföldi hírek

Az Elation Professional bemutatta a Paragon sorozatot

Az Elation Professional a Las Vegas-i LDI szakkiallításán mutatta be új Paragon sorozatú LED-profilos lámpatesteit. A világítási rendszer változó színviassaadási index (CRI) vezérléssel és időjárás-álló tulajdonságokkal rendelkezik mind beltéri, mind kültéri alkalmazásokhoz. A sorozat egyelőre két modellből áll. A Paragon S egy 550 W-os világítótest LED-motorral, amely 20 500 lumen fényerőt produkál, a Paragon M pedig 900 W-os motorral rendelkezik és 37 000 lumen fényerőt produkál. Mindkettőbe a vállalat új TruTone technológiája van beépítve, amely lehetővé teszi a CRI 70 és CRI 93 közötti beállítást.

A lámpatestek IP54-es védettségi besorolással rendelkeznek a víz és a por ellen, lehetővé téve az ideiglenes kültéri telepítésekben való használatot. Mindkét modell tartalmaz forgó üveggobókat, animációs kerekeket és keretrendszereket a fény-

sugár vezérléséhez. A Paragon S fő jellemzői közé tartozik az 5° és 50° közötti zoomtartomány, hét forgó üveggobó és kilenc fix fémgobó. A nagyobb Paragon M 5° és 52° közötti zoom-tartományt és két kerékkel hét forgó üveggobót kínál. A sorozathoz kiterjesztett garancia tartozik, amely az első három év működésére vonatkozik, és ötéves garanciát kínál a LED array-re.

Abu Dhabiban épül a világ második Sphere-je

A Sphere Entertainment és Abu Dhabi Kulturális és Turisztikai Minisztériuma (DTC Abu Dhabi) együttműködésében valósul meg a világ második Sphere-je az Egyesült Arab Emírátságban. „A Sphere víziója mindig is a helyszínek globális hálózata volt,

és a mai bejelentés jelentős mérföldkő a cél felé. A Sphere újradefiniálja az élő szórakoztatást. Büszkék vagyunk arra, hogy a DCT Abu Dhabival együttműködve fejleszthetjük a Sphere-t a városukban” – mondta James L. Dolan, a Sphere Entertainment ügyvezető elnöke és vezérigazgatója. A Sphere Entertainment a Las Vegasban 2023 szeptemberében megnyílt első Sphere megnyitása óta aktívan folytatja a Sphere helyszínek globális hálózatának kialakítására irányuló terveit. Az Abu Dhabi Sphere kiváló helyen lesz, és a Las Vegas-i 20 000 férőhelyes Sphere méreteit idézi majd. Az Abu Dhabi Sphere várhatóan egész évben vonzó lesz mind a lakosok, mind a látogatók számára.

A végleges megállapodások értelmében a DCT Abu Dhabi franchise díjat fizet a Sphere Enter-

**SZÍNPAD
AUTOMATIKA**

www.szinpadautomatika.hu

**SOKÉVES TAPASZTALAT
A SZÍNHÁZTECHNIKÁBAN**

automatizálás

tervezés

telepítés

karbantartás

tainmentnek a helyszín megépítésének jogáért, a Sphere Entertainment saját tervezésű, technológiájú és szellemi tulajdonú terveinek felhasználásával. Az építkezést a DCT Abu Dhabi finanszírozza, a Sphere Entertainment szakértői csapata pedig a helyszín fejlesztésével, építésével és a megnyitást megelőzően nyújt szolgáltatásokat.

3D vetítés a Digital Projection és a HiLights Group együttműködésében

Összesen 64 Digital Projection Titan 37 000 Wuxga lézerprojektor állt a középpontjában annak a 3D-s vetített látványosságnak, amelyet október 26-án tartottak az újonnan épült egyiptomi Új Közigazgatási Fővárosi Stadionban. A Kairótól 30 mérföldre keletre található stadion, amely az olimpiai város központi eleme kíván lenni, 93 940 néző befogadására alkalmas.

A showhoz a HiLights Group egy speciális 3D-s vetítési technikát alkalmazott, amely a stadion padlóját és falait egységes látványba foglalta. „Az aprólékos tervezéssel és csúcstechnológiával megvalósított, magával ragadó látványvilág olyan 3D-s élményt keltett életre, amilyenre még nem volt példa a régióban” – mondta Yara Mahran, a HiLights Group vezető digitális marketing szakértője.

A projekt célja egy felejthetetlen élmény megteremtése volt, amely nagyfelbontású vetítési térképezéssel hatalmas területet fed le, magával ragadva a nézőket és elvarázsolva a teret. A HiLights Group azt a feladatot kapta, hogy vizuálisan vonzó környezetet hozzon létre. A csapat egyedi megközelítést alkalmazott, 64 Digital Projection lézerprojektort alkalmazva.

„A célunk az volt, hogy a vizuális elmélyülés határait feszegezzük egy stadionban” – mondta Mahran. „A teret nagy felbontású, nagy fényerejű vizuális eszközökkel átalakítva felejthetetlen él-

A HiLights Group által megvalósított 3D vetítés

ményt teremtettünk, amely minden szögből nézve leköti a közönséget.”

Hozzátette, hogy a csapat küldetése az volt, hogy új méreért állítson fel a magával ragadó szórakoztatásban, bemutatva a rendezvénytechnológiában rejlő lehetőségeket.

A minél élethűbb 3D hatás elérése érdekében a HiLights Group csapata 90°-os vetítési technikát alkalmazott a több mint 12 000 m²-es vásznon, 64 Digital Projection Titan 37 000 Wuxga lézerprojektor segítségével, amelyeket a nagy fényerő, a pontosság és a megbízhatóság miatt választottak. A csapat gondosan összehangolta a projektorokat, hogy biztosítsa a mélységet és a rétegzettséget. Egyedi 3D tartalom és szinkronizációs animációk integrálásával olyan látványt hoztak létre, amely mintha leugrott volna a stadion felületeiről. A nagy vászon miatt olyan tartós és precíz lézerprojektorra volt szükség, amely a stadion kiterjedt területén egységes, nagy felbontású látványt tudott biztosítani. A Titan fényerőssége kulcsfontosságú volt abban, hogy megfeleljen a forgatókönyvben szereplő, a padlóra és a falakra egyaránt nagy fényerejű vizuális megjelení-

tésre vonatkozó követelményeknek, így vibráló és hatásos megjelenítést tudott biztosítani.

A Digital Projection lézerprojektorokat 10 Dataton Watchpax 60 médiaszerver egészítette ki, Olympic pixel managerrel kombinált, 20 000 pixeles, valamint Vari-Lite és Robert Juliat világítótestekkel. A technikai csapat a stadion különböző sarkaiban helyezte el az egymásra helyezett Titan lézerprojektorokat, hogy maximalizálja a lefedettséget és optimális vetítési távolságot tartson fenn az egyenletes 10 mm-es pixelfelbontás és a tartalom zökkenőmentes eljuttatása érdekében a futballstadion padlójára és falaira, négyzetméterenként 300 lux fényerővel.

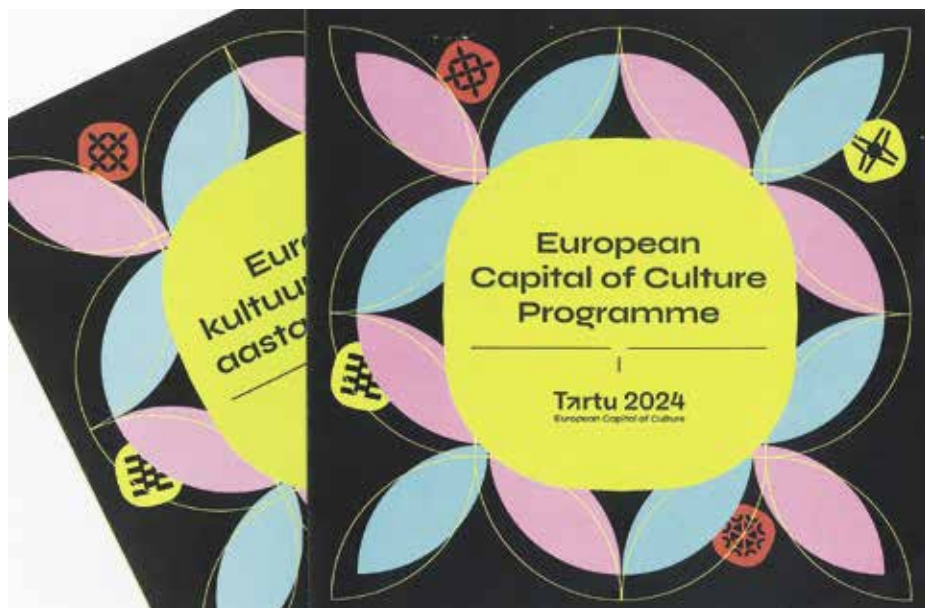
Az Armoa Studios által készített látvány animációkat és színes, kifejezetten a stadion elrendezéséhez igazított grafikákat tartalmazott. A HiLights Group számára kulcsfontosságú volt, hogy a vizuális elemek tökéletesen illeszkedjenek a technikai elrendezéshez, hogy teljes, magával ragadó élményt nyújtsanak.

Forrás:

Auditoria magazin

Színházi fesztivál az európai kulturális fővárosban

2024 szeptemberében ismét eljuthattam az észtországi Tartuba, a színházi fesztiválra. A DRAAMA 2024 ezúttal is egybeesett a Balti Drámafórum rendezvényeivel, de különösen izgalmassá tette a találkozásokat, hogy az utóbbi tallinni eseményeit követően a fesztiválra az év egyik európai kulturális fővárosában került sor.

A tartui Európa Kulturális Fővárosa programsorozat műsorfüzete

Mit is jelent Észtország és Tartu számára az, hogy az Európai Unió Tanácsa 2024-re az észti várost választotta ki erre a tisztségre Bad Ischl (Ausztria) és Bodø (Norvégia) mellett?

Tartu a második legnagyobb észti város, az ország déli-délkeleti részén. A város hagyományosan Észtország tudományos és kulturális központja. Itt alapították az ország legrégebbi egyetemét 1632-ben, az első észti nyelven játszó (s később hivatásossá alakult) társulat is Tartuban kezdte meg a működését 1870-ben, majd itt épült föl és nyílt meg 1906-ban a Vanemuine Színház, amely ma az egyetlen háromtagozatú intézmény a balti országban (dráma-, opera- és tánc-/balett-előadásokat tartva repertoárján). Tartuban működik az észti Legfelsőbb Bíróság és az Oktatási és Tudományos Minisztérium. Az Emajõgi folyó partján élõ, majdnem százezres tartui népesség és a dél-észtiországi Tartu megye számos kulturális és művészeti intézménynek és alternatív működési módú kulturális vállalkozásnak biztosít közönséget.

Az Európába – a cári Oroszországból való 1918-as kiszakadás után 1939-ig fennállt függetlenségének visszaszerzése (1991) után – lendületesen beilleszkedõ, az uniós és a NATO-tagságot 2004-ben megszerzõ Észtország polgárai mind

Business as Usual, az Észt Drámai Színház előadása

gazdasági, mind technológiai szempontból a világ egyik legsikeresebb országában élnek. Az elmúlt időszak nehézségei, a pandémia, majd az Ukrajnát ért orosz támadást és a háborút követő infláció (mellyel a kontinens második helyére került

Észtország, rögtön Magyarország mögé...) különös jelentőséget adnak az ez évi bemutatkozási lehetőségeknek az észtek számára. Mit és hogyan mutassanak meg Európának az észti kultúrából, a hagyományokból, a közelmúlt eredményeiből (és a jelen kihívásaiból), s miképpen kapcsolódjanak a 21. század harmadik évtizedében folyó globális diskurzusba, hogyan lépjenek párbeszédbe a regionális és a kontinentális partnerekkel? Hogyan építsék nemzeti, európai és kulturális önbizalmukat a saját teljesítményükre?

A kulturális főváros program már a tervezésekor sem tartalmazott grandiózus beruházási projekteket; az észtek reálisan látják egy kiesiny ország gazdasági és fejlesztési lehetőségeit. Ugyanakkor szerették volna a legaktuálisabb kérdések köré szervezni az év eseménysorozatát, a legkorszerűbb formákat megtalálni a hazai és külföldi közönség megszólítására. Tudatos döntés volt tehát, hogy a ma nemcsak divatos, trendi, de nagyon is időszzerű témák kerültek a fókuszba, s hogy nem a látványos attrakciók domináltak, hanem inkább egyszerű, hétköznapi, ismerős keretek között szervezték meg a 2024-es tartui évadot.

A nem egyedül Tartu városát, hanem a teljes dél-észtiországi régiót (mintegy 260 000 ember lakó- és működési területét, 4 megye 11 városát) bevonó, több mint 1000 programot összetartó központi tézis a következő volt: „a túlélés művészete”, Arts of Survival, észtiül Ellujäämise Kunstid.²

A program koncepcióját négy fogalom alkotja: különlegesség (uniqueness / omapärasus), fenntarthatóság (sustainability / jätkusuutlikkus), tudatosság (awareness / ärksameelsus) és együttműködés, együtt alkotás (co-creation / koosloovus). Ezek gyakran egyszerre jelennek meg az egyes eseményekben, projekteken; a szervezők különös figyelmet fordítottak a generációk közti kommunikáció csatornáinak megnyitására, a gyerekek, fiatalok alkotva nevelésére, az új ismeretek átadásának korszerű módjaira és technikáira, az önkéntesek, a helyi közösségek bevonására, illetve új közösségek, együttműködések inspirálására.

A különböző események között kiállítások, koncertek a zene minden műfajában, összművészeti akciók éppúgy szerepeltek, mint színházi pro-

Fotó: HENRY GRINI

Mi lesz, amikor mi már nem leszünk? A Tartui Új Színház előadása

Fotó: HENRIK LÄBI

Utazás az erdő mélyére, az Ekspeditsioon társulat előadása

dukeiók, fesztiválok, workshopok. A művészet és a mesterségek mellett a fenntartható életmód is sok rendezvénynek témát adott. Fontos volt az év folyamán a hatások, tapasztalatok összegyűjtése és megvitatása, földolgozása, a visszajelzések és reakciók folyamatos monitorozása is (a tudatosság jegyében). A leginkább szembetűnő azonban az volt, hogy a program változatossága nem ismert határokat, a szabadság és a felszabadultság szeleme érződött a városban. Nem monumentumok épültek, hanem emberi momentumok sokasága hozta létre azt a hangulatot, hogy itt mind együtt, s mind szabadon alkothatunk, illetve élhetjük meg a kultúra, a művészet 21. századi szabadságát. A szabad hozzáférés és a gazdasági és környezettudatos fenntarthatóság biztosítása állt az esztendő középpontjában. A legtöbb esemény, program, akció, fesztivál és projekt amolyan pop-up installációként, vagy épp virtuális térben jött létre, ami csak ideiglenes igénybevételt jelentett a város, a környezet számára. Nem a maradandóság, az emléklállítás, hanem az élményadás és -szerzés volt a leglényegesebb cél.

Csak néhány programot említek az évad kínálatából elsősorban a performatív események és a nemzetközi együttműködések közül – saját tapasztalat, élmény alapján.

Az áprilisi Tánché³ témája a tánc és az előadóművészetek ökológiai lábnyomáról szóló konferencia és rendezvénysorozat volt, melyet Viljandiban rendeztek meg.

A Kulturális Főváros eseménysorozatában június elején helyet kapott A Fogyatékos Emberek XXVIII. Észtsországi Kulturális Fesztiválja⁴ is.

Az év legjelentősebb színházi eseménye a Tallinnban, valójában észts nemzeti színházként működő Észts Drámai Színház produkciója volt, melyet partnerekkel hoztak létre Mehis Pihla szövege alapján *Business as Usual (Rahamaa)* címmel.⁵ A jelenlegi európai és észtsországi gazdasági válsághelyzet inspirálta dráma és előadás a pénzmosság és a bankbotrányok következményeit tárja föl, és kiutat keres egy nyitottabb, őszintébb gazdaság és egy kooperatívabb európai közösség és társadalom felé, amennyiben az lehetséges. A rendkívül nagy sikerű produkciót június 6. és 20. között Tartu egyik alternatív, rozsdáövezetet birtokba vevő közösségi művészeti terében 11 alkalommal játszották, s az egyes előadások előtt ismeretterjesztő előadások vezették be a nézőket a pénzgazdálkodás és a bankszektor működésének titkaiba és a közeljövő konszolidációs esélyeibe.

Júliusban és augusztusban 8 előadást tartottak a Vastseliina püspökvárban, az Észtsországi

délkeleti határához közeli romoknál *Lehallgatás Vastseliinában* címmel.⁶ A programhoz részvételi aktivitások, a középkort idéző workshopok is kapcsolódtak. A projekt Erkki Koort regénye alapján jött létre, amely a 14. század végi livóniai háború idején játszódik, és egy árulás és egy csodás megmenekülés történetét meséli el.

Novemberben a NAKS 2024 – Ifjúsági Színházak Nemzetközi Fesztiválja⁷ is a kulturális főváros programsorozatba illeszkedett.

A DRAAMA 2024 fesztiválhoz kapcsolódó Balti Dráma Fórum, valamint az Észts Színházi Ügynökség (korábban Drámaügynökség) által megszervezett nemzetközi pop-up szakmai központ kiemelkedően gazdag szeptemberi programja is az éves rendezvénysorozat része volt *The House of Known Unknowns (Äratundmishetkede maja)* néven.⁸ Az egyhetes működés során közel húsz különféle esemény zajlott a rendszeren Tartui Német Kulturális Központként működő villában. Itt gyűltek össze a fesztiválra érkezett külföldi vendégek, a legnagyobb számban természetesen a szomszédos balti országokból, Lettországból, Litvániából, Finnországból. Könyvbemutatóval, különleges kiállítással is készültek az ügynökség munkatársai, a legfontosabb azonban a dialógus megkezdése és fönntartása volt a dráma- és színházi export-import kérdéseiről, az egyes országok aktuális színházi helyzetének bemutatása, a lehetőségek, jó gyakorlatok, az együttműködés példáinak megosztása.

Ezt követően két napon át tartott a felolvasószínházi maraton. 10 ülésben 30 (klasszikus és kortárs) észts drámával ismerkedhetett meg a szakmai közönség – már ha volt, aki végig bírta a másfél órás szeánszokat, összesen tehát 900 percet, 15 órát a két nap alatt. (Az előadók, ahogyan a bemutatókat, beszélgetéseket vezető szakemberek is, természetesen váltakoztak...)

Mivel nálunk 2022-ben (hosszú előkészületek után) megjelent egy izgalmas kortárs észts drámafördítés-válogatás,⁹ az idei showcase nem adhatott reális feladatot újabb szövegek magyar fordításának elindítására, újabb észts drámák hazai előadásának kezdeményezésére, ugyanakkor fontos, hogy továbbra is valamennyire követni tudjuk az észts színműirodalom útját.

S most a DRAAMA 2024 fesztivál további eseményeiről. Az idei fesztivál elsősorban nem a nagyszínházak, az egyébként nem nagy számú, állandó társulattal működő és repertoárjártszó városi színházak produkcióit vonlatta föl, hanem az alternatív működési módú vagy kísérleti színházak, társulatok előadásainak javát. Ezek a produkciók azonban nem a színházésinálással kísérletező, amatőr-félmatór vagy ún. harmadik színházi együttesek, hanem stabil közönséggel

► bíró, nem alkalmi társulatok, melyek közösségi finanszírozással vagy magánintézményként egzisztálnak és – többnyire fiatal – közönségükkel változatos és korszerű nyelveken és csatornákon kommunikálnak. Az utóbbi évek trendjeként megfigyelhető, hogy az ország legnépszerűbb, s legalább a középgenerációhoz tartozó színészei, rendezői is ezekben a produkciókban folytatják a pályájukat. Az első ilyen, minden tekintetben jelentős intézménnyé vált társulat a NO99 volt, az onnan – működésének 2018-as lezárása után – indult művészek tovább viszik és tovább is fejlesztik azt a közösségi színházi nyelvet, amelyet a 2005-ben alakult színház vezetői – Tiit Ojasoo és Ene-Liis Semper – és tagjai kialakítottak. Már a korábbi fesztiválokon is nagy érdeklődést váltottak ki az ex-NO99-es alkotók előadásai, s ez 2024-ben sem volt másképp. A kortárs előadóművészeti kísérletek és együttműködések másik központi intézménye a Kanuti Gildi SAAL, mely Tallinn egy középkori, 1633-ban emelt épületében várja az alkotókat és a közönséget a legizgalmasabb produkciókkal, fesztiválokkal.¹⁰ Szintén fontos alternatív műhely a tallinni Von Krahl Színház.

A DRAAMA 2024 fesztivál központi problémái, kérdései kapcsolódtak a kulturális főváros programjában is fölmerülőkhöz, vagyis azokhoz, melyek ma, 2024-ben az észteket, az európaiakat és a globális kultúrában gondolkodókat foglalkoztatják: ilyenek a környezettel, a természeti és a közösségi-kulturális környezettel való együttélés és kommunikáció, a közösség kulturális emlékezete és a hagyományok kortársi átfogalmazása, az identitás az egyén és a kisebb-nagyobb embercsoportok, akár a nemzet szintjén. A válaszkeresés során föltűnő volt, hogy az alkotók nyitva hagyták a lehetőségeket a közönség számára, nem pusztán a saját válaszaikat adták elő, hanem a hiátusokkal, a lezáratlansággal is a befogadókat inspirálták kinek-kinek a maga válaszait (vagy épp újabb kérdéseit) megtalálni.

A legérdekesebb és a leginkább elgondolkodtató előadások között mindenképpen említést érdemel az Észte Drámai Színház *Teoréma (Teoreem)* című szürreális Pabolini-adaptációja¹¹ korunk emberi kapcsolatairól és az emberi és az isteni, a földi és a szellemi létezés feszültségeiről. A sexualitás, a család, a megélhetés, a munka szimbólumai korokon és kultúrákon keresztül kapcsolják össze a mai problémákkal küzdő egyént az antik görög, a keresztény és a modern polgári civilizáció azonos kérdéseivel, és adnak partikuláris s egyúttal egyetemes, univerzális választ a legfőbb egzisztenciális kérdésre: van-e és kicsoda az isten, mivégre a teremtés, kik vagyunk mi, egyszeri és megismételhetetlen, ugyanakkor megismerhetetlen emberek? Az előadásban a Vendég masz-

Fun Facts, a Kanuti Gildi SAAL előadása

Fotó: IVAN IAN MUJEROVIC

Lilli, a Teater Must Kast előadása

Fotó: RASMIUS KULL

kulin alakját egy színész nő jeleníti meg, földidézve akár az ógörög mítoszt az egységesnek teremtett lény bünei miatt kettészelő isteni döntés következményeiről (hogy ugyanis a másik felünket keressük...), de még a keresztény (vagy általában monoteista) gondolatot is a teremtő szellemről, a szentlélekről. A rendező a talán legismertebb színész-filmszínész-rendező, Juhan Ulfsak volt. Őt további fesztivál-előadások kapcsán is emlegetjük még. A fesztivál előtt a fővárosban játszott *Nem hiszek (Ei usu)* címmel a Von Krahl Színház és az Észte Színházi és Zeneakadémia közös projektjét is Ulfsak rendezte. A mai akadémisták reflexiói a lázadó-kétkedő Voldemar Pansónak,¹² az észte színház és színészképzés emblematis alakjának műveire és gondolataihoz kapcsolódnak közel egy évszázad távolából. Változott valami? Vagy most is ugyanazokkal a rémekkel és reménytelenségekkel küzd a teremtő-alkotó ember, mint két-három (vagy még több) generációval ezelőtt?

A közösségi emlékezet egy érdekes, bár kissé „vágatlan” testszínházi (physical theatre) produkciónak a fesztiválszervező (befogadó) színház, a Tartui Új Színház mutatta be *Mi lesz, amikor mi már nem leszünk? (Mis saab siis, kui meid enam ei ole?)* címmel. A fiatal táncosok egy baráti társaság születésnapi házbülijára gyűlnek össze, de valaki hiányzik.

A repetitív koreográfia, bár bemutatja a karaktereket, mégis a közösség emlékezetének motívumait tárja elénk az előadás elején „kicsomagolt” szobadísztlet keretében. Szintén egy fiatalokból álló társulat, a Must Kast (Fekete Doboz) foglalkozott az észte nemzeti emlékezet egy hősnője, Caroline (Lilli) Suburg (1840–1923) megidézésével. A remek, lendületes, zenés „kortárs (rap) hőseposz” a 19. század második felében élt és működött első észte filozófus-, szerkesztő-, jogász- és író, iskolaalapító életét és kapcsolatait jelenítette meg a mai fiatalok frissességével. A nagy nemzeti hősokeket is fölso- rakoztató cselekménybe ironikus felhangokat is keverték, melyek a hagyományok, a történelem és a valódi, hétköznapi (nem hős) emberek élete közti különbségre, a kanonizált ikonok és a valóság közti feszültségre is föl hívták a figyelmet. Egy másik produkción is egy már elhunyt irodalmi alkotó, egy költő, Artur Alliksaar (1923–1966) személyét, életét hozta játékba. Az Urmas Vadi által a tartui Vane- muine Színház öt remek színészére írt és rendezett *Száz gramm égszínkék (Sada grammi taevasina)* című költői és szürreális zenés játék alkalmat adott a szereplőgárda tagjainak, hogy több groteszk alakban jelenítsék meg a sztálini diktatúrában elhallgattatott, szegénység és börtön gyötörte szimbolista-modernista költő-dramáirót és életének fontos

Fotó: HENRY GRIN

Ismeretlen dolgok erdeje, a Tartui Új Színház előadása

figuráit. A csak halála után megjelentetett költeményeit Alliksaar életében az irodalmi körök titkos találkozóin, illetve kéziratos másolatokban ismerhette meg az észtlközönség, pedig műveit tanúsága szerint a 20. századközépe egyik legérzékenyebb és európai mércével is a legjelentősebbek közé tartozó alkotója volt az észtl irodalomnak. Életében megjelent egyetlen írása *A névtelen sziget* (Nimetusaar, 1966) című dráma. Néhány verse magyarul is olvasható antológiákban.

A DRAAMA 2024 fesztiválprogram egyik legnagyobb hatású előadása, az Ekspeditsioon nevű független társulat munkájaként született (*Utazás az erdő mélyére, Reis metsa lõppu*) egyszerre reagál a mai embernek a természettől és a hagyományoktól való elidegenedésére, gazdag asszociációs körben és sokféle értelmezést/értést megengedő kortársi eszköztárral és technikával szól az erdőről (mint szimbólumról is), a benne élők hagyományos életmódjáról, annak lehetetlenségéről a mai „antropocén” korban. Epikus és költői szövegek szervezik a sok szempontból improvizatív ható előadást, de tudjuk, hogy a négy színész és a rendező (Lauri Lagle) pontosan kidolgozták az előadásnak ezen pontjait is, és ténylegesen a próba folyamat végén lezárult az improvizáció lehetősége, hiszen a gyakran robotvezérelt hang- és világítási effektek nem volnának képesek előadásról előadásra alkalmazkodni a színészi játék esetlegességeihez. A színen (továbbá a mikroanimációs asztalon és a vetítövásznon) mindig történt valami, a színészek egy-egy magánszáma pedig (ismét) bizonyította, hogy mindannyian birtokában vannak a játéktechnikák változatos rétegeinek és főképp annak az energiának, amely a kétórás előadásban fönn tudja tartani a nézők érdeklődését és befogadói nyitottságát. Még ugyanaznap este volt szerencsém részt venni egy egészen különleges „nyelvet” használó produkcióban is – a Kanuti Gildi SAAL *Fun Fact* címmel rendezett egy kvíz-estet, színházi eszközökkel... A közönséget játékaszta-

lokhoz csoportosító kezdés után előbb valóban a koproduktív partnerek (észtl és szlovének) félmultjának tényeire, eseményeire vonatkozó kérdéseket kaptunk, utána azonban a játék egyre komolyabbra fordult. A közelmult észtlket vagy/és szlovénokat meg- és fölrázó, a kollektív emlékezet és kegyelet kérdéseit aktuálisan fölvető, lényegében modern közösségi identitást képző katasztrófiával kapcsolatos, morális megfontolást igénylő problémák, illetve a szituációkat átélhetővé, átérzhetővé tévő feladatok következtek. A volt Jugoszlávia legsúlyosabb repülőgép-szerencsétlensége 1981 decemberében történt a korzikai San Pietro-hegyen,¹³ de az utasok és a személyzet hozzátartozói (sokszoros és morálisan elfogadhatatlan mulasztások következtében) csak 28 évvel később, 2009-ben vehettek végső búcsút elhunyt szeretteiktől, a 180 áldozattól Ljubljanában. A Tallinnból Stockholmba tartó Estonia komphajó egy 1994 szeptember végi hajnalon süllyedt hullámsírba a Balti-tengeren. A katasztrófa pontos oka(i) máig földerítetlen(ek), bár nemzetközi kutató- és nyomozócsoportok végeztek hosszú és kimerítő vizsgálatokat.¹⁴ A 852 áldozat többsége továbbra is a tenger mélyén fekvő roncsban pihen, a családok csak szimbolikus temetéseken, búcsúztatásokon köszönhetnek el szeretteiktől. (A katasztrófát 137 ember élte túl.) A szerencsétlenség és a veszteségek földolgozása máig tartó traumát okoz az egyéneknek és az érintett (nemzeti) közösségeknek egyaránt. A játékot vezető-szervező észtl és szlovén színészek/zenészek között ismét találkoztunk Juhan Ulfsakkal.

Hasonlóképpen aktuális és kooperációban készült előadás reflektált az észtlket közvetlenül érintő-megrázó és már 2014 óta érezhetően félelemben tartó orosz-ukrán konfliktusra (*[elu] sunnikud valitud – Choose a Better Version*).¹⁵ A Kijevi Drámai Színház és az észtl Vaba Lava (Szabad Színpad) előadásának ukrán szerzője és színészei, lettországi rendezője és scenográfusa,

észtl producere nem elsősorban a háborús borzalmak megjelenítésére törekedtek, sokkal inkább az érzelmek és az emlékek szintjére emelték a katasztrófát, melyet a fiatalok szenvednek el, de mindannyiunknak föl kell dolgoznunk. A jelenetek némelyike emlékezetembe idézte a Budapest Báb-színház *Dekameron 2023* című remek előadásának a haditudósítóból lett író, Jászberényi Sándor jegyzte fejezetét (*Magok*).

Végül említést érdemel a fesztivál utolsó előadása, a tallinni Orosz Színház (Vene teater) előadása Brecht *Rettegés és ínség a Harmadik Birodalomban* című darabjának kortalan közegbe helyezett adaptációja (*Kolmanda Impeeriumi hirm ja viletsus, Страх и отчаяние в Третьей Империи*). Az észtl-orosz színészek a sztálini és a későbbi szovjet diktatúra hangulatát idézték meg, a „rettegés és ínség” egymásra sorjázó – érzelmileg reflektálatlan, brechtianus – jelenetekben, ugyanakkor tekintetükben jelenkorunk félelmeit láthattuk, a történelem megismétlődésének fátyma, a mai világvége-hangulat tükröződött arcukon.

A 2024. év egyszerre ünnepi, ugyanakkor takarékos és a jövőbe kevesebb reménnyel, mintsem bizonytalansággal tekintő fesztiválja számos kiváló és jó előadás mellett néhány dilettánsabb produkciót is hozott, ám ezek nem rontották el azt a hangulatot és a szakmai közösség egymást erősítő beszélgetéseinek hozadékát, amely oly sokakat (ha nem is Magyarországról) Tartuba csábít minden esztendő szeptemberében. (A fesztiválon való részvételtem az Eesti Teatriagentuur támogatása tette lehetővé.)

dr. Sirató Ildikó

1 2011-ben Tallinn volt Európa egyik kulturális fővárosa.

2 <https://tartu2024.ee/en/about/>

3 <https://tartu2024.ee/en/programme-archive/dance-week-ek-2024-arts-of-survival-ecological-footprint-in-dance-and-performing-arts/?event=69738>

4 <https://tartu2024.ee/en/programme-archive/xviii-people-with-disabilities-culture-festival-in-estonia/?event=62042>

5 <https://tartu2024.ee/en/business-as-usual/> <https://www.drama-teater.ee/lavastus/rahamaa>

6 <https://tartu2024.ee/en/salakuulaja/>

7 <https://tartu2024.ee/en/programme/international-theatre-festival-for-young-audiences-naks/?event=113978>

8 <https://tartu2024.ee/en/programme-archive/the-house-of-known-unknowns/?event=108610> <https://teater.ee/the-house-of-the-known-unknowns/?lang=en>

9 <https://napku.hu/valami-igazi-1394>

10 <https://saal.ee/en/contact/>

11 Pier Paolo Pasolini azonos című, 1968-ban készült filmje alapján.

12 Voldemar Panso (1920–1977) színész, rendező, színészpédagógus.

13 <https://balkanizozsalk.hu/a-volt-jugoszlavia-legsulyosabb-legi-katasztrofaja-2/>

14 [https://hu.wikipedia.org/wiki/MS_Estonia_A_katasztrofarol_keszult_8_reszes_dokumentumfilm_\(2023\)_adatai](https://hu.wikipedia.org/wiki/MS_Estonia_A_katasztrofarol_keszult_8_reszes_dokumentumfilm_(2023)_adatai) https://www.imdb.com/title/tt7600236/episodes?ref_=tt_eps_sm (Egyes streaming-szolgáltatók kínálatában most is szerepel a dokumentumsorozat.)

15 <https://vabalava.ee/en/repertoire/choose-a-better-version-estonia-ukraine/>

FUTURE UNLOCKED.

ORON® H2

A VILÁG ELSŐ IP65-ÖS VÉDETTSÉGŰ FOSZFOR-LÉZER MOZGÓFEJES LÁMPÁJA

A Cameo ORON® H2 alapja egy 260 wattos foszfor-lézer erőmű, amely a 480 wattos osztályba tartozó kisüléses fényforrások hosszú élettartamú és energiatakarékos helyettesítőjeként jövőbiztos befektetéssé válik. Az ORON® H2 azonban ennél sokkal többre képes!

Az ORON® H2 foszfor-lézer mozgófejeseihez képest kivételesen nagy, 0,6°-tól 32°-ig terjedő zoomtartományával, 19 fix és 12 forgó gobóval, valamint a két kombinálható effekt tárcsával, hat prizmával, fénysugár oválosítóval és frost filterekkel rendelkező lézeres robotlámpa nem hagy kívánnivalót maga után, ha kreatív fénysugár-kialakításról van szó.

A CMY színkeverés a felhasználók számára hozzáférést biztosít a teljes CMY színtartományhoz, beleértve a fehéret is, kiegészítve a lineáris CTO korrekcióval a színpadon, a TV-közvetítésekben és más területeken történő precíz használathoz.

 cameo
for lumen beings

 Cameo® is a registered brand of the Adam Hall Group.
cameolight.com/fseries DESIGNED & ENGINEERED IN GERMANY

ELIMEX
elimex.hu

„A világítástervezés gerince a dramaturgia”

A Magyar Látvány-, Díszlet- és Jelmeztervező Művészek Társasága (MALÁT) kezdeményezésére tavaly indított sorozatunkat 2025-ben is örömmel folytatjuk. Ezúttal Bányai Tamás és Markó Zsolt világítástervezőkkel beszélgett Jászay Tamás színikritikus.

Bár nem intézményes oktatási keretek között találkoztak, mégis mondhatjuk, hogy a kapcsolatuk mentor és tanítvány viszonya. Honnan ismeritek egymást?

Markó Zsolt: A Radnóti Színházban dolgoztam világosítóként, és a főnökömet, Baumgartner Sándort kereste meg Tamás azzal, hogy tanácsot és embert kérjen egy előadáshoz. Ez lett a 6színben a *Majd, ha az eső eláll* 2018 nyarán. A színházban épp nem zajlott próbafolyamat, én pedig először próbálhattam ki magamat Tamás mellett.

Bányai Tamás: Nagyon érdekes nyári produkció volt, amelyet Szamosi Donáth rendezett. Látványos előadás lett, amire sikerült összeszednie a pénzt, és telt házas széria született. Mivel a darab sok helyszínen és nagy időugrásokkal játszódott, a fénynek kellett jeleznie a váltásokat. Rutinos rendezőknél is ritka, ami itt megtörtént: Szamosi Donáth csupa olyasmit mondott a megbeszélésünkön, ami felkeltette az érdeklődésemet, ráadásul minden a tervek szerint zajlott. Segítségemre azért volt szükségem, mert a LED-es világítástechnikai eszközök ekkortájt kezdtek elterjedni. Az új fényvezérlők rengeteg paramétert kezelnek, bonyolult őket programozni, Zsolti pedig 18 évesen már mindent tudott a programozásról.

MZs: A közös munka folytatódott több alkalommal, ezért is tekintek mesteremként Tamásra. Óriási élmény volt 2019-ben Miskolcon együtt dolgozni. A Bartók Plusz Operafesztiválon Szkrjabin-

Majd ha az eső eláll, 6szín, világítás: Bányai Tamás

tól a *Prometheus: A tűz költeményét* vittük együtt színre. A valódi mentorom ugyanakkor Baumgartner Sanyi, akivel az első négy évemet töltöttem.

Álnaiv megjegyzés: mennyivel egyszerűbb lenne a fiatal, tanulni vágyó ember élete, ha egyszerűen beszélne az egyetemre, és ott elsajátítaná a szakma alapjait!

MZs: Tényleg könnyebb lenne, viszont én a Radnótiba sétáltam be. Írtam egy bemutatkozó levelet, másnap pedig már a portán ültem, és vártam Sanyit. Volt előzmény az életemben, mivel Budaörsön már bedolgoztam a színházba és a művelődési házba is. A Radnótiba világosítóként jelentkeztem, gyakorlatként kezdtem, amivel valóra vált az álmom.

BT: A kettőnk indulása között a fő különbség az, hogy Zsolti tudta, mit akar csinálni a színházban, én viszont csak ott akartam lenni, de nem volt konkrét elképzelésem. A vonzerő alapját a Csiky Gergely Színház budapesti vendégjátékai jelentették, mert azokat nézve éreztem, hogy ezek az előadások másról szólnak, mint amit amúgy látok. 1981-ben, a *Marat/Sade* bemutatójának évében kerültem Kaposvárra, ahová kellekesnek vettek fel. Gyorsan rácsodálkoztam a világításra, pedig eleinte nem érttem pontosan, mi történik. Egy ember esténként a színpad közepén számokat mondott, mások pedig erre lámpákat állítottak a sötétben. Nagyon elkezdett izgatni, átkérdeltem, és rögtön rengeteg megoldandó feladat adódott.

MZs: Én 13-14 éves korom körül éreztem meg a fény, a világítás iránti vonzalmamat, még Budaörsön. Izgalmas, többrétegű jelenségként tekintek rá, sokkal inkább, mint a hangra. Készültem is a feladatra: amikor a Radnótiba jelentkeztem, sok előadást láttam, utánaéztem, kik vannak ott, és reménykedtem, hogy összejön. És gimnazistaként azon kaptam magam, hogy naponta bejárók a Radnótiba és a csapat tagja lettem.

Abban azért hasonlítotok, hogy esinálás közben tanultátok meg a szakmát. Jól gondolom, hogy ez bevett dolog Magyarországon?

BT: Valójában igen. Zsoltinak komoly előnyt jelentett, hogy volt kitől tanulnia, nekem még annyi sem jutott, vagyis nekem kellett kitalálni, hogyan old-

Vem är schmitz?, Göteborgi Városi Színház, világítás: Bányai Tamás

Fotó: OLA KÉTEVE

Caligula, Göteborgi Városi Színház, világítás: Bányay Tamás

Fotó: Juhász Éva

A csoport, Gszín, világítás: Markó Zsolt

► jak meg kéréseket, mindezt egy korlátozott technikai apparátussal. Voltak kollégák, akikkel lehetett együttműködni, például egy villanszerelőből lett világosító, aki tudta, hogyan kell összebarkácsolni dolgokat. Én megkaptam a feladatot a rendezőtől, megpróbáltam rájönni, hogyan lehet megvalósítani, a kollégák pedig segítettek megcsinálni. Abban a korban a világosító nem szerepelt a színlapon, de a színházak sem gondolták, hogy meg kellene őt jelölni. Ma már van rendező, aki elismeri, hogy hálás a műszaknak azért, mert létrehozták neki a varázslatot, és például a premieren meghajoltatja őket.

II Bodó Viktorra gondolsz.

BT: Többek között, és szomorú, hogy sokan nem így járnak el: ő tudja, hogy nem ment volna azok nélkül, akik segítenek létrehozni a változatos ötleteit.

Természetes, hogy a színész van a középpontban, miközben sokan mások is segítenek egy előadás megszületésében. Egyfajta küldetésként vállaltam magamra, hogy megpróbáljam elismertetni a létezésünket. Külföldön ez másképp volt: hirtelen emberszámba vettek. Amikor a nyolevanas évek végén kimentem Franciaországba, ott már természetesen létezett a fénytervező szakma, tanították is az egyetemen. Nagy dolog volt, hogy asszisztens lehettem az azóta híres világítástervező, Dominique Bruguière oldalán.

MZs: A külföld nekem is korán fontos lett: érettségi után dolgoztam egy évet, és közben intenzíven készültem Londonba, az álomegyetememre, a Royal Central School of Speech and Drama-ra. 2019-ben kiköltöztem tanulni, csak hogy a Brexittől a Covidig sorozatos balszerencsék vágták ketté a tervet. 2020 márciusában kénytelen voltam hazajönni, azóta pedig nem tudtam vissza-

menni. Baumgartner Sanyitól megkaptam Richard Pilbrow könyvét, aki nagy világítástervező volt Angliában, egykor ő is ott tanult. Az, hogy felvettek, óriási örömforrás volt: a színházról a legjobbaktól tanulhattam.

II Volt azért olyan, ami meglepett?

MZs: Újdonság volt például az, hogyan viszonyulnak a biztonsághoz. Nekik nem elég, hogy magadban bízol annyira, hogy nem esel le a létráról: minimum három ember kell ahhoz, hogy te egyáltalán felléphess a létrára. Mindenkinek konkrét feladatkörei vannak, egy ember pedig nem négy másik munkáját végzi. Pontos időbeosztás szerint dolgoznak, és ezt tiszteletben is tartják. Világítottam az egyetemen egy darabot, és amikor azt mondtam, hogy kell még két óra, nem azt kérdezték, hogy miért, hanem megoldották.

II Tamás, a te pályádon felmerült, hogy külföldön tanuld a szakmát?

BT: Hamar fővilágosító lettem Kaposváron, vagyis ha elmegyek, megszakad a pályám, ráadásul még nyelveket se tudtam. Egy nyári kaland volt aztán jóval később a Boehmi Nyári Színházi Egyetem, amit Hannah Hurtzig dramaturg alapított, hogy különböző szakmákból komoly szaktekintélyek tartsanak kurzusokat. A díszlet- és világítástervezők együtt dolgoztak, a Mercedes pedig kiürített nekünk egy kereskedelmi csarnokot, ahol úgy egytucatnyian voltunk. Én akkor már kissé túlkoros voltam a többiekhez képest, és sok tapasztalattal is rendelkeztem.

II A kétezres években aztán a Képzőművészeti Egyetemen és a Színművészetin is tanítottál. Ott is küzdened kellett, hogy ez egy önálló szakma?

BT: Amelyik szakmának nincs egyetemi oktatása, az nem létezik. Tervben volt egy önálló tanszék létrehozása, de nem éreztem a szándék mögött igazi támogatást. A világítást nem lehet megtanulni technika nélkül, ami viszont igen költséges. Én az SZFE „modellváltása” idején jártam a doktori képzésre, és bár mehettem volna az Emergency Exit programmal külföldre befejezni, végül feladtam. A disszertációm a világításművészet fejlődéséről és szerepéről szólt volna a magyar színháztörténetben és napjainkban, nyilván a saját pályám beépítésével. De nem tudnám már kifuttatni ezt a projektet a teljesen megosztott, lehangolt, kontra-szelektált magyar színházi rendszerben.

Fotó: Székely Zsolt

Kizárólag az utókor számára, 6szín, világítás: Markó Zsolt

Fotó: Székely Zsolt

Egy tökéletes nap, 6szín, világítás: Markó Zsolt

Viszont szükség esetén le tudnál rakni egy komplett képzési tervet.

BT: Ez megtörtént: három év alatt elsajátíthatók lennének a szakma alapjai, optimális esetben tervezőkkel és rendezőkkel közösen dolgoznának a hallgatók. De hogy nem csak így lehet a világítás-tervezést elsajátítani, arra Zsolti a példa, aki olyan korán elkezdett a színpadi világításhoz és fénypultokhoz érteni, hogy nem volt párja az országban. Ráadásul tudta is, mit csinál: fontos, hogy ne egy hivatalnokkal ül szemben, hanem egy kollégával, akivel egy nyelvet beszélsz.

MZs: A már említett Szkrjabin-előadás meghatározó ebből a szempontból. A komponista ugyanis beírta a partitúrába a fényeket, nekünk pedig ezt kellett megoldani technikailag. Mindezt halmozotlan hátrányos helyzetben, hiszen nyári, szabadtéri, alig húszperces előadásról beszélünk, amiben háromszáz fényjel volt, mi pedig versenyt futottunk a napfelkeltével. Azért is volt nagy élmény, mert nem kellett mellém külön segítség, hiszen tudok kottát olvasni, és így a saját metódusommal dolgozhattam. A sors iróniája, hogy magát az előadást nem láttam, mivel a jeleket kellett figyelmem.

Zsolti, te Anglia után televíziós produkeiókban dolgoztál, voltál az Örkény Színházban, majd 2023 óta a 6szín műszaki vezetője vagy. Miért?

MZs: Azért vállaltam ezt a pozíciót, mert a hely nem túl nagy, nem annyira bonyolult, cserébe viszont azt kértem, hogy az itt futó darabok fény-

tervezését és külsős munkákat is vállalhassak. Így juthattam el Sepsiszentgyörgyre, ahol Hegymegi Máté rendezte a *Kurácsi mama és gyerekeit*. Sok erőt kívánó, komoly munka volt, mert nem állt mögöttem senki, akit segítségül hívhattam volna. Máté iránymutatása alapján, vele közösen terveztem meg az előadást. Egy Dacia belsejét és külsejét kellett bevilágítani úgy, hogy az dramaturgiailag és a látvány szempontjából egyaránt izgalmas legyen.

BT: Az én első saját külföldi munkám Ascher Tamás 1992-es *Don Giovanni*ja volt Lyonban a csodálatos, Jean Nouvel tervezte, akkor épülő Operaházban. Tíz év Kaposvár után ez egy másik világ volt: amikor a Csikyben dolgozik az ember, nem kell világítástervet készítenie, legfeljebb vázlatokat. Franciaországban viszont az üres színház a kiindulópont: kell egy terv, és ha azt elfogadják, akkor a kéréseid szerint mindent felszerelnek.

Egyebekben osztod mindazt, amit Zsolti mondott a külföldi munkatapasztalokról?

BT: Országoként más a helyzet: Svédországban, Romániában, Ausztriában és Magyarországon is eltér a hozzáállás. Az, hogy a munkát nem szeretik meg, kelet-európai jelenség: döbbenet, hogy ebben az értelemben a vasfüggöny ma is áll. Olyanok a struktúráink, hogy egy színházi közösség nem jut el addig, hogy érdemes legyen megszervezni a munkát, mert úgyis jön egy akarnok vezető, aki felrúg mindent egyeztetést. Akkor meg minek?

MZs: Nyugaton azért rá-rácsodálkoztak a kelet-európai fineszre, például arra, hogy nem igé-

nyeltem magam mellé extra embereket a világításhoz. Amikor olyan eszközt kértem, ami nem volt elérhető, akkor természetes volt, hogy megcsináltam abból, ami volt. Ha valamire azt mondták, hogy az nincs, megkérdeztem, hogy mi van, hogy abból megoldhassuk – röviden: működnek a túlélési praktikák. Nem igazán értik ezt a hozzáállást, de értékelik.

BT: Igen, nagyon más az attitűd. A göteborgi színházban, ha kérek valamit, ők azt meg akarják csinálni, pont. Ha itthon kérsz valamit, rögtön jön tíz ötlet, hogyan lehetne másképp. És persze ilyenkor is elhangozhatnak jó meglátások, de ésszerű kell lenni, hogy az ötletek ne vigyenek el az erdőbe.

Tervezhető, felépíthető, kiszámítható ez a pálya? Gondolok itt például olyan rendezőkre, akikkel, illetve intézményekre, ahol rendszeresen dolgoztok.

BT: Korán rájöttem, hogy ha egy-egy magyar rendező elvisz magával, attól még nem lesz állandó munkám külföldön. De a hosszú „előjáték” után végül ez szerencsésen alakult. Grazban Bodó Viktorral dolgoztam a *Liliomon*, és utána hívott fel a színházat akkor igazgató Anna Badora, hogy készítssem el a következő előadásának a világítását, ez volt Daniel Kehlmann *Geister in Princeton* című darabja. Ha a felkérés tíz évvel korábban érkezik, talán minden másképp alakul, de végül ez így is sok helyre jelentett belépőt.

MZs: Nekem még koránt sincs ennyi tapasztalatom. Keresztes Tamás az első olyan rendező, aki

vel újra dolgozom majd. Vele a 6szinben a *Kizárólag az utókor számára* című produkciót csináltuk, és felkért egy jövő évadban esedékes bemutatójára. Ami az intézményeket illeti, a Radnóti az anyaszínházam, a 6szin pedig óriási lendületet adott.

BT: Nekem persze Kaposvár ez a hely: húsz évig voltam ott. A Krétakör Színház más: egyrészt nem volt állandó játszóhelye, másrészt a sok utazás miatt folyamatosan jöttek a kihívások. Egy időben én menedzseltem a vendégjátékok technikai és világítási lebonyolítását is. 1999-ben volt a *Nexxt* bemutatója a Bárkában, ahová Ágh Márton hívott, akivel akkor már voltak közös projektjeink. Sokáig dolgoztam a Krétakörrel, míg Schilling Árpád rá nem jött, hogy inkább generálfényben szereti csinálni az előadásait.

Beszéljünk a munkások fázisairól. Egy díszlet- vagy jelmeztervezőnél sejthető, hogy a szöveggel kezdődik minden, de vajon nálatok is?

MZs: Ha van szöveg, akkor a legelső, hogy azt elolvasom: fontos, hogy kialakuljon bennem egy összkép, mielőtt bárkivel beszéltem volna. Aztán meghallgatom a rendező, a díszlettervező elgondolását, és a tőlük érkező kéréseket meg a saját elképzelésemet egyeztetjük. Ha valami különlegest akarok csinálni, érdemes a díszletet világítási eszközként használni, például az abba beszerelhető fényekkel. Mindennek a gerince a dramaturgia: az én feladatam az, hogy a szövegben jelen lévő érzelmeket megjelenítsen fényvel. Minden, ami „csak” látvány, felteszi az i-re a pontot, de a lényeg a dramaturgia.

BT: Ugyanígy gondolom: a dramaturgia lekövetése a legfontosabb. Generációs különbség az oka, hogy amikor ezt én tanultam, akkor az volt a kérdés, hogy a díszlettervező képest mik legyenek a lámpapozíciók, de ma már valóban hamarabb jönnek az ötletek, hogy mit lehet beépíteni a díszletbe, ami képes átfoglalni a teret. Ez a LED-technológia hirtelen berobbanása miatt alakult így.

Mikor léptek be a folyamatba?

BT: Rendezőtől függ. Van, aki szeret kiforrott tervvel érkezni a tervfelfogásra, és abban már a világításról is vannak elképzelések. Az olvasópróba a legkésőbbi pillanat, amikor beléphetek. Az én munkakezdésem inkább a díszletterv megszületéséhez kötődik: mit tudunk kiemelni, hozzáadni a térhez fényvel.

MZs: Olykor azt érzem, hogy későn lépek be, például ha már a kész díszletnél kérdezik a véleményemet. Szerencsés, ha a díszlettervező korán megkeres, hogy tudja úgy alakítani a teret, hogy az nekem is jó legyen. A 6szinben Árva Nóra tervezte

Cseresznyéskert, Katona József Színház, világítás: Bányay Tamás

Fotó: Horváth János

Amerika, Schauspielhaus Graz, világítás: Bányay Tamás

Fotó: Lipp Szilvia

A kódfejtő díszletét, ahol a forgó falakba rejtett apró fényforrások alkották az Enigma nevű gépet.

Felteszem, volt olyan a pályáton, amikor a fény kiváltotta a díszletet.

MZs: Igen, de amennyire félttem tőle, olyan jól sikerült: Bodó Viktor *A csoport* című előadásának díszlete tizenhárom szék és három lógó armatúra. Eleinte brutálisan nehéznek gondoltam a világítását, sokat dolgoztam vele, rengeteg ötletet mutattam Viktornak, és végül összeállt az, ami dramaturgiailag alátámasztja a színpadi történeteket. Kevesen hiszik el, de ez a 6szin technikai- legbonyolultabb előadása, mert díszlet nélkül, üres térben fényvel oldjuk meg, hogy tere, hatása, éleltzaga legyen.

BT: A legemlékezetesebb ilyen számomra Kaposváron Ács János 1988-as rendezése, Muszorgszkijtól az *Egy kiállítás képei* című mozgásszínházi előadás volt. Stúdiótérben az üres színpadon, a meglévő lámpákkal kellett dolgozni. Biztosan van, aki azt gondolja, hogy ez a pénztelenségről szól, de az esztétika itt is fontosabb: a fények színpadi működésének csak a fantázia szab határt,

különösen a LED-ek korában. Bátorság kérdése a rendező vagy a koreográfus részéről: az üres színpadon csak a testek és fények vannak előttünk. Megszoktuk a kőszínházban, hogy a megírt darabok bizonyos helyszíneken játszódnak. Nehéz ettől elszakadni, de gyakori, hogy van egy nagy elem, egy nagy gesztus, azon kívül a térben a fények mondják a sztorit. A történetet persze mindenki meséli a színpadon, elsősorban a színész, de a fény is nagyon elől áll a sorban, mivel sokkal rugalmasabb, változékonyabb médium, mint egy épített elem vagy egy megvarrt anyag.

Praktikusan hogyan terveztek világítást?

MZs: Az egyetemen volt, hogy a díszlettervező makettjét különböző lámpákkal kellett megvilágítani, de most már minden számítógéppel zajlik. A kétdimenziós alaprajzoktól a háromdimenziós, komoly látványtervekig is könnyen el lehet jutni.

BT: Az elgondolásokat kell vizualizálni. Vagy számítógéppel, vagy vázlatokat készítek ceruzával, és a színházban felszereltem és beállítottam. Egy rendesen felszerelt színház esetében nem kell

részletes világításterv, de attól persze magadnak meg kell tervezned az egészet.

Nagyon külsős kérdés, mégis érdekel: van olyan, hogy egy színház annyira profi felszereléssel rendelkezik, hogy az ember kísértésbe esik, hogy „lézershow-t” csináljon?

BT: Zsoltiról el tudom képzelni, hogy vissza kell magát fognia ilyen esetben... Nekem a nagyon egyszerű technikai háttérrel kezdődött minden, és erős víziójú rendezők mellett tanultam meg, hogy az esztétika előrébb való, mint a technika. De ne felejtse el, hogy alkalmazott művészetről beszélünk: ha a rendező abban leli örömét, hogy a dolog nagyon színes legyen, akkor nekem bizonyos kerek között muszáj azt megcsinálnom.

MZs: A kísértés nem igazán jó szó: én azt tanultam és azt vallom, hogy a világítás sosem lehet öneélő. Ha valamire erős vágyat érzek, akkor kipróbálom az üres színházban éjjel, de ezeket nem mutatom meg sem a rendezőnek, sem a díszlettervezőnek, mert ha nincs köze a helyzethez, akkor értelme sincs.

Követitek a kollégákat, vannak mintáitok, forrásaitok?

BT: Ez egy izgalmas kérdés, ami többször előkerült már. Külföldön olyan megoldásokat látok régóta, ami nálunk fel se merül. Amikor a nyolcvanas évek végén kezdtem Bécsbe járni Claus Peymann Burgtheaterébe, erős vizuális esztétikát, markáns díszlettervezői munkát láttam, és előfordultak olyan világítási megoldások, amikről elképzelni se tudtam, hogyan csinálják meg. És ha később lehetőségem nyílt ilyesmit csinálni, akkor, ha nem is másoltam a látottakat, de valamiféle igazodást éreztem, mivel ahhoz hasonlót már előttem valaki tökéletesen megvalósított. Van itt még valami: a már említett Dominique Bruguière Kaposváron ugyanazokkal a rossz lámpákkal dolgozott, mint én, de olyan vizuális esztétikát hozott létre, amitől akkoriban leesett az állam. Nálunk ez a fajta szakmai gondosság még ma sem alakult ki, mert mindennek azonnal készen kell lennie. Véghez vinni valami olyasmit, ami mögött igazi gondolat van, gyakran igen nehéz.

MZs: Sok vonatkozó oldalt követek a neten, az előadásokból kifotózott képeknek, ha tetszenek, utánanézek. Azt a hatást például, amit Richard Pilbrow megcsinált Angliában, itthon legfeljebb megpróbálhatom elérni, hiszen nem tudom, milyen gondolkodási folyamat állt mögötte. Tamástól, Baumgartner Sanyitól, Csontos Balázstól rengeteg dolgot lestem el, emlékszem arra, hogy ők mit hogyan oldottak meg, így én is megpróbálom úgy csinálni, és meglátjuk az eredményt.

Fotó: BAMBÁS ZSOLT

Kurácsi mama és gyerekei, sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház, világítás: Markó Zsolt

Különböző rendezőknek másképp terveztek?

MZs: Igen, Hegyemegi Máténak például egészen konkrét elképzelései vannak arról, hogy mit szeretne látni, és ezt pontosan meg is fogalmazza. Mutatok neki valamit, majd folytatjuk a beszélgetést, hogy melyikünk mit gondol róla – így épült fel a *Kurácsi mama*. Keresztes Tamásnál a *Kizárólag...* esetében a díszlet komoly kihívást jelentett, mert csak egy ruhandardot használ a két színész. Tamás elfogadta az ajánlataimat: ő olyan típus, hogy látni akarja az egészet egyben, és ha valami nem tetszik, azt kiveszi.

BT: Ascher Tamással például alig kell egymással beszélünk, olyan jól ismerjük egymást. Bízunk az ízlésben, tudja, hogy olyan képet csinál, amit ő elfogad: a részletkérdésekről egyeztetünk, de a kompozícióval ritkán lövök mellé. Egy fiatal rendezőnél, aki karakteres képekben gondolkodik, mint például Tarnóczy Jakab a *Cseresznyéskertben*, kicsit másról szól a világítás. Erős effektusokat használ, mert kell, hogy a nézőt kizökkentse a zenével, egy színészi megoldással vagy a fényvel.

Segítetek a pozíciókat tisztázni: hogy viszonyul egymáshoz világosító és fénytervező?

MZs: A dolog természetéből adódóan van hierarchia, de ha egy világosítónak vagy fővilágosítónak jó ötletei vannak, azt egy jó fénytervező integrálja a saját munkájába. A saját példám tudom mondani: amikor Sanyi vagy Tamás mellett dolgoztam, és olyat mondtam, ami hozzátett, egyikük sem tiltakozott.

BT: Konfliktus abból adódhat, hogy ha egy tervező eltökélten ragaszkodik az elképzeléseihez, és nem érdeklődik, ha például egy fényforrást olyan helyre kell feltenni, ahová azt szinte képtelenség elhelyezni. Próbálok ezt észszerű határok között tartani, miközben a színházak is egyre inkább védik magukat a „lehetetlen” művészi ötletektől: kikötik, hogy nem csinálhatsz olyasmit, ami akadályozza a mindennapi működést és a repertoárjátszást, vagy előírják, hogy mennyi idő alatt beállítható az előadás. Ennek az egyik oka az, hogy a műszak túlterhelt és alulfizetett, és ezért folyamatosan lázadzik a túlfeszített műsorrend ellen. Ezzel szemben például Göteborgban a színpadi műszak két személyből áll; igaz, ott nagyon magas szintű a gépesítettség, és a munkaszervezés is próbál minden felmerülő problémára időben felkészülni. Ehhez képest Magyarországon folyton azt látom, hogy feketeruhás emberek száz kilókkal szaladgálnak a színpadon, amiben nyilván semmi öröm nincs, ráadásul balesetveszélyes is. A svédek hosszan meghányják-vetik a kéréseket, összerakják a logisztikát, és amit csak lehet, megoldanak. Visszatérve a kérdésre, kétféle fővilágosítót ismernek. Az egyik kreatívan megcsinálja, amit kérek tőle, a világítási tár lehetőségeinek keretein belül, a másik viszont azt is megkérdőjelezi, hogy én minek vagyok ott, amikor ő is meg tudná oldani a világítást.

MZs: Az is egy másik helyzet, hogy ha én kezdetektől bent ülök a próbán, a világosító vagy a fővilágosító viszont csak később jelenik meg. Azonnal elkezdik a saját meglátásaikat mondani, ami konfliktusos helyzeteket generál, hiszen ők nem látják az előzményeket. De mindent megold a türelem: ha velük rosszban vagyok, akkor az előadás nem jön létre, hiszen a színház igazi csapatmunka.

Császári fürdőből „király” színház Karlovy Varyban

A 21. század építészetében kiemelkedő helyet foglal el az újrahasznosítás, és nem csupán az anyagok tekintetében. Gyökere-
sen megváltozott a nagyváros élete, ami magával hozta számos, klasszikus funkciókra tervezett műves épület újrapozicionálá-
sát. Pályaudvarokból múzeum lesz, láttunk már könyvtárat templomban, a hajdani ipari komplexumok sorra válnak kulturális
központokká. Bár a fürdőzésnek manapság is szívesen hódolunk, mégis akad példa a hagyományos fürdők újragondolására is.

Fotó: BENEDEK MÁRKEL

Fotó: PINEI MARGIT

Még a fürdőkben egyáltalán nem szűkölködő Budapesten is találunk ilyesmire példát, a belvárosi Hungária fürdő elegáns szállodává változott a 2000-es évek első évtizedében. Ezúttal egy még különlegesebb átlényegülést mutatunk be, méghozzá a közép-európai régió nevezetes fürdővárosából, Karlovy Varyból: az Imperial fürdő 2024-től kulturális előadótér lett. 1891 végén dr. Karel Becher városi tanácsos és jeles balneológus állt elő azzal az ötlettel, hogy építsenek Karlovy Vary rangjához méltó gyógyfürdőt az Osztrák-Magyar Monarchia gazdaságilag gyorsan fejlődő városában. Fürdőépítés céljából a Teplý folyó partján fekvő telekkel együtt megvásároltak egy megszűnt sörfőzdet is. Az 1895-ben elkészült impozáns neobarokk fürdő, a Kaiserbad (Császárské lazně, azaz Birodalmi fürdő) Ferdinand Fellner és Hermann Helmer munkája, akiknek bécsi irodája színházépítéssel szerzett hírnevet, Bécestől Prágán át Zágrábig és Temesvárig számtalan közép- és kelet-európai város köszönheti nekik pompás színházépületét a hajdani Monarchia egész területén. Magyarországon a Szegedi Nemzeti Színház, a kecskeméti Katona József Színház, Budapesten a Vígsház és az Operettszínház őrzi kezük nyomát. Reprezentatív historizáló épületeik színháztechnika szempontjából roppant praktikusak és a maguk korában korszerűek voltak. Karlovy Vary színházát is ők tervezték, és a sors különös fordulatának köszönhetően ma már az általuk tervezett Birodalmi fürdő is színházként működik.

A többszintes építmény Karlovy Vary egyik legértékesebb épülete, földszintjén annak idején egy császári fürdő is helyet kapott, melyet I. Ferenc József császárnak szántak – innen ered a német elnevezése. Virágkorában a Kaiserbad a város gyógyfürdőinek központja volt, a 20. század második felében azonban tönkrement. Az 1980-as évek végén a fürdő működése megszűnt, az épületet kaszinóként, alkalmanként kulturális és társadalmi rendezvények céljára használták, 2010 óta műemléki védelem alatt áll.

A hajdani fürdő a maga korában szintén számos technikai újítást kamatoztatott. Egyedülálló mechanizmussal szállították és dolgozták fel itt a

Fotók: PETR POULAK

▶ gyógyhatású adalékként használt tőzeget, napi 2000 vendéget tudtak így kiszolgálni 100 fürdőegységben, ami a hatalmas beruházásnak gyors megtérülést biztosított. Amikor elodázhatatlanná vált a műemléképület felújítása, igyekeztek költséghatékony funkciót találni a rekonstrukció megtérüléséhez. A beruházó végül úgy döntött, hogy az Imperial gyógyfürdőt kulturális intézménnyé alakítja, amelynek központi eleme egy multifunkcionális terem. A felújítást a cseh Petr Hájek építész irodája tervezte. Az új előadótér az épület szívében, a hajdani, fürdőhelyiségekkel körülvett, fedett gazdasági udvarban kapott helyet, amely korábban tözeggyszállítóval ellátott gépházként működött.

Ez az ipari múlt, és általánosságban a 19. század technológia iránti lelkesedése inspirálta a tervezőket a létesítmény kialakítása során arra, hogy maguk is korszerű, kifogástalan működésű „gépként” fogják fel és alkossák meg az új funkciót, a műemléki építészeti keret közé illesztve. A pirosra festett szerkezet úgy foglal helyet az udvarban, mint annak idején a fürdő működését szolgáló invenciózus mechanikai objektumok.

Megépítése kivitelezés szempontjából is nagy kihívást jelentett, mivel a nagy tartószerkezeti elemeket csak a tetőn keresztül lehetett az udvarba juttatni, minden egyes alkatrészt a tetőn lévő nyíláson keresztül odaszállított kisebb elemekből kellett összeállítani. Mivel a fürdő működésének helyreállítását nem tervezték, és az eredeti szerkezetből csak néhány öntöttvas oszlopot őriztek meg, lehetőség nyílt a legmodernebb akusztikai és

audiovizuális technológiával működő új „gép” elhelyezésére a festői környezetben. Az új terem úgy illeszkedik a műemléképület udvarának terébe, hogy a beépített szerkezet nem érinti a műemléki szerkezeteket. Hat mikropillérre (pontalpra) állítva, attól teljesen függetlenül működik, következetesen elkerüli a közvetlen érintkezést az épülettel és a körítőfal eredeti öntöttvas oszlopai-val. Minden szükséges audiovizuális, szcenikai és akusztikus technológia a beágyazott új objektum részét képezi.

A terem úgy működik, mint egy „transzformátor”: képes a térbeli és akusztikai paramétereket az egyes rendezvények egyedi igényeihez igazítani, afféle „svájci bicska” gyanánt. Az akusztika olyan beépített elemekkel van felszerelve, amelyek beállítják a visszhangidőt, valamint a hangenergia irányát és intenzitását. A zenekari tér egy behúzóható ernyővel rendelke-

zik, amely visszaveri a hangot a közönség felé. A színpad fölé beépített, forgatható háromszög alakú panelek visszaverhetik, elnyelik, szórhatják vagy irányíthatják a hangot. A zenekar pódiumának padlójában az acélvázra fektetett fa panelek rezonátorként szolgálnak, harmonizálva a zenészek hangszereivel.

A terem hangtechnikája koncertek, színházi előadások, táncestek, konferenciák, filmvetítések és populáris zene befogadására egyaránt alkalmas. A nehéz sötétítőfüggöny lehetővé teszi a tér teljes elsötétítését és az akusztikai csillapítást. A csarnok szerkezete fogadja be az összes díszlet- és akusztikai technológiát, míg a szellőző- és tűzvédelmi rendszerek a főlépcsőház födémje fölé kaptak helyet. A kortárs megjelenés, a 21. századi technológia és a műemléki épített környezet együttélése kivételes művészi élmények lehetőségét kínálja az előadóművészeknek és újszerű átéléssel kecsgetteti az ide látogatókat.

Zöldi Anna

Tervező: Petr Hájek Architekti, Petr Hájek, Nikoleta Slováková, Martin Stoss
Megbízó: Karlovy Vary régió
Hasznos alapterület: 492 m²
Akusztikus tervezés és audiovizuális technológia: AVT Group, Petr Vlček, Martin Vondrášek
Szerkezeti acélszerkezetek és mechanikai technológiák: Gradior Teeh, Robert Nos, Martin Matoušek

ALLEN & HEATH

dLIVE

V2.0

A dLive V2.0 egy új korszakot nyit a kreatív élő hangkeverés és effektek terén, miközben a továbbfejlesztett új funkciókkal újradefiniálja a keverőpult lehetőségeit.

Használd ki a stúdióminőségű hangzás teljes potenciálját a RackUltra FX gyűjteménnyel! Az élvonalbeli ARM- és FP-GA-technológiával működő új RackUltra FX kártya 10 ultra-modern algoritmust kínál, amelyek méltó alternatívái a piacon elérhető legfejlettebb plug-ineknek.

Itt találkozik a munkafolyamatok hatékonysága és az effektek innovációja.

AM
UDMAX

Audmax Kft.
107 Budapest,
Fogadó utca 3.

Mit adtak nekünk a rómaiak, azaz az angolok?

dLIVE
V2.0
WHERE WORKFLOW AND FX
INNOVATION SET THE SCENE

Kezdhethetnénk a végtelen felsorolást: Vízvezeték? Ja nem. Csatornázást? Hmm, azt sem. Utakat? Neeem. A RackUltra FX-et!!! Na azt igen!

Viccet félretéve, a dLive keverőpult életében ismét gazdagodtunk egy izgalmas kihívással szolgáló eszközzel. Amikor már belekényelmesedünk a rendelkezésre álló „manipulátorok” használatába, és rutinként kezeljük ezeket, akkor az Allen&Heath mérnökei új szint hoznak az életünkbe ezzel a fejlesztéssel.

Alkalmam nyílt élesben kipróbálni. Meghívást kaptam Bukarestbe egy komplex szimfonikus koncertsorozat hangmérnöki feladataira. Természetesen boldogan mondtam igent. Több alkalommal jártam már náluk, kedvesek, profik és igen segítőkészek. Egy kérésem volt csupán – mivel a beállításokra szánt idő, ahogy itthon is, igen rövidre terveződött –: A&H dLive Q3500 vagy ettől fentebbi pultot kérek, és persze Ultra FX kártyával. Itt kicsi vakarózás kezdődött, de jelezték, hogy amennyiben tudok, én vigyek Magyarországról pultot és UltraFX Engine-t is.

Offline editorban már összeraktam az általam elképzelt setupot, és szinte kész, felprogramozott pulttal érkeztem.

A kisördög pedig tombolt bennem, így az új effektek is benne voltak.

De mik is ezek valójában?

1. Vocal Processing
2. Reverbs
3. Distortion & Saturation
4. Harmoniser

Engedjétek meg, hogy az élményeimre hagyatkozzak, hiszen a gyári leírást megtaláljátok a honlapon.

VocalTuner

Ki ne álmodna integrált VOCALTunerről (auto-tune)? Erre már számtalan lehetőségünk van, pl. Waves Tune, de ehhez külső eszközök

szükségesek, és szigorúan nézve azért a használata észrevehető. Hát kellemesen csalódtam, mert agyig feltekert kompenzációval sem lett zavaró. A kórusban és néhány szólistánál nagy hasznát vettem. Könnyen kezelhető, és a keyboardot használva mintának, a hangnemekkel sem kellett foglalkoznom. Fokozhattam az izgalmam azzal, hogy a második előadáson már MIDI-n vettem a vezérlést, és ez sem okozott nehézséget. Az ottani zenei vezető is beleszeretett, és a lelkesedése odáig fajult, hogy az énekesekre Vocal Shiftert akasztottunk, amit szintén MIDI-n keresztül vezéreltünk, és szólamokat gyártottunk. Könnyedebb stílusú daloknál pedig a Vocal Gridder jött játékba, ami sokkal gyorsabban reagál, mint a Tuner, emiatt effektként használtuk (Cher effekt). Mindez nem öncélúan történt, hanem a zenei vezető kérésére és örömeire.

Harmoniser

A következő játékszer, amit előszedtünk, a Harmoniser volt. Természetesen itt is többféle vezérlés és felhasználás lehetséges, de az időszűke miatt a MIDI mellett maradtunk. A popdaloknál a vokál szólamok lettek dúsítva, nagyon hasznos és meglepően természetes hatást tudtunk vele elérni. Azóta használtam itthon is, MIDI nélkül, simán a keyboardot kulcsolva, és ezzel a megoldással is szuperül és gyorsan lehet alkalmazni.

Saturator

A következő gázolásunk elszenvedői a lábdob, a basszusgitár és a cselló voltak. A Saturator szedte az áldozatokat, de a végeredmény igazán izgalmas hangkép lett. Természetesen a rockosabb daloknál tudtuk használni. Valamint itt jött játékba a Distortion. Az énekes egy csodálatos hölgy volt, csodálatos hanggal, ezt megspékeltük erősítő és cabinet szimulátorral. A végeredmény örületes lett. Biztos, hogy máshol is alkalmazni fogom. Természetesen még mindig a pultban lévő effektet használtuk, pedig a teljes Waves arzenált vittem, de be sem kellett kapcsolnunk, mert az összes felmerülő igényt, kreatív ötletet a pult saját erőforrásaiból tudtam kiszolgálni.

Space FX

Egy ilyen komplex, rock, pop és klasszikus crossover műsorban a reverbációnak is kiemelt hangsúlyt kell kapnia. Csodás lírai dalok megfelelően zengetve elrepítik a művészt és a hallgatót is. Ez is sikerült. Aki eddig elégedetlen volt a dLive-ban található belső zengetőkkel – kétlem, hogy sokan lennének –, azok most mosolyogni fognak. A Spaces Reverb és Plate Reverb is fantasztikus, új élményeket hozott. A fafúvósok szárnyaltak, a cselló könnyeket esalt a szemekbe, és közben az énekes (ő a fülmonitorába is kapott zengetőt) is elszállt. A show végén lelkendezve köszönte a munkánkat, azt mondta, hogy ilyen könnyeden, komfortosan, fürödve a saját hangjában (mintha templomban lett volna) még nem énekelt.

A fentiek fényében, tele élményekkel javaslom, hogy aki szeretné kipróbálni, az bátran keresen minket az Audmaxban. Akár hozhattok magatokkal soksávós felvételt is. Biztos vagyok benne, hogy a rajongók száma csak nőni fog.

Ditzmann Tamás
Audmax Kft.

A Gyűrűk Ura, avagy egy újabb Prolights Fresnel a láthatáron

Eredetileg nem azt terveztem, hogy ismét egy reflektort mutassak be az idei első lapszámban, de Tatarek Péter, a Lisys Project főmérnöke egy friss Prolights gyártmányra hívta fel a figyelmemet, amely új termék a cég kínálatában. Így éltem a lehetőséggel, már csak azért is, mert ezt a típust kifejezetten színházi, filmes felhasználásra tervezték.

A reflektor tesztelését ezen túl még két aspektus tette izgalmassá. Egyrészt a most kölcsönkapott Prolights EclFresnel CT+M Péter szerint ugyanarra a LED-modulra épül, mint az EclProfile CT+, amiről még 2021-ben szereztem pozitív tapasztalatokat. Érdekes, hogy a profilhoz vélhetően jól illeszkedő bordás lencsés típus piacra dobásával ennyit várt a gyártó, de elképzelhető, hogy a LED-es Fresnelekre eddig többnyire jellemző optikai hiányosságot csak több év alatt tudták kijavítani. A teszt másik érdekes aspektusa az, hogy a Prolights EclFresnel CT+M a *Színpad* 2024/4. számában bemutatott mozgókengyeles Prolights Astra Hybrid 330 konkurensének tekinthető a cégen belül, mivel az ára nem annyival magasabb, mint amennyivel többet nyújt a szolgáltatásaiban.

A LED-technológia szép lassan, ahogy egy óriás-kigyó táplálkodik, felzárkózott a hagyományos reflektorok legjobbainak minőségéhez, miközben szolgáltatásaiban gyakran meg is előzi azokat. Úgyhogy ha keresünk, már biztosan találunk olyan gyártmányokat, amelyekkel leválthatjuk a hagyományos reflektorparkunkat, feltéve, ha erre van fedezetünk.

Sovány vigasz, hogy a fizetendő ár tulajdonképpen akkor sem lenne kevesebb, ha a halogén reflektorokat fejlesztenénk színváltóval, esetleg mozgó kengyellel. Szintén nem alapozhatunk arra, hogy egy modernebb eszköz esetleg több hagyományosat is kivált, mert senki nem szeretné lényegesen csökkenteni a bevált reflektor elrendezésében szereplő eszközeinek számát, hiszen több reflektor egyúttal több lehetséges fényirányt is jelent. Természetesen az egyéb megszokott szolgáltatásokról, képességekről sem szeretnénk lemondani. Ugyanakkor az újdonságok egy része igen csak csábító, főleg, ha használatuk nem öncélú, hanem érdemben javíthatja egy előadás látványát.

Az anyagi forráshiányon kívül eddig egyéb hátráltató tényezők is voltak, amelyek fékeztek a LED-es reflektorokra való gyors áttérést, és ezek az akadályok részben továbbra is fennállnak. Ennek a Prolights reflektornak az egyik előnye az, hogy megoldást nyújt arra a problémára, miszerint a különböző optikai rendszerű és teljesítményű LED-es világítási eszközök általában eltérő fényt bocsátanak ki.

Halogén vs. LED fehér felületen

Tesztelés közben a fénypályában

Piros fény formálása takarólemezsel

Ezért egységes „fehér” fényt adó reflektorparkot különféle gyártmányokból szerintem nem lehetett kiépíteni, de ez még többnyire azonos gyártó típusai-ból sem volt megoldható. Ha pedig a képzetbe még belevevünk a legalább három teljesítmény- és méretről (650 W, 1,2 kW, 2 kW), az eredmény még elkeserítőbb lett, a mozgókengyeles reflektorok pedig további változatosságot hoztak a képbe. Pedig nemcsak a változatosság gyönyörködtet: néha kell a megbízható egyformaság is, amitől aztán, ha szeretnénk, el lehet térni. Szóval a Prolights azt ígéri,

hogy immár vásárolható tőle profil és Fresnel lencsés eszköz, ami azonos színvisszaadásra képes.

Ezen túlmenően a mostani cikk alanyához vásárolható kiegészítő PC lencse is. Sőt, háromféle teljesítményű és lencséméretű változat közül is válogathatunk! Így szinte visszaállt a régi időkben megszokott eszközpark, bár a profilok tekintetében a 2000 W-os típusokat már a halogén korszakban többé-kevésbé kiváltotta az ETC SF4-es 750 W-os típusa, amit aztán számos más gyártó is követett. De már így is széles a választék a LED-es reflektorokból, és eddigi tesztleink alapján elmondhatjuk, hogy egy olyan közepes méretű színház számára, mint a szombathelyi Weöres Sándor Színház, a hagyományos reflektoroknak már volnának LED-es kiváltói. Sőt, két olyan eszközhöz is volt szerencsénk, amelyek annyira széles átfogású profil zoom optikával rendelkeznek, hogy az 1,2 kW-os PC-k, Fresnelek helyett is szívesen használnánk őket! De a lencsés típusoknál a kis, közepes és nagy fényerőt biztosító eszközökre azért továbbra is szükség lenne.

A nagy dilemma valójában az, hogy mennyire jó ötlet és jövőbe tekintő hozzáállás a hagyományos kézi állítású reflektorok használatához ragaszkodni, ha vannak mozgókengyeles alternatívák is. Ilyen például az elmúlt lapszámban tesztelt spot is, ami majdnem annyit tud, mint egy profil, és a lencsés reflektoroktól is csak a fényformálás lehetőségeiben marad el egy kissé, de ez a hátránya is viszonylag egyszerűen kiküszöbölhető.

Sajnos minden kívánságunk ritkán teljesül, így az a mozgókengyeles típus a színvisszaadást tekintve lehetne jobb is. Mint sejthető, az új Ecl-Fresnelnek pont ez az egyik legnagyobb erénye, azaz a belőle jövő fény nemcsak fehér falon, hanem színes felületeken is megfelelően mutatott, és azonos hatást váltott ki, mint a korábbi reflektorok. Talán jó páran dolgoztak már „színgyilkossal”, azaz alacsony nyomású nátriumgőz lámpával, aminek használatakor kizárólag az emlékeztetőnkre támaszkodva tudjuk valamiről, hogy piros színű, mert abban a megvilágításban nem látjuk azt. Számos régebbi, olesóbb LED-es reflektor produkált kicsit hasonló hatást, amely fehér falon még nem tűnt fel. Ugyanakkor rosszabb a színvisszaadásuk az elvárthoz képest, egy díszletre irányítva ez már jelentősen meg-

mutatkozott. Bár a CRI index nem igazán alkalmas ennek a paraméternek a megbízható jellemzésére, de a 96+ katalógus adat biztató jelként értelmezhető. Különösen, hogy további mérési metódusok adatai is nagyon jó értékeket mutatnak a letölthető specifikáció alapján.

Persze a jó színvisszaadás önmagában még nem elég, szükséges a tesztalany megfelelő fényereje is. Ahogy a mérete alapján elvárható, a Prolights LED alkalmas 1000–1200 W-os halogének kiváltására, 350 W-os teljes fogyasztás mellett. Néhány éve ez még nem volt evidens, sőt valójában még most sem az. 2024 decemberében teszteltük ezt a reflektort, és teljesen véletlenül, ezzel párhuzamosan egy barátom meghívott, hogy megmutasson egy most kiépített világítási rendszert. Az abban szereplő LED-es reflektorokat nem vizsgáltam meg alaposan, csupán az általuk keltett hatást néztem meg egy fekete balettszőnyeggel borított üres színpadon. A fényük sokkal „hidegebb” volt az általam elvárthoz képest, és a fényerő sem volt retinaszaggató... Olyannyira nem volt erős a világítási rendszer fényereje, hogy amikor a teszt végén barátom felkapcsolta a nézőtéri világítást, ami nagyon sok, szintén LED-es „villanykörteből” állt, meghökkentett a javulás mértéke. Velük már megjött a fényerő, és a színek is visszatértek a nem fekete felületekre. Pedig az a reflektorpark jelenleg is kapható, nem teljesen névtelen gyártótól származó eszközökből állt, a dimmerelhető LED-es körték pedig távolról sem a világítástechnika etalonjai.

A Prolights EclFresnel CT+M tesztje során Kis Zoltán (Husi) kollégámmal elégedetten nyugtáztuk, hogy tesztalanyunk az eddig ismert paraméterekben hozta az elvárhatót és kellően csendes is volt. Engem viszont a leginkább az érdekelt, hogy a fejlesztőknek sikerült-e érdemi előrelépést felmutatni az optikai rendszer tekintetében. Sajnos eddig a színházi felhasználásra szánt eszközök valós fénykibocsátási szögtartománya jócskán elmaradt a fotometriában megadottaktól is, pedig még az sem érte el a halogén típusokét. Ez a Fresnel lencséknél 12–60 fokig terjedt, a PC-knél a 6 fokos legszűkebb fénykör is elérhető volt. Ehhez képest azok a LED-es eszközök, amelyeket a kiváltásukra szántak, a valóságban 25 foknál szűkebb fénykört nem tudtak létrehozni. Szerencsére ezen a téren sikerült javítani a Prolights fejlesztőinek. Még nem érték el teljesen a régi reflektorok tudását, de már a használható szintig megközelítették azt, bár a fotometriában feltüntetetthez képest még mindig nagyobb a valós érték.

A fókuszállítást a reflektor mindkét oldalán megtalálható forgógombbal végezhetjük kézzel. Az első néhány alkalommal ez még nagyobb erőt igényelt, de a használat során érezhetően javult a helyzet. A LED-es „lencsés fényvetőknél” már megszokhattuk, hogy fókuszállításnál jelentősen változik az eszköz hossza, mert nem a reflektortesten belül mozgatjuk

A PC lencse ezt a körkontúrt nyújtja

Egy halogén PC ennyivel szűkebb fénykört biztosít

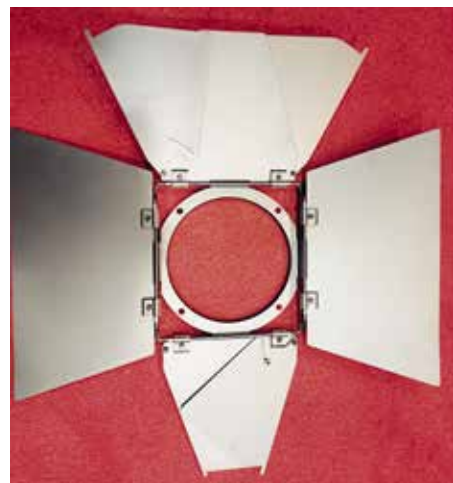
a tükör-izzó párost, hanem a fényforrástól távolítjuk el a lencsét, és ezzel adott esetben több mint tíz centiméterrel növeljük a hosszúságot. Ezzel persze a súlypont is jelentősen áthelyeződik. Erre a problémára szellemes megoldást talált ki a gyártó, mégpedig azt, hogy a líra előre-hátra csúsztatásához nem kell szerszámot használni, hanem két excenter rögzítő oldásával könnyen újra „kiegyensúlyozott” helyzetet hozhatunk létre. Azt nem tudom, hogy a két kerék mögött rejlő mechanika, amely vélhetően fogaslécokhoz csatlakozik, függőlegesen lefelé irányított reflektor pozíció esetében is képes-e megtartani az optikai tubust, mert fixálást biztosító megoldást nem találtam. A gyűrűs lencse viszonylag könnyű, de az opcionálisan vásárolható PC változat már jelentősebb súllyal rendelkezik. Előremutató, hogy választható ez az alternatíva is, mert a piacon eddig kevés ilyen típust találhattunk. E hiány oka meglátásom szerint az volt, hogy a nagy felületű LED-modulok és a hozzájuk képest kisméretű halogén fényforrások drasztikus különbsége miatt komoly tervezési feladat volt a megszokott optikai tulajdonságokat elérni. Így a felhasználók a színházak „munkalóvának” nevezett PC lencsés típusok helyett vagy profilt, vagy Fresnelt voltak kénytelenek választani. A bordás és a sík-domború lencsével ellátott típusok ára között a halogén korszakban is volt különbség, ami leginkább a Fresnelek egyszerűbb gyártástechnológiájából adódott. A tesztelésre kapott alternatív lencse nagyobb súlyát már az átszerelésnél, kézben fogva érezni lehetett. Az átalakítás nem különösebben bonyolult, de nem lehet elvégezni létrán állva, a munka stabil helyzetet igényel, így nem hiszem, hogy bárki gyak-

A csatlakozási lehetőségek a hátoldalon

A menü és a súlypontállítás kezelőszervei

Az „okosabb” fényhatároló lemezrendszer

ran szeretné cserélni a kétfajta lencsét. Sajnos a PC változat nem alaptartozék, így megfontolandó, hogy megéri-e a plusz anyagi ráfordítást az alaplencsétől csak alig eltérő fényminősége. A két típus között érzékelhető a különbség, de ez nem akkora, mint amit a halogén izzós elődöknél megszoktunk, csak némileg karakteresebb fénykört kapunk, mint Fresnel lencsét használva. Összefoglalva: elismerésre érdemes az a mérnöki teljesítmény, amely biztosítja, hogy végre van ajánlat erre a szegmensre

is, de még dolgozni kellene rajta, hogy újból érdemi különbség legyen köztük. A kilépő fény elé tehetünk hagyományos színfóliát, bár a reflektor színkeverési szolgáltatások széles palettáját biztosítja, így erre ritkán lesz szükség (lágyító frostokhoz ugyanakkor hasznos lehet a színeret behelyezésének lehetősége). A szokásos négylemezes fényhatároló helyett már több éve egy bonyolultabb, de jobban variálható eszközt kínál a gyártó. Náluk az egyébként kisebb lemezpáros 3-3 darabból áll, így igény esetén az is szélesebbé tehető. A „lepkével” jól, elvárásainknak megfelelően tudtuk formálni a fényt.

A legfontosabb plusz szolgáltatás egy halogén eszközhöz képest a színhőmérséklet és a kilépő fény színének változtathatósága. Ez ma már nem újdonság, de még mindig nem evidens, hiszen számos fix „fehér fényt” adó típus van a piacon. Ugyanakkor valószínű, hogy amennyiben egy hatféle LED-et használó eszköz korrekt fehér fényt tud biztosítani, akkor a különféle színű fények előállítására sem okoz neki gondot. A különféle színfólia-számokhoz rendelt ajánlatok jól közelítették az eredetit. A színhőmérséklet-állítás a katalógus szerint 1850-től 20 000 Kelvinig terjed, de a kijelző 8500 fölötti állá-

sánál mi már nem észleltünk számottevő változást. A színkeverést sokféle metodikával végezhetjük, ennek megfelelően választhatunk a különféle csatornaszámot igénylő vezérlési szolgáltatások közül. A legegyszerűbb mindössze egy csatornát igényel, ilyenkor csupán a menüben beállított fehér fényt szabályozhatjuk. A legösszetettebb módban 30 DMX paramétert változtathatunk, emiatt a menü meglehetősen bonyolult és összetett. Mi egy 11 csatornát igénylő konfigurációban próbáltuk feltérképezni az eszköz képességeit. Az igényelt szolgáltatások erősen felhasználási feladat- és felhasználófüggők, így amellet is lehetne érvelni, hogy csak a ténylegesen igényelt funkciók legyenek elérhetők választható felbontásban, mert a 16 bites, finomabb szabályozhatóság sem mindig indokolt. A feleslegesnek ítélt szolgáltatások növelik a lefoglalt DMX csatornák számát, másrészt a nem igényelt funkciókkal csak hibázni lehet. Mivel a gyártó szemlátomást a filmes felhasználást is fontosnak érezte, ezért négy forgógombot találunk a menüt mutató kijelző mellett. Ebből színházban mi csak egyet igényelnénk, hogy beállításnál pult nélkül is beadhassuk a fényét. Forgatásnál viszont hasznos lehet, hogy fénypult

nélkül is elérhető a reflektor teljes tudása. Az IP-védett kivitel plusz költséggel választható variáció, de a vezeték nélküli vezérelhetőség alapszolgáltatás.

Mindezek miatt véleményem szerint a Prolights EclProfile CT+-nak „emberközelibb” menürendszerre van, és maximális konfigurációban sem igényel annyi vezérlő csatornát, mint a most megismert „testvére”.

Összességében ez már egy jól használható eszköz, bár a 9,4 fokos legszűkebb elérhető fénykibocsátási szöge igen csak optimistán került megállapításra; zaja, szabályozhatósága korrekt, jó alternatíva a LED-es átálláshoz. Úgy tűnik, hogy a LED-es technológia most abba a korszakba lépett, amikor nagy, megdöbbentő fejlesztések már nem remélhetők, de a meglévő apróbb hiányosságokat még igyekeznek kijavítani a gyártók. Talán az árak is lefelé mozdulnak, mert sokan versengenek a vásárlók kegyeiért. Ez a reflektor néhány évvel ezelőtt ütött volna nagyot igazán. A jelenben viszont ott a kínzó kérdés a levegőben, miszerint Galileit kiforgatva: lehet, hogy „mégis (csak jobb, ha) mozog?”

Simon Ottó

Teljeskörű színpadtechnikai karbantartást végzünk

A különböző színház- és színpadtechnikai géptípusokat eltérő gyakorisággal kötelező karbantartani.

Több évtizede végzünk színházakban, művelődési házakban, teljeskörű színpadi és gépészeti állapotfelméréseket és karbantartásokat.

Kiemelkedően nagy figyelmet fordítunk a alkatrészeink minőségére. Ezzel időt, energiát és pénzt spórolunk ügyfeleink részére.

Garanciaidőn túli és egyéni javítások tekintetében is számíthatsz ránk!

Web: gepbersizinpad.com
Facebook: #GÉPBÉRSzínpad

Valóságsszagú lámpasimogató

Több szempontból is rendkívülinek nevezhető eseményen vagyunk túl, és szeretném megosztani az élményeket, hátha máshol is hasznát lehetne venni egy ilyen jellegű tapasztalásnak.

A Pesti Színház az előregedőben lévő lámpaparkjának frissítése előtt áll – mint az ország színházainak elég jelentős része –, és szerettünk volna a döntés-előkészítésben lépéselőnyre szert tenni: megtalálni azokat a lámpatípusokat, amelyek megfelelnek a most üzemelő eszközeink leváltására, még azelőtt, hogy a fejlesztésre elkölthető pénz „hirtelen” előkerül. (Sajnos vannak olyan tapasztalatok, amelyek szerint a fejlesztési pénzek elérhetősége gyorsan változik, néha egészen gyorsan kellene megmondania a „végfelhasználónak”, hogy pontosan mire és mennyi pénz szeretne elkölteni.)

Mindannyian tudjuk, hogy egy ideje Magyarországon már nem rendeznek a színházi szakterületekre vonatkozó, a háttérzszakmákat is felölthető kiállításokat, találkozókat. A külföldi kiállítások elérhetősége sem annyira egyszerű, mint korábban, így nehezebb testközelbe keveredni az új fejlesztésű eszközökkel, lámpákkal. Rövid gondolkodás és ötletparádé után arra jutottunk, hogy jobb, ha mi hívjuk meg magunkhoz azokat a lámpákat, amelyekkel érdemes lenne összebarátkozni. Több érvem is volt erre. Egyrészt a kiállításokon csak gondosan megrendezett körülmények között, távolról sem színházi környezetben lehet ismerkedni. Ezekre a kiállításokon minden cég az összes, épp fellelhető típusát kiteszi, gyakran zsúfolt környezetben, jellemzően óriás hangzavarban, így nehéz egy-egy típusról igazi tapasztalatokat szerezni. Másrészt korlátozott lehetőségeink vannak, speciális igénylistának kell megfelelni, nem akarunk rengeteg lámpát végignézni feleslegesen (elmarad a hiábavaló nyálesorgatás). Ha mi a valós üzemeltetési körülményeink között tudjuk tesztelni a kiszemelt eszközöket, akkor sokkal pontosabb képet kapunk a használhatóságukról.

Persze van néhány pont, ami problémát okozhat egy ilyen ötlet megvalósításában. A gyártók nem igazán szeretik az ilyen direkt összehasonlításokat, ahol lehet, kerülnek az ilyen szituációkat. (A kiállításokon és a prospektusokban könnyebb szépeket mondani.) A színház az évad közben eléggé feszített munkamenetben dolgozik, nem könnyű megfelelő időpontot találni. Biztosan nem áll rendelkezésre sok/elegendő idő, a nyár még ennyire sem alkalmas erre. Technikai szempontból is komoly korlátozások merülnek fel ebben a színházban (is), így nem is lehet minden gyártó minden típusát végigpróbálgatni.

Hagyományos profilok csikjai

Profilok furesza színű csikjai

Végül a hosszas prospektus- és honlapböngészés után a következő válogatási szempontokat határoztuk meg, és ehhez igazítottuk a teszteléshez bevont lámpatípusok kiválasztását:

- ▶ Halkan üzemelő eszközökre van szükségünk, mivel a színpadtér elég kicsi, minden lehallatszik.
  - ▶ Kis önsúlyú gépek kelljenek. (Sajnos a tartóink terhelhetősége elég alacsony, és ezen nem is tudunk változtatni.) Egyébként ez a paramétert vettük legkomolyabban, sokszor az egyéb tulajdonságok fölött is.
  - ▶ Nagy zoom-tartományú eszközök kelljenek, mivel a pici tér a kis belmagasságot is magában hordozza.
- Összesen háromféle lámpatípus kiváltására lenne szükségünk, így a következő meghatározásokat tettük:
- ▶ Spot robotlámpa (itt most JB-lighting P7 eszközök szolgálnak)

Profil lámpák bevetés előtt

- ▶ LED-fényforrással szerelt, halk üzemmódú, kis önsúlyú, késelési rendszerrel és színkeveréssel rendelkező robot (kell bele lomb-gobó)
- ▶ Wash robotlámpa (itt most Ayrton Nandobeam S3 szolgál)
- ▶ LED-fényforrásokkal szerelt, könnyű, halk üzemmódú robotlámpa, nagy nyílásszöggel
- ▶ Hagyományos profil fényvető (itt most ETC S4 analóg izzós lámpák szerepelnek, szalagos színváltókkal)
- ▶ LED-fényforrásokkal, színkeveréssel és zoom-optikával szerelt eszközök

Ez utóbbi eszközök esetén felmerült, hogy nem a teljes lámpatestet, hanem csak a fényforrást cserélnénk LED-alapú eszközre!

Ezek a szempontok ebben a sorrendben, ezekkel a súlyozásokkal szerepelnek, és a további, akár kiemelkedően jobb paraméterek csak ezek után kerülnek számításba. (Lehet egy lámpának brutális fényereje, és teljesen néma, de ha már kettőtől is leszakad a tartó, mit sem ér. Ugyanez a hangerőre, fizikai méretekre is igaz.)

A szervezés feladatát magamra vállaltam, és egy kicsit bíztam a hazai forgalmazók támogatásában is, noha illet (szerintem) ebben az országban mostanában még nem csináltak.

Kitűztünk egy napot (délelőttöt), és meghívtuk azokat a lámpákat, amelyeket mi jónak gondoltunk erre a feladatra, de kértem a forgalmazókat is: ha olyan eszközről van tudomásuk, ami beleférhet

A tesztelt eszközök listája

Azonosító / ID	Típus	Gyártó	Forgalmazó
1001	FUZE Wash 500 (standard)	Elation	Luminis
1002	Maverick Force 3 BeamWash	Chauvet	Chromasound
1003	Robin LEDBeam 350 (M3)	ROBE	AVL Trade
1004	Nando 502 Wash (standard)	AVRTON	Lisys
1005	HV B EYE K15 (standard)	CLAY PAKV	Pelyhe és Társa
1007	Arolla Profile MP (standard RGB)	CLAY PAKV	Pelyhe és Társa
1008	Diablo TC (standard PAN 540)	AVRTON	Lisys
1009	Maverick Silens 1X Profile (M2)	Chauvet	Chromasound
1010	LoneStar (standard PAN 540)	High-End	Luminis
1011	Fuze Profile Compact	Elation	Luminis
1013	Source 4WRD Color II	ETC	Luminis
1014	ColorSource Spot V (direct)	ETC	Luminis
1015	KL Profile FC (Standard)	Elation	Luminis
1016	Actoris Profile FC (Standard)	CLAY PAKV	Pelyhe és Társa
1017	FR LED Hyperion 300 RGBW	SpotLight	Pelyhe és Társa
1018	Ovation E 910FC 21ch	Chauvet	Chromasound
1019	ECL Profile FS (Sch)	ProLights	Lisys
1021	Painte	ROBE	AVL Trade

A tesztelt eszközök listája

Magenta színek

Minden lámpa 100%-os Yellow színe

Spot robotok legkisebb zoom-optikával, fehérén

ezekbe a kifizített paraméterekbe, akkor azt is jelezzék felénk.

Bekértük a pontos típusokat, mert kifejezett szándékunk volt az egész rendszert a saját vezérlőpultunkon keresztül meghajtani, ezen keresztül tesztelni. Szerencsére minden típus elérhető volt, vagy a gyártó támogatásával bekerült a pult adatbázisába, így az ETC APEX rendszerünk kezelte mindent.

A színpadon két tartót szántunk a robotlámpáknak, a hátsóba került fel az összes wash, az előtte lévő tartóba pedig az összes spot robotlámpa, abban a sorrendben, ahogy a forgalmazók képviselőinek segítségével elkészültek a szereléssel. (Nem volt rögzített sorrend, eléggé vegyes eszközpark épült fel.) A statikus lámpákat a színpad szélére felállított állványokra szereltük. A tartókat a mi meglévő lámpáink magasságára húztuk fel, és egy-egy lámpát be is kapcsoltunk, hogy láthassuk, mit szeretnénk kiváltani.

A tesztkörnyezet meglehetősen autentikusra sikerült: egy nagyméretű fehér díszletlepedő

került a padlóra, gyűrötten, kicsit koszosan, pont úgy nézett ki, mint bármelyik viseltesebb színpadi díszlet oldalfa. Így nem egy csillogó, nagy fényvisszaverő képességű vetítővászon, vagy kifizített operafólia, hanem igazi, valóságzagú környezet adta a tesztelés kereteit.

A tesztelést a wash lámpákkal kezdtük: mindegyik világítsa meg a lepedőt, teljesen összezsugorított zoom, teljes fényerő és alap fehér szín. (Szétforgattuk a lámpák köreit, hogy ne fedjék egymást.) Már itt lehetett érdekességeket látni. Várható volt, hogy az alap fehér szín nem lesz teljesen egyforma a különböző gyártóknál. A vetített körök átmérője és a körök szélén tapasztalható torzulások is vegyes képet mutattak, de ez sem okozott meglepetést. A következő lépésben a fényerőt csökkentettük, több lépésben 50, 20, 10, 5, 2 és 1 százalékra. Itt azért ért meglepetés: volt olyan lámpa, amelyik az alacsony értékeknél már teljesen bezárt, és olyan is, ami még egy százaléknál is jelentős, a többiek-től eléggé eltérő mértékben világított. (Ilyen színpadi környezetben néha fontosabb, hogy mennyire

tud sötétben világítani egy lámpa, mint hogy mennyi a maximális fényereje.)

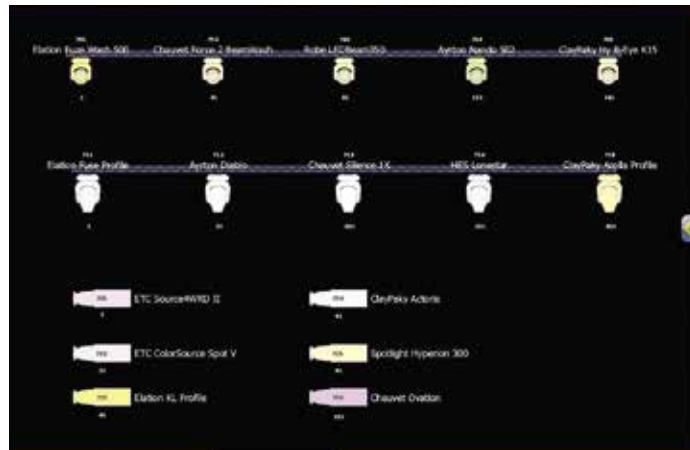
Ezen a ponton végrehajtottunk egy kis korrekciót: leeresztettük a tartót, és minden képviselő odamehetett a lámpájához, hogy korrigálja a menüben az esetleges eltéréseket. Minden dimmer-görbe LINEAR opcióra állítva, ventilátor csendes üzemmódra. A megismételt teszt így már sokkal kedvezőbb értékeket mutatott.

Következő lépésben kipróbáltuk a teljes zoom-tartományt, egyenként állítva az egyes lámpákat a tartomány két végpontja között. Figyeltük a nyílásszögeket és a keletkező zajt, illetve a körök szélén a fellépő torzulásokat, az egyes nyílásszögekhez tartozó homogenitást is.

A színek tesztelése következett, itt is ért meglepetés (szerintem mindenkit). Elsőként teljes Cyan paramétert kértünk; a megjelenő színek igen változatos képet mutattak. Kiderült, hogy volt némi probléma a pulton beállított típus és a gépeken választott üzemmód között, így újra leengedtük a tartót egy kis korrekcióra. A megismételt teszten

Chan	Address	Type	Label	IAChn	Priority
1001	9/1-17	Fuze Wash 500 Standard	Elation Fuze Wash 500	100	
1002	9/41-85	Maverix Force 2 BeamWash Single	Chauvet Force 2 BeamWash	100	
1003	9/01-104	Robin LEDbeam 390 M3	Robin LEDbeam390	100	
1004	9/11-156	Maverix 502 Wash Standard	Ayrton Maverix 502	100	
1005	9/161-181	HY B EYE K13 Standard	ClayPaky Hy B-Eye K13	100	
1006					
1007	8/201-237	Andia Profile HP Standard 8128	ClayPaky Andia Profile	100	
1008	8/51-86	Diablo TC Standard Pan 540	Ayrton Diablo	100	
1009	8/101-139	Maverix Sleek TX Profile M2 35ch	Chauvet Sleek TX	100	
1010	8/151-198	Ezenstar Standard Pan 540	HES Ezenstar	100	
1011	8/1-38	Fuze Profile Compact	Elation Fuze Profile	100	
1012					
1013	2/1-6	Source 4WRD Color II	ETC Source4WRD II	100	
1014	2/21-28	ColorSource Spot V Direct	ETC ColorSource Spot V	100	
1015	2/41-52	KL Profile FC Standard	Elation KL Profile	100	
1016	2/61-75	Actoria Profile FC Standard	ClayPaky Actoria	100	
1017	3/81-89	FR LED Hyperion 300 RGBW RGBW III	Spotlight Hyperion 300	100	
1018	2/101-112	Ovation E 923FC 12ch	Chauvet Ovation	100	
1019					
1020					

A tesztelt eszközök a pult adatbázisában...

...és elhelyezkedésük a kezelőfelületen

► csak javult a helyzet, de továbbra is volt eltérés az egyes gyártmányok között. A Magenta szín esetében is volt eltérés, de nem annyira drámai, mint a következő, Yellow paraméter esetében: itt teljes káosz volt, mind árnyalatokban, mind szintelítettségben. (Szándékosan választottam ezt a tesztelési módszert a színekre: minden eszközre a pult által generált 100% Cyan paramétert küldtünk, nem kezdtük el egyenként kikevergetni az adott lámpán elérhető színparamétereket. Az is szándékos volt, hogy nem a LED-technológiában alapértelmezett RGB színeket, hanem „kevert” színeket teszteltünk.)

A következő lépésben megpróbáltunk narancssárga színt előállítani. A pult könyvtárából a LEE 105 színt hívtuk mindegyik gépre, és igen, némelyik lámpán megint teljes katasztrófa volt. Kézzel kezdtük egyenként kikorrigálni az egyes gépeket, de végül inkább csak egymás között megegyeztünk egy hasonlóan gondolt árnyalatban, és ahhoz húztuk a többi gépet is.

Az utolsó tesztet így, narancsszínnel, közepes nyílásszöggel, teljes fényerővel kezdtük: a feladat egy húsz másodperces, lassú sötétbe úszás volt. Az előzményekhez képest egészen jól ment, nem voltak igazán nagy szintorzulások, és hasonló volt a végső, teljes sötétbe való leúszás is. Ezt a tesztet többször is lefuttattuk, miközben mindenki nézte az esetleges hibákat.

Végül teljes fényerő és a „gyári” fehér fény következett, hogy egy kis bemelegedési idő után a leeresztett tartó mellett a „versenyzők” statikus zaját is meghallgassuk.

A következő menetben a spot lámpák tesztelését kezdtük, hasonló metódus szerint: teljes fényerő, fehér szín, összecukott optika. (Ne fedjük egymást a körök, csak a zoom legyen összecukva, az írisz ne.) Többen szóltak, hogy túl zajosak a wash lámpák, így ezeket áramtalanítottuk. (Szerencsére nem kellett az izzókat kikapcsolni vagy lehűteni.) A körök szélei elég vegyes képet mutat-

tak, ez a pultban letárolt fókusz alapértékek miatt volt ilyen, ezt kikorrigáltuk.

Következett a fényerők csökkentése 50, 20, 10, 2, 1 százalékra. Itt sokkal pontosabb megjelenítés volt megfigyelhető, nem volt akkora káosz, mint a wash lámpák esetében.

A nyílásszögek tesztelése is hasonlóan ment, bár a lencsék mozgatása közben kiugróan hangos lámpa is volt. Az elérhető nyílásszögek alapvetően megfelelőek voltak, mind tudták a kiválandó öregg lámpánk szintjét.

A színek tesztelése hasonló anomáliákat mutatott; itt már a teszt előtt minden típust pontosabban egyeztetettünk, a pulton nem volt eszköztípus probléma. Cyan színben még egészen tűrhető volt a felhozatal, és megint a Yellow esetében volt káosz. Ismét megpróbálkozunk narancs szín előállításával, a korábban tapasztalt anomáliák kíséretében, végül itt is kézi korrekciózással.

A következő lépésben a lámpák késelési rendszerét teszteltük: egy keskeny hosszanti csíkot kellett előállítani, és az egyik oldalára élesre fókuszálni a fényt. A mi P7-es lámpánk itt kiesett a versenyből, neki nincs ilyen képessége. Az látszott, hogy a gyártók közel egyforma megoldásokat választottak, így eléggé egyformán lehetett (majdnem) élesre fókuszálni. Amikor így bekéselve kezdtük növelni a zoom-tartományt, akkor szinte torzulások nélkül lehetett látni a késeket – egy gyártmányt leszámítva –, csak a fókuszot kellett némelyiknél utánahúzni.

Végül így, sárgán, bekéselve, közepes nyílásszöggel próbáltuk ki a lassú sötétbe úszást, egészen jó eredményekkel; ezt megismételtük késelés nélkül is.

Ezeknél a típusoknál még kipróbáltunk két funkciót: mindegyikben kerestünk lomb-gobót, ez színházi környezetben a leginkább használt gobó, mi is használjuk több előadásban is. Egy kivétellel mindegyik lámpában volt, persze nem egészen egyformák. Erre a gobóra húztuk rá egyenként az

adott gép frost funkcióját, és néztük a beúszás finomságát, az esetleges torzulásokat is.

Végül itt is a „minden világítson nagyon”, „legyen minden hangos” tesztet zártunk: teljes fényerő mellett leengedtük a tartót, és hallgatóztunk az üzemleleg lámpáknál.

Nagyon elszaladt a szűk időkeret, így a statikus lámpákra elég kevés időt tudtunk szorítani. Mind-egyiket szűkre késelve állítottuk a sokat látott lepedőnkre, és végigpróbáltuk velük az alapszíneket, talán nem meglepő módon a robotlámpáknál tapasztalható vegyes árnyalatokkal.

A lassú sötétbe-úszást itt is kipróbáltuk, de a nyílásszögek tartományát már nem tudtuk végig próbálni, egyébként nagyon szépen úsztak le sötétbe, ebben néhol elverve a robotokat. Végül elkezdtük lebontani az eszközöket, mert lassan vissza kellett adnunk a színpadot.

Nagyon köszönjük a támogatást a különböző gyártmányok hazai forgalmazóinak, kifejezetten nehéz küldetés – és talán bátorság – volt ezt a „magánrendezvény” ilyen formában lebonyolítani. Rengeteg tapasztalattal gazdagodtunk, éppen ezért biztatok minden hasonló cipőben sántikáló színházi kollégát: próbálja meg mindenki a saját igényei szerinti eszközöket kiválasztani, és ha teheti, a saját üzemi környezetében tesztelni. Talán így nem is lesz meglepő: én itt most nem hirdetek győztest, mert mi ugyan ki tudtuk választani az adott feladatra jelöltet, de könnyen lehet, hogy más helyszíneken nem ezekkel a súlyozásokkal kell eszközt választani: lehet erősebb, nehezebb, akár hangosabb is!

Közzéteszem a tesztelt eszközök listáját, megjegyezve, hogy kifejezetten a mi szűkre szabott technikai paramétereink, adottságaink mentén válogattunk; könnyen lehet, hogy ez nem reprezentatív lista, éppen ezért nem is fűzök kommentárt az egyes tételekhez, egyszerűen a pultunk eszközzazonosítójának sorrendjében jelenítve meg a típusokat.

Kiss Péter Pepe

Lehull a lepel: bemutatjuk a QSC KC12 oszlopsugárzót

5A QSC úgy határozott, hogy 2025 elején belép az oszlopsugárzók piacára, és egyesíti minden fejlesztési eredményét és tapasztalatát, hogy egy időtálló, könnyen alkalmazható és esztétikus hangsugárzót hozzon létre. Így született meg a KC12, amely első pillantásra egyszerűen csak elegáns, de alaposabban szemügyre véve komoly műszaki tartalom rejtőzik benne.

KC12

Kezdjük azzal, hogy a KC12 kialakítása háromutas rendszerű: a 12"-os mélysugárzó munkáját a „fejben” található két 4"-os középsugárzó és egy 1"-os kompressziós magassugárzó támogatja. A magassugárzó frekvenciájának egyenes eloszlásáért az L-osztályban debütált LEAF Waveguide technológia felel, amelynek köszönhetően a lesugárzási szög figyelemre méltó: 145° x 35°, ami kimagasló ebben a kategóriában.

A rendszer 132 dB csúshangnyomást produkál, amelyet egy 3000 W összteljesítményű, digitális végfok biztosít, kiváló energiahatékonyság mellett. A bemenetek között két kombó XLR csatlakozót találunk, egy 3,5 mm-es Jack (AUX) aljzatot, valamint Bluetooth kapcsolatot – utóbbit később részletesebben is kifejtjük. Az XLR kombó csatlakozók jelszintje alkalmazható vonali, mikrofonos (+48V fantomtáp), illetve gitárbeemenetként is. Érdeklőség, hogy a DSP-ben ezekhez külön presetek állnak rendelkezésre, a hagyomá-

nyos, minden bemenetre érvényes globális presetek mellett. A firmware frissítése pedig egyszerűen megoldható a hátlapon található USB-C csatlakozón keresztül.

A DSP-hez kapcsolódva a menürendszer minden funkcióját egy jól látható kijelzőn keresztül követhetjük nyomon. Itt állíthatjuk be a korábban említett jelszinteket és preseteket, szabályozhatjuk az EQ-t, a mélysugárzó hangerejét, konfigurálhatjuk a delay-t, valamint kezelhetjük a Bluetooth beállításokat. Érdemes kiemelni, hogy a KC12 mélysugárzó önállóan is használható az oszlop nélkül, az ehhez kapcsolódó beállításokat szintén ebben a menüben találjuk meg. Nézzük meg közelebbről a Bluetooth beállításokat! A KC12 alacsony késleltetésű True Wireless Stereo protokollt alkalmaz, amely lehetővé teszi a vezeték nélküli kapcsolat részletesebb konfigurálását. A hangsugárzó különböző Bluetooth üzemmódokban működhet, így az adott feladatnak megfelelően beállítható bal vagy jobb oldali hangsugárzóként, de mono üzemmódban is képes sugározni. Továbbá, akár négy hangsugárzót is használhatunk egyidejűleg (multicast), így rugalmasan alkalmazkodhatunk a különböző igényekhez. A KC12 moduláris kialakítása lehetővé teszi, hogy közbülső elem nélkül is összeállítsuk, így színpadon elhelyezve sem lesz túl magas, ami hozzájárul az optimális hangszórási diszperzióhoz. A hangsugárzó elegáns és letisztult megjelenése garantálja, hogy a legigényesebb környezetben is harmonikusan illeszkedjen, amit nem minden hagyományos hangsugárzó-típus mondhat el magáról. Az eszköz ráadásul fekete és fehér színben is elérhető, hogy még könnyebben alkalmazkodhasson bármilyen környezethez.

A KC12 olyan rendszer, amely tökéletesen alkalmazható bárhol, éttermekben, esküvőkön, ugyanakkor nagy hangnyomása miatt sokoldalúan alkalmas általános feladatok ellátására is. Biztosak lehetünk benne, hogy mind hangzásban, mind

megjelenésben megállja a helyét, különösen ott, ahol a kiváló hangminőség és az esztétikus design egyaránt kiemelt fontosságú.

A QSC újdonságát keresd az Avigo webáruházban:

www.avigo.hu

Fris bejelentés: d&B audiotechnik ArrayCale V12

A német gyártó történetének új fejezete kezdődik, hiszen az általuk fejlesztett, legmagasabb színvonalat képviselő eszközök szerves részét képezi az ArrayCale szoftver, amely kulcsszerepet játszik mind a tervezési folyamatokban, mind az üzemeltetés során.

Az új verzió egyik legfontosabb újdonsága a Patch Plan funkció bevezetése, amely tovább finomítja a tervezési folyamatot és hatékonyabb eszközt kínál a rendszermérnökök számára. A fejlesztés háttérében egy egyszerű, de annál lényegesebb igény áll: ahogy az audiohálózatok egyre összetettebbé és sokrétűbbé válnak, elengedhetetlen ezek vizuális és átlátható megjelenítése. Míg korábban külső szoftvekkal kellett visszafejteni a hálózati topológiákat, az új integrációnak köszönhetően jelentős időmegtakarítás érhető el. Az ArrayCale V12 újdonságai:

- Kiterjesztett automatizáció és felhasználói élmény: az infrastruktúra átláthatóságának minden előnye és vizuális hiba visszajelzés, a problémák elhárítása érdekében.
- Jól átgondolt rendszerfelépítés: egyszerűsíti a tervezést, hatékonyabbá teszi a munkát.
- Soundscape support: dedikált eszközök a Soundscape patch-ek kiosztásában.

- Milan integráció: csatornák megjelenítése, könnyebb áttekintés.
- Exportálás és dokumentálás funkciók: segítség az építéshez és egyéb feladatokhoz, ahol szükség van a rendszer teljes megértéséhez.

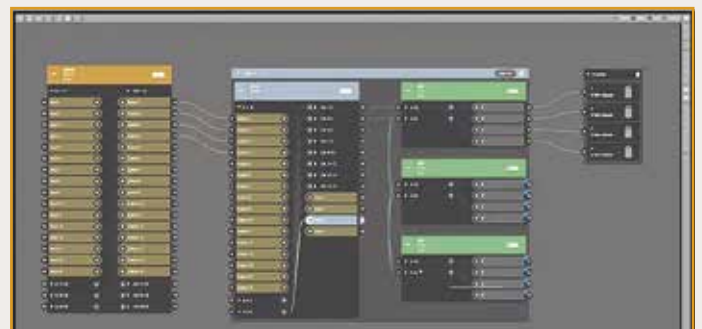
- CCL szupport: Az új CCL (Compact Cardioid Line Array) rendszer még könnyebben tervezhető, az ArrayCale V12 segíti a megfelelő szimuláció futtatását.

Amennyiben szeretnél többet megtudni a d&B audiotechnik rendszerekről, látogass el weboldalunkra:

www.intertongroup.com

A d&B audiotechnik legújabb fejlesztése

A német gyártó újabb mérföldkőnek számító fejlesztést mutatott be, hiszen nemrég leleplezte a CL széria első tagját: a CCL-t, azaz a Compact Cardioid Line-Array-t, ami nem csak kisebb, de okosabb is! A CCL óriási előrelépés a kisebb méretű rendezvényhelyszínek hangosításában, kül- és beltéren egyaránt. A CCL egy egyedülálló, kompakt kardiod line array, amely a d&B szabadalmaztatott technológiájának továbbfejlesztett változatát alkalmazza: ötvözi azt a kardiod irányíthatóságot és teljesítményt, amelyet korábban csak a nagyobb méretű d&B SL rendszerek kínáltak. Mindehhez egycsatornás erősítő megoldást alkalmaz, amely kiemelkedő pozíciót biztosít a gyártó számára az iparág élvonalában. Az új széria kompakt mérete és kis súlya miatt ideális megoldás az akusztikai kihívást jelentő terekben és visszhangos helyiségekben. Az új basszusreflex és sávszűrő nyílások jelentősen csökkentik a zajt nagyon magas hangnyomásszint esetén is.

ArrayCale V12

Compact Cardiod Line-Array

Passzív kialakításának köszönhetően egyszerűen telepíthető, és egy új, ugyancsak kis méretű, függeszthető CCL-SUB mélysugárzóval egészül ki. **Innováció és páratlan teljesítmény: a CCL rendszer szíve**
A rendszer központi elemei két 7"-os front-hangszóró, két 5"-os oldalsó hangszóró, valamint két, teljesen új tervezésű 1,75"-os magasfrekvenciás átalakító. Ez az egyedülálló

kialakítás kiváló irányíthatóságot biztosít az alacsony frekvenciás és szélessávú tartományban, miközben kimagasló magas frekvenciás tartalmakat és minimális torzítást ér el – mindezt olyan szinten, amelyhez hasonló a piacon még nem talál.

Egyszerűbb logisztika, kiváló hangzás: a CCL előnyei

A CCL rendszer tervezése során a cél az infrastruktúra bonyolultságának és költségeinek csökkentése volt. Könnyű, kompakt kialakításának köszönhetően kevesebb helyet foglal a szállítás során, és mobil alkalmazásoknál kevesebb erősítőt és kábelezést igényel. Telepített rendszerek esetében az alacsony frekvenciatarományban is kardiod működés jelentősen javítja a hangzásélményt beltéri és kültéri helyszíneken egyaránt, miközben letisztult formaterve harmonikusan illeszkedik bármilyen környezetbe. Keress minket elérhetőségeinken és tudj meg többet a d&B audiotechnika újdonságáról!

www.intertongroup.com

A Chromasound újdonságai . . .

Izgalmas látványelemek és széleskörű vezérlési lehetőségek:

Maverick Storm 2 BeamWash a Chauvet Professional-től

Széleskörű pixel-mapping lehetőségeivel, duál vezérléssel és figyelemreméltó 10 000 Lumen fényerővel a Maverick Storm 2 BeamWash a Maverick család tagjaként egy igazán izgalmas adaléka lehet bármelyik színpadi fényshow-nak. A három színű RGB külső gyűrű pixel-mapping esetén 12 zónára osztva képes futtatni programot. Beljebb 19 RGBW LED szegmens található, ezek mind egyenként mappingelhetők. Ezt kiegészítve további beépített LED makrók segítik a programozást a lehangoló effektek érdekében. A motoros zoom 3,6°–53,4° nyitási szögére is képes és a lámpa 2700–8000 K közötti színhőmérséklet tartományban mozog. Nem csupán a master dimmer, de a színcsatornák is 16-biten működnek, ezáltal biztosítva a gördülékeny átútszásokat, még extra lassú jelváltások során is. A legoptimálisabb

Maverick Storm 2 BeamWash

eredmény érdekében akár négyféle dimmer görbe közül is választhatunk, valamint kamerás forgatás esetén különösen hatékony a PWM frekvencia állíthatósága, 600 Hz és 15 000Hz között. A Dual Control Mode bekapcsolásával tovább bővíti a lehetőségek tárházát.

A Maverick Storm 2 BeamWash IP65 besorolása egyaránt lehetővé teszi a beltéri és az ideiglenes kültéri alkalmazást, a súlya pedig nem éri el a 24 kg-ot, így akár milyen környezetben könnyen telepíthető és szállítható. Könnyed kialakítása alkalmassá teszi dinamikus mozgásokra, legyen szó effektről vagy a move in black funkcióról, ezáltal teljesen biztosak lehetünk benne, hogy a lámpa mindig időben pozícióba áll.

A hagyományos DMX vezérlés mellett gond nélkül használhatjuk az Ethernet alapú sACN, vagy Art-Net protokollokon keresztül, illetve a beépített W-DMX vevő segítségével a vezeték nélküli jelátvitel is egyszerűen alkalmazható. Hála az RDM-nek, a lámpa beállításait nem csak a menüből, hanem a távolból is végrehajthatjuk. A fentieknek megfelelően több csatlakozási lehetőség is található a gépen: az RJ45 port mellett találunk standard 5 pinos DMX ki- és bemenetet, valamint egy USB C csatlakozót a szoftverfrissítések telepítéséhez.

Újdonságok a KLANG immerzív fülmonitor processzorok gyártójától . . . . .

Megnövekedett csatornaszám a KLANG:vokal+ upgrade-del

A KLANG eszközök 5.6-os szoftververziója számos újdonságot kínál a felhasználóknak. Az FPGA programozásának további optimalizálása lehetőséget ad a :vokal immerzív fülmonitor-processzor tulajdonosai-

nak a :vokal+ upgrade beszerzésére, aminek köszönhetően az eddigi 24 bemeneti csatorna helyett akár 64-ből állíthatnak elő akár 12 bináris mixet, illetve a DMI-KLANG felhasználóknak is lehetősége van ezen kívül a „root-intensity” EQ-k használatára. Gyorsítja a munkát az egyszerű Group Spill funkció, aminek segítségével egy mozdulattal tudjuk az egyes csoportok tagjainak arányát állítani, valamint az új rendszerek vagy projektek összeállításánál komoly segítséget nyújtó wizard-ok.

Egyszerűsödött a snapshotok kezelése, az egyes csatornák relatív hangerőváltoztatása, valamint lehetőségünk van a vezérlőszoftverből üzeneteket küldeni a kontrollerekre.

Bemutatkozik a KLANG:quelle XDM . . . . .

A barcelonai ISE kiállításon mutatta be a KLANG:technologies az új eszközét, a :quelle XDM-et. Az 1U magas egység 16 alacsony késésű kimenettel rendelkezik, a beállításoktól függően páronként analóg XLR vagy AES3 formátumban küldve ki a MADi vagy Dante csatlakozáson

érkező jeleket – MAD1 használatakor négy egység összefűzésével akár 64 csatorna használható.

Segítségével nemcsak a KLANG processzorok jelét küldhetjük közvetlenül az in-ear adókba a KLANG:app vezérlésével, de standalone módban használva erősítő rackekben illetve bármilyen setupban segítségünkre lehet, ahol magas minőségű digitális, vagy 32 bites digitális-analóg konverterekkel ellátott kimenetekre van szükségünk.

További információk:
www.klang.com

DiGiCo: Színházi szoftver már a Quantum 225-re is .....

Ugyancsak a barcelonai ISE kiállításon jelentették be, hogy a színházi világban széles körben elterjedt T-szoftver upgrade március végétől, az SD és Quantum pultok új szoftververziójának megjelenésétől kezdve a Quantum-család legkompaktabb tagja számára is elérhető lesz. Ezzel nem csak a jól bevált speciális funkciókat és segédeszközöket kapjuk meg, hanem megnövekszik a rendelkezésünkre álló be- és kimeneti csatornák, valamint

DiGiCo Q 225

a felhasználható Mustard és egyéb effektprocesszorok száma is.

További információk:
www.digico.biz

A Meyer Sound a 2025-ös NAMM Show-n .....

Idén rendezték meg a 40. NAMM Showt a kaliforniai Anaheim-ben. Ezúttal két elismerésben is részesült a Meyer Sound. A 2100-LFC szub hangszugárzó elnyerte „a nagy hangerejű hangszugárzók terén elért kiemelkedő műszaki teljesítményért” járó TEC-díjat (TEC Award for Outstanding Technical Achievement in Sound Reinforcement Loudspeakers), míg a Constellation

akusztikus rendszert beválasztották a TECnology Hírességek Csarnokába (TECnology Hall of Fame).

A 2100-LFC szub hangszugárzó új mércét állít fel a mélyhangszugárzás terén. A célirányosan tervezett, négy aktívan hűtött hangtekerccsel rendelkező, 21 hüvelykes hangszóróhoz egy gyors és erőteljes D osztályú erősítőt párosítottak a mérnökök, amivel páratlan alacsony frekvenciájú, egészen 30 Hz-ig terjedő kimenetet értek el precíz és nagy teljesítményű hangszugárzás mellett. „A 2100-LFC megmutatja elkötelezettségünket olyan termékek gyártása iránt, amelyek kielégítik a felhasználók valós igényeit” – mondta Katharine „Katie” Murphy Khulusi, a Meyer Sound hangszórófejlesztési igazgatója. „Könnyebb, kompaktabb kialakításával és lenyűgöző teljesítményével és igazi fordulópontot jelent a turné és telepített alkalmazásokban egyaránt.” A 2004-ben alapított TECnology Hall

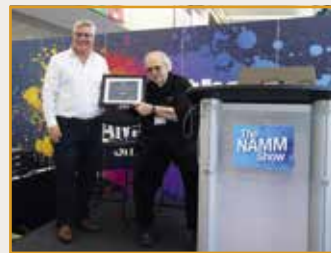

Katie Murphy Khulusi, a Meyer Sound hangszórófejlesztési igazgatója, kezében a díjjal

of Fame kitünteteti és elismeri azokat az audio termékeket és innovációkat, amelyek jelentősen hozzájárultak az audio technológia fejlődéséhez. Az idei esemény, amelyet a NAMM Zeneművészeti Múzeum mutatott be és az AES támogatott, 10 kulcsfontosságú terméket iktatott be a Hírességek Csarnokába.

A beoecését nyerőket egy több mint 50 elismert audio szakértőből (szerzőkből, oktatókból, mérnökökből és más szakemberekből) álló zsűri választotta ki. A felvétel feltétele többek között, hogy a termékek vagy innovációknak legalább 10 évesnek kell lenniük. A Meyer Sound Constellation akusztikus rendszere azzal, ahogyan forradalmasította a helyszínek akusztikájának változtathatóságát, 2025-ben bekerült a TECnology Hírességek Csarnokába.

2006-os debütálása óta a Constellation hangszugárzók, mikrofonok és szofisztikált jelfeldolgozási algoritmusokkal átalakította a helyszíneket szerte a világon, lehetővé téve, hogy egy gombnyomással testre szabják a helyiség akusztikai profilját, amivel egyetlen tér zökkenőmentesen tudott alkalmazkodni különféle eseményekhez és előadásokhoz. „Az, hogy a Constellationt a TECnology Hall of Fame díjjal ismerték el, hihetetlenül nagy elismerés személy szerint nekem és az egész Meyer Sound csapata számára” – mondja John McMahon, a Meyer Sound rangidős alelnöke. „Ez a rendszer szenvedélyes projektünk még a kezdeti, LCS Audio-s időktől fogva, ahol csapatunk lefektette az alapot a Meyer Sound akusztikai forradalmi megközelítéséhez. Izgalmas látni, milyen messzire jutott a technológia, és milyen mélyreható hatással volt az iparágra.”

John McMahon, a Meyer Sound rangidős alelnöke, kezében a díjjal

Az Avnu Alliance megkapta az Integrated Systems Europe Mix Best in Show díjat a MILAN hálózati specifikációért .....

Örömmel látjuk a MILAN protokoll, valamint az Avnu Szövetség elismerését, mely azon iparági közösség együttműködése során jött létre, amely átfogó tanúsítási programot hozott létre a hálózatba kapcsolt eszközök interoperabilitásának biztosítására. Andy Davies, a Meyer Sound termék- és szolgáltatás igazgatója így nyilatkozott: „Az ISE 2025 kiállításának legjobbjának kikiáltott MILAN protokoll fantasztikus tanúbizonyság az Avnu Szövetségben dolgozók munkájáról. Az a mód, ahogyan az Avnu tagjai önzetlenül együttműködtek egy olyan megoldás létrehozásában, népszerűsíté-

sében és bevezetésében, amely valamennyi felhasználónk javát szolgálja, jó példa arra, hogy mi minden lehetséges, ha mindannyian együtt dolgozunk. A Meyer Soundnál büszkék vagyunk arra, hogy megoldásaink középpontjában a MILAN áll, és folytatjuk munkánkat ezzel a díjnyertes protokollal.”

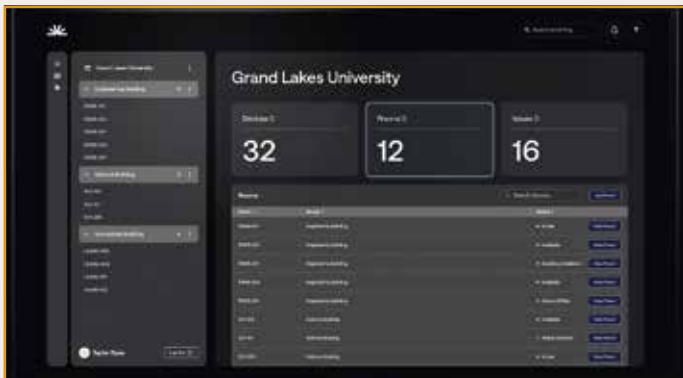
A Mix Best in Show díj, háttérben egy tipikus felhasználási példával, a Meyer Sound NADIA platformjával

Ritka pillanatok egyike, amikor a versenytárs iparági szereplők képviselői a közös jó létrehozása okán egy képen szerepelnek

Xilica RoomHub .....

A Xilica bemutatta a RoomHub-ot. Ez az első olyan Xilica termék, amely mesterséges intelligencia által támogatott üzembeállításai segítségével rendelkezik a gyorsabb, egyszerűbb telepítési élmény és az állandó minőség érdekében – a helyszíntől függetlenül. A színházak igazgatóságán, vagy a számtalan játszóhellyel rendelkező társulatok közötti kapcsolattartás tekintetében új dimenziók nyílnak ezzel a hangtechnikai és IT szempontból is problémamentes eszközzel. AI AutoDeploy™ – a RoomHub feltérképezi a helyszín hálózatát, felfedezve mennyezeti mikrofonokat, PTZ-kamérákat, erősítőket és perifériákat, ami után egyetlen kattintással hozzá lehet rendelni az eszközöket a szobákhoz. Ezután az AI AutoDeploy™ átveszi az irányítást – figyeli, méri a helyiség akusztikáját, és automatikusan hangolja a rendszert az AI-vezérelt EQ-val. Az eredmény? Optimalizált hang anélkül, hogy minden térben

Xilica RoomHub

mérnökre lenne szükség. A RoomHub által így egyenletes minőségű hangzás érhető el akár több épületben, vagy több országban elhelyezkedő irodai, tárgyaló- vagy oktatótermi alkalmazásban. A skálázható üzembe helyezésnek hála, a telepítés gyorsabb, csökkenthető a költségek, és konzisztencia érhető el. A felhő alapú rendszerkezelésnek köszönhetően pedig egy központi helyről felügyelhetők az intézmény/ország/világszinten szétszórt készülékek.

AudiolQ™ – Minden tér saját pontszámot és részletes teljesítmény mutatót kap, amelyeket reszponzív jelentések támogatnak, automatikus dokumentációival.

AI NoiseSense™ – épületgépészeti zajok, billentyűzet és papírzörgés kiszűrése.

ML Deverb – a gépi tanuláson alapuló algoritmus folyamatosan figyeli a beszélő elhelyezkedését a térben, és valós időben csökkenti a teremvisszhangot.

HearClear AEC Gen2 with ML – az akusztikus visszhang elnyomás új korszaka jön el a gépi tanuláshoz köszönhetően: nem szükséges előre paraméterezni az algoritmus működését, megteszi ezt a gép a telepítők/üzemeltetők helyett.

Enterprise ready – biztonságos csatlakozás 802.1X hálózati hozzáférés-vezérléssel, amely támogatja a Zero Trust architektúrát.

Beépített Bluetooth – a biztonságos Bluetooth® kapcsolat lehetővé teszi az azonnali tartalommegosztást bármilyen eszközről, új lehetőségeket hozva az értekezletek, tanórák és kollaborációs események terén.

Az első fecskék egyike, avagy egy bátor lépés a szebb jövő felé .. Egy színhávilágítási beruházás első tapasztalatai

A színházak és művelődési házak üzemeltetési költségei számos összetevőből épülnek fel. A költségkeret nagy része az energiáért fizetendő pénz. Az energiafelhasználás jelentős szegmense a színhávilágításra fordítandó rész. A hőskorban (a robotlámpák előtt) az izzók működési idejének és fogyasztásának összege adta ki az egy lámpára eső felhasználás értékét. Majd beköszöntött a robotok kora, és magával hozta a kisülők lámpák folyamatos üzemének az előnyök melletti hátrányos tulajdonságát, a fényforrás nagy fényáramú ivének folyamatos fenntartását. Ez a folya-

matos áramfelvétel már jelentősen megemelte a villanyóra „rotorjának” fordulatszámát.

Az elmúlt években dinamikus fejlődés indult a LED-fényforrásos világítás terén. Ez a robbanásszerű fejlődés a színhávilágítás terén is óriási ugrásokban jelentkezett. A dinamikus folyamat számos előnnyel, de sajnos némi hátránnyal is járt. Az előnyök elsősorban az energiahatóság csökkenésében, másodsorban az elvárt fényerő növekedésében jelentkeztek. A gyors változás viszont nem teszi lehetővé a fejlesztésekre fordított költségek megtérülésének hosszútávú eloszlását. Emiatt a korszerű LED-fényforrást használó, megfelelő minőségű színházi lámpák ára az egekbe szökött. Ez a klasszikus statikus színházi és a robotokra is igaz. A lámpagyártók a versenyben nem tudnak és nem is akarnak lemaradni a többiekől, ezért folyamatosan mutatják be az újabbnál újabb, egyre jobb, sokoldalúbb LED-eszközökkel, teljesen háttérbe szorítva a felhasználók keresleti lehetőségeinek figyelembevételét. A robotoknál még valamelyest tartja magát a régebbi kisülők lámpás vonal, de a statikus színházi lámpáknál már komoly a baj. A LED-es kínálati dömping odáig durvult, hogy a halogén izzóval működő, hagyományos és relatíve olcsó lámpák szinte teljesen eltűntek. Van még ugyan néhány gyártói példány ezekből a régi megoldásokból, de lassan már a megfizethetetlen kategóriába emelkedik az értékük, és a szállítási határidők is a végtelen felé nyúlnak.

Ebben az ár/érték arányú, pénztárcá-facsaró helyzetben nehéz úgy fejleszteni, beruházni, esetleg csak korszerűsíteni, hogy az jó is legyen, energia- és ezáltal pénztakarékos is legyen. Arról nem is beszélve, hogy a meglévő nagyfogyasztású, de még

jó állapotban lévő lámpákat kidobni, lecserelni új komplett fényvetőkre a luxus magasabb szintjét képviseli. Szerencsére van lehetőség, amivel a keeske és a káposzta párhuzamának megfelelő megoldás kínálkozik a színhávilágítás energiahatékony-ságának növelésére. Igaz, hogy ez nem térül meg néhány hét alatt, de az egyszeri befektetés belátható időn belül jelentős költségesökkenést eredményez. Ennek a lépésnek a megtételéhez egy kis elszántság és előrelátási képesség szükséges. Ilyen tulajdonságok adtak erőt Kupcsik Bertalan úrnak, a budapesti XIII. kerületi Közszolgálati Zrt. SKULT13 divíziója technikai vezetőjének, hogy egy technikai bemutatón szerzett értesülések alapján kicsit utána járjon a rábízott kulturális intézmények megfizethetőbb működtetése lehetőségeinek. Az alapos utánajárás eredményeként megszületett a döntése, amivel felvállalta, hogy javaslatot tesz az egyik művelődési ház fejlesztésére. Az elhatározást tett követte. A jelenlegi technológia lehetőségeiben otthonosan mozgó néhány színházi szakemberrel konzultálva összeállt egy ígéretes műszaki tartalmú fejlesztési elképzelés. Mivel a tervezett projekt elérte a közbeszerzési értékhatárt (ami nem volt meglepő), elindította a szükséges eljárást a megvalósulás érdekében. A 13. kerületi Közszolgálati Zrt. által működtetett Radnóti Miklós Művelődési Központ (RAM Colosseum) színházi hatásvilágítása esetében jó döntés született, amely példaértékű lehet az energiafelhasználás optimalizálásában. Az ügymenet viszonylag gördülékenyen haladt, bár, mint általában, kisebb zökkenők így is akadtak, de végül is eljutott a beszerzési, majd a nyertes pályázóval (Pelyhe Kft.) a megvalósítási szakaszba. A Kupcsik Bertalan által megtett első lépés a környezettudatos gondolkodás alapján indult, és az elképzelés, hogy a RAM-ban lecsereleik a színházi és a nézőtér világításra használt régebbi fényforrású lámpáikat LED-fényforrásokra, révbe ért. Ez két okból is sok előnnyel kecsegtetett: egyrészt egyidejű összteljesítmény-

ben közel 100kWh megtakarítást jelent az üzemben tartó részére, másrészt a ház hatásvilágítási betáplálásának korlátait is a múlt legendájává nemesítette. Természetesen a fent említett 100kWh (igazság szerint „csak” 98kWh) egy színpadvilágítási rendszer esetében soha nem jelentkezik egyidejűleg, de a folyamatosan változó szakaszos terhelés végösszegében természetesen számottevő megtakarítást eredményez.

Relite HD

A RAM-ban az újabb beszerzésű intelligens és LED-es lámpák mellett 101 darab, az átadás óta használatban lévő izzós színházi lámpa volt telepítve. Ezek selejtezése és újjakkal pótlása jelentős teher lett volna a kerületnek. A korszerűsítési koncepció alapja az olaszországi Coemar cég Relite típusú, halogén lámpákat helyettesítő fényforrásaúra épült. Ezek a Gy16 és Gx9,5 foglalatba illeszthető eszközök a RAM-ban lévő 2000W és 1000W-os ADB gyártmányú lámpákba is behelyezhetők. Működtetésük ugyanarról a fázishasításos áramkörtől történik, mint a csere előtt. Fénytechnikai paramétereik pedig a régi fényforrásokkal közel azonos értéket szolgáltatnak, de mindezt az előzőek teljesítményének tizedéért, konkrétan 70 és 160W óránkénti fogyasztással. Ez a megoldás 45 darab régi egylencsés Fresnel és PC lámpa üzemet tette megfizethetővé, a régi fém lámpaházat újra „fiatal”, korszerű LED-lámpává.

A profil front világítási lámpák esetében, az ETC márka nagysikerű Source Four sorozatának hála, a gyártók nem erőltetik meg magukat új optikai rendszerek kifejlesztésében, inkább az ETC által összeállított

profil lenesekészletet veszik alapul. Sőt, sok esetben a cserélhető optika kompatibilis az eredeti amerikai optikával. Esetünkben ez a kompatibilitás megfordult: az eredeti ETC optika megmaradt, és új, 6 színes színkeverésű LED-lámpához került a régi 750W-os izzós helyére. Az optika megtartása és a maximum 300W-ot felvevő lámpához használata szép összeg megtartásához segíti az önkormányzatot. Olyan, viszonylag nehezen kalkulálható többletet is generál, ami a 6 színes színkeverésből származik. Ugyanis ezekhez a lámpákhoz többé nem kell színezőfóliát vásárolni, ami egyrészt fogyóanyag, tehát egy idő után már nem alkalmas az elvárt szín megjelenítésére, másrészt előadásanként más-más színű megvilágításra lehet igény, ami minden esetben új színlólia vásárlását követelné. A 6 alapszín keveréséből a telített alapszínek és számtalan árnyalat, pasztellszín létrehozható, ami az összeadó színkeverési eljárás miatt nagyobb fényerővel biztosítható, mint a fólia előtétés fényzűrős megoldással. Ebből adódik, hogy megmarad a fóliára fordítandó összeg, és elegendő megvilágítási cél eléréséhez kevesebb lámpát kell üzemeltetni, vagyis csökken a villanyszámla.

LED PAR lámpa

Jelentős számú klasszikus PAR 64 lámpatest is használatban volt a RAM-ban. Ezek egyszerű 1000W-os szórt fényű spotlámpák, jól használható, nagy fényerejű fém hengerek. A világításban való használhatóságuk eléggé korlátozott, a vetített képét igazán csak a fényforrás (egybeöntött tükör-izzó-lencse) cseréjével lehet némileg befolyásolni, bár ilyenre csak ritkán került sor. Ezek voltak a legolcsóbb olyan lámpák, amelyekkel

még szépen lehetett dolgozni. Ezek sem maradhettek használatban, helyettük (1000W) 180W-os RGBW színkeverésű LED PAR lámpák lettek kiválasztva. Ezek esetében is pozitív hozadék a 4 színes színkeverés, ami a már fent ismertetett elsődleges megtakarítást segíti. További előnyös tulajdonság, ami a készülék mellett szólt, az optikai nyílásszög motoros változtathatósága – a megvilágított terület méretét lehet növelni az adott igények szerint, megtakarítva a megvilágított terület növeléséhez szükséges másik fényforrás beszerzését. A PAR típusú lámpák fő előnye a lámpa igénytelensége, strapabírása, akár kül- vagy beltérben is. A kiválasztott LED PAR szintén kielégíti ezt az elvárást, mert ugyan robusztusabb szerkezet, mint a jó öreg PAR64, de IP65 védettségű, erős öntött házas testbe zárták. Az is a választás mellett szólt, hogy a hasonló gyártmányok között kuriózumként szerepel, hogy csak egy LED-chip van benne, ami használat közben nem okoz zavaró színárnyékosodást, ellentétben a sok apró fényforrásból összeállított lámpákra jellemző sokszoros árnyékképződéssel. A ház átadása után hamar kiderült, hogy az eredeti tervekben elképzelt nézőtérvilágítási megoldás elégtelen, szabályozhatósága nem megfelelő. A megoldást a színpadvilágítási lámpaparkhoz tartozó 1000W aszimmetrikus derítőlámpák szolgálták. Ezekből lett kialakítva egy akkor még ideiglenesnek tűnő megoldás, ami olyan jól bevált, hogy az évek alatt nem készült más megoldás. A derítők közül 10 darab adott egyenletes és megfelelően szabályozható megvilágítást. Ez 10 kWh, ami nem kevés. A beruházásban ezek helyett 400W összteljesítményű, RGBW színkeverésű derítők kerültek telepítésre, mindössze 8 darab. A megoldással egyrészt biztosítani lehetett a halogének fényerejét, másrészt a terem rendezvényi felhasználásakor, a megrendelő igényei szerint, az eseménynek megfelelő általános világítást lehet szolgáltatni.

A frissített LED-alapú hatásvilágítás átadására és használatba vételére

A Relite és a PAR fogyasztásának különbsége

2024 novemberében került sor. Azóta számos rendezvény zajlott le itt, és a régi-új rendszer jelesre vizsgázott. A saját rendezvényeken, előadásokon a világítási feladatok megvalósítása zökkenőmentesen sikerült. A vendégelőadások technikai, színészi és közreműködői számos esetben méltatták az új rendszer által nyújtott színpadvilágítási lehetőségeket, a lámpákkal létrehozott szép és dinamikus színpadképeket. A végére maradt a legfontosabb információ, ami miatt az egész beruházás ötlete megfogant, és végül testet öltött: az eddig eltel alig két hónap energiafelhasználási adatai alapján a villamosenergia-felhasználás 30%-kal csökkent. Ezt az adatot azonban nem lehet véglegesként értelmezni, mert több vendégtársulat, akik csupán a terem bérlik, előadásanként saját világítási felszerelést is beszerel, amelyek fogyasztását nem lehet kiszűrni a jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján. Az azonban már most kijelenthető, hogy az első tapasztalatok alapján a beruházás előre kalkulált 60-70 hónapos megtérülése nem légből kapott adatokra támaszkodik. Jelenleg olyan bizonytalansági tényezőkkel nem tudunk számolni, hogy a színházteremben a lámpák lecsökkent hőterhelése a hőszabályozásnál mekkora energiárfordítási mínusszal módosítja az üzemeltetési költségeket.

Jerzsa Attila
Pelyhe és Társa Kft.

Gazdasági igazgató voltam a Fővárosi Operettszínházban 1983–1989 között

Pályafutásom 46 éve alatt 11 színházban, 4 városban dolgoztam színházi vezetőként és tanácsadóként. Közülük is kiemelkedett a Fővárosi Operettszínház, amelyben már a múlt század utolsó éveiben bevezettük a „kapitalizmust”. Ma is nagy öröm találkozni tárvezetőkkel, akikkel együtt dolgoztuk ki és valósítottuk meg a színház kísérleti gazdálkodását. A közös munka meghozta eredményét: a színház második aranykorát élte 1983-89 között. Ennek történeteiből és dokumentumaiból válogattam kedvvel és nosztalgiával.

1976–1979–1983: Miután háromszor nem vettek fel a Színművészetre, úgy döntöttem, kezembe veszem sorsomat. A fővárosban két szabad gazdasági vezetői állás volt: az egyik a Szabadtéri Színpadé, a másik az Operettszínházé. Mivel nem volt kedvem nyáron dolgozni, ezért az operettet választottam.

1983. május 2. Első cikkemet (*Nyílt levél kollégáimnak*) a HVG-nek szántam. Meg is ígérték megjelenését, ám Bodrogi kísérleti gazdálkodásának izgalmasabb volt a kommunikációja, így a róla szóló cikk került be a hetilapba.¹ Így aztán hat év múlva, a doktori értekezésemben került nyilvánosságra.

1983: A gazdasági igazgató második írása, amely a Népművelési Intézet által kiírt pályázatra született. A *Nincs ismeretlen táj* cím jól lefedte a témát: a fővárosi színházak vidéki tájolásának elemzését és fejlesztését. Első díjat nem adtak ki, a két 2. díj kellő ösztönzéssel szolgált. Az írás lényegi gondolata az, hogy a „tájolás” költségei egyre nőnek, így egyre több közösségi pénzt kell felhasználnunk.

1983: A *Bérek és produkciós költségek* volt a harmadik cikkem. A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége bizott meg az elkészítésével, Gábor József² emlékezte szerint ezzel igyekeztek pótolni a vidékiek lemaradását.

1983 tavasz: Már a munkába állaskor súlyos hibát vétettem. A Fővárosi Művészeti Osztály vezetője, Henye Andrea felajánlotta, hogy a Madách Színház ügyvezető igazgatója segít nekem megismerni és alkalmazni a fővárosi színházak légkörét, szokásait, ám én határozottan nemet mondtam. Lázár György nagyvonalúságának köszönhettem, hogy soha nem érezte velem a vidékiségem hangsúlyait.

1983 nyara: Belépésemkor Keszler Pál volt az igazgató, aki korábban az Országos Rendező Irodát vezette. Jóindulatú, segítőkész vezető volt, négy

évtizeden át szolgálta a zeneigazgatás ügyét. Délutáni munkájának befejezéseként nagyot sóhajtott és így nyújtzkodott: „Na, lépünk rá a távozás hímvesszejére.” Íróasztali szekrénykéjében mindig akadt valamilyen kiváló ital; gazdasági igazgatóját mindig hét éves kóser pálinkával becsülte meg.

1984. január 11: „Többletszínház” néven öt szakmai bevételnövelést célzott meg a színház. Elkészültek a Fővárosi Operettszínház fejlesztési tervei, ezek adták a talaját a színház nyolevanas évekbeli gazdasági sikerének. A többletszínház használható feltételeit a 133/1983 (M.K.23) számú minisztériumi utasítás biztosította.

1983: Miután senkit sem ismertem a pályán, elhatároztam, hogy lehetőséget teremtek az ismerkedésre. Babarczy Lászlónak csillogott a szeme, mint mindig, ha valami izgalmas balhé előtt állt, de néhány perc morfondírozás után közölte, hogy szervezkedhetek, de nem a kaposvári színház nevében. Így aztán néhány telefonhívást követően eldőlt, hogy a vidéki gazdasági igazgatók találkozójára első ízben Szegeden került sor.

1984. február 4: Kezdeményezésemre újabb programsorozat indult. Miután szeretjük az unikumot, gyakran megfordultunk a művészeknek szinte otthont nyújtó Operett Presszóban. Addig-addig morfondíroztunk, amíg ki nem találtuk, hogy énekeseknek egy különleges játszóhelyet biztosítunk. A műsor vezetésére Antal Imrét kértük fel, aki szellemesen, okosan és élvezetesen csinálta végig. Néhány műsor esetében sikerült meggyőzni az illetékes rádiós osztályvezetőt is, hogy hétfő esti szórakoztató műsorában élőben kapcsoljon az Operett Presszóból.

1985–1989: Bodrogi Gyula, a Vidám Színpad igazgatója kitalálta, hogy jogszabályi engedmények alapján jelentősen megnöveli a társulat pénzügyi eredményét. A siker lényege az volt, hogy minél nagyobb bevételt ér el a színház, annál nagyobb jövedelemre teszünk szert. A Vidám Színpad után

az Operettben is bevált az új érdekeltségi rendszer, volt olyan év, amikor 130 000 forint jutalmat kaptam akkor, amikor egy kis Polski ára 92 000 forint volt!

1983–1988: Horváth Zoltán töltötte be az Operettszínház művészeti vezető posztját, aki jelentős tapasztalatokra tett szert a vidéki színjátszásban.³ A Színházi Adattárban regisztrált bemutatónak száma: 173. Máig sem tisztázott körülmények között 1988-ban nyugdíjba vonult.

1985–1988: Megkezdtem tanulmányaimat a Színház- és Filmművészeti Főiskola Színházméleti szakán. Tanáraink voltak Hegedűs Géza bácsi, Osztoivits Levente, Lengyel tanár úr és Fövény Lászlóné, az osztálytársaim között volt Vitai András, Pányoki László, Bába Krisztina, Keresztúri József és így tovább. A szakdolgozatomat sikeresen megvédtem – hogyanjáról csak személyesen adok tájékoztatást.

1985. május 13: Miután a nyolevanas évek közepén jelentős unszolásomra a barátaim többsége megszerezte az egyetemi doktori címet, így én is vettem a bátorságot, hogy korábbi cikkeim és közgazdasági tapasztalataim alapján elkészítsem a *Zsinórpadlás* című dolgozatomat, amely a „Bevezetés a színház gazdaságtanába” alcímet viselte. Bírálói dr. Szabados Anna és dr. Marschall Miklós⁴ voltak, akik az értekezést kiválónak tartották, summa cum laude minősítéssel.

1988–1989: Németh Sándor az Operettszínház művészeti vezetőjeként, majd 1989–1993 között igazgatójaként működött. A nyolevanas években hús whisky társaságában tervezték, hogy az igazgató mellett a gazdasági igazgató lesz az új felállítás ügyvezető igazgatója. Az utolsó pillanatban azonban Németh úgy döntött, hogy a szakszervezet aktuális elnökét kéri fel ügyvezetőjének. A pletykák szerint ebben lényegi szerepet játszott, hogy a társulat Bajorországban megszavazta: nem működnek együtt a Rock Színházzal.

Társulati ülés az Operettszínházban 1985-ben

1981–1989: Kerényi Miklós Gábor a színház rendezője volt. Mindketten amatőr színjátszók voltunk egykor; friss látása, eredeti művészeti koncepciója nagyban elősegítette, hogy bizonyos szempontból a kaposvári vonalat tudtam folytatni szakmámban.⁵ Az első néhány hónapban újratervezttem a musical-plakátjainkat, Kerényi ennek nagyon örült.

1985 nyara: Első nyugati utam Rómába vezetett. Korábban már jártam külföldön,⁶ de igazi nyugati stílust, építészetet, munkaszervezést csakis nyugaton élvezhettem. A Villa Borghese kertjében egy operettgálát játszottunk a magyar Interkoncert szervezésében. Furcsa volt, hogy egy alacsony, kopaszodó, idős úr a noteszával járkált fel-alá a nézőtéren, és úgy tűnt, szinte mindent feljegyez. Olasz partnerünk mosolyogva mesélte, hogy az úr a helyi jogvédő embere, aki minden előadáson szigorúan rögzíti a jogdíj számításához szükséges adatokat, amelyek a mi érdekeinket is szolgálták.

1987: Ismét egy interkoncertes vendégszereplés – Berlin. A Köztársasági Palota házi büféjében gyakran megfordultak művészeink, különösen akkor, amikor rájöttek, milyen olcsó a Bohnenkamp. A gázsimból bőven maradt annyi, hogy az est jelmeztervezője segítségével egy teljes öltözetet sikerült beszereznem.

1988: Államközi kulturális együttműködés keretében a Moszkvai Operettszínházban szerepeltünk. A siker szinte leírhatatlan volt, a jegyek csúcsáron kerültek a fekete piacra. Hasonlóan eredményes volt a farmernadrág kereskedelme is, amely a jelmezszállító ládámban, vasúton haladt Moszkva felé.

1988: A szocialista országok Vilniusban tartották tanácskozásukat a színházak finanszírozásáról és

gazdálkodásáról. Miután Konec Gábor jóvoltából már olvastam Dadamian cikkét, így elég pontos elképzeléseim voltak arról, milyen irányban halad előre a szovjet-orosz színházgazdaság. Hát még akkor, amikor megtudtuk, hogy a Moszkvai Operettszínház nyereségesen működik – állami támogatás nélkül!

1986–1988: Soha nem felejttem, ahogy süvített a havas szél a Várban, a Kulturinnov⁷ jól fűtött termeiben pedig huszoneves gazdasági igazgatók vitakoztak hevesen a színházak állami támogatásáról, az ár- és bérrendszerről, a színházi vezetésről és így tovább...

1987: Babarczy László a legnagyobb hazai filmfesztivál zsűrijében vett részt. Olyan jól sikerült a szereplése, hogy Kőhalmi Ferenc, a Filmfőigazgatóság főigazgatója felkérte, hogy legyen az Objektív Stúdió igazgatója. Babarczynak ez nagyon tetszett, de nem akarta otthagyni a kaposvári színházat. Így kellett neki egy vezető, aki papíron igazgató a tényleges igazgató mellett. Íratott egy tanulmányt a gazdasági igazgatóval az önálló filmstúdiók kialakításáról. Ez, és a Kaposváron együtt töltött négy év eredményezte azt, hogy a gazdasági igazgató elvállalta, hogy az Objektív Stúdió Vállalat igazgatója legyen. Babarczy tanácsára tanácsadóként maradt az Operett Színházban, „Jól jöhet még ez egy esetleges visszaúthoz” – javasolta szó szerint.

1988. Egyre többen suttozták, hogy mivel hasonló a mentalitásunk, Zsámbékinak engem kellene felkérni gazdasági igazgatónak a Katonába. A telefonos egyeztetést követően, másnap már 9-10 óra körül budai lakása konyhájában ültem.⁸ „Iszunk valamit? Ha te is, akkor jó.” Töltött valamilyen erős pálinkát, címtelen üvegből. Ittunk. Zsámbéki mosolyogva nézett rám. Néhány perc után meg-

kérdezte: „Nos?” és töltött újra. Nem válaszoltam, mert nem tudtam válaszolni. Kértem néhány nap gondolkodási időt. Este hívtam otthon. Akadozva, majd sajnálattal elmondtam döntésemet és okát: nem vállalhatom, még nem. Egyelőre ki kell próbálnom magamat. Nagy színházra vágyom, a Katona túl kicsi nekem. „Értem”, mondta, „Biztos vagyok benne, hogy fogunk még együtt dolgozni.” A jóslata sajnos nem vált be.

1986–1987: Már az első személyes látogatás meggyőzött bennünket arról, hogy a Budapest Kongresszusi Központ tökéletesen alkalmas egy vacsorával egybekötött operett gálaműsor lebonyolítására. A jegyek nagy részét nyugati üzletembereknek és turistáknak adtuk el, erős volt a siker, a hétfégi bevétel pedig rekordokat döntött. Volt úgy, hogy egyetlen estén operettet játszottunk a színházban, gálaműsort a Kongresszusi Központban és Presszó Pódiumot az Operettszínház melletti épületben. Az esti bevétel pedig közel kétfélmillió forint volt!

1989. május 16: A gazdasági igazgató válságmegelőzési tervet készített, amelyet megküldött a színház négy felső vezetőjének. Végrehajtására sajnos nem került sor, így a színház új igazgatója nehéz feltételek között hagyta ott a pályát.

1988. Mindössze egyetlen személyes megbeszélésre került sor Petrovics Emillel, amelyen a maga kitűnő stílusában felkért: legyek az Állami Operaház gazdasági igazgatója. Nagy tisztelettel nemet mondtam, egyetlen indokkal, mely szerint már elígértem magamat Németh Sándor mellé az Operettszínházba ügyvezető igazgatónak. Petrovics nagyvonalúan úgy nyilatkozott, hogy várni fog rám, ameddig lehet. Így is történt. Németh visszavonta szóbeli ígéretét az ügyvezetői kinevezéséről, én pedig elfogadtam az Operaház gazdasági igazgatóságát. 12 izgalmas év következett.

dr. Venczel Sándor
stratégiai tanácsadó

¹ Lásd ehhez az Operettszínház kísérleti gazdálkodását.

² Gábor József a kulturális igazgatásban szinte minden vezetői beosztást betöltött. Nyugdíjasként is sokat dolgozik a kultúra fejlesztése érdekében.

³ Például: Miskolc, Szeged, Debrecen, Pécs

⁴ A magyar kulturális gazdaságtan megalapozója Konec Gábor, Kuthy Éva, Marschall Miklós és e cikk szerzője.

⁵ 1989-ben nagyban támogatott Petrovicsnál, 2001-ben pedig ügyvezető igazgató állást ajánlott az Operettnél.

⁶ Keleti külföld: NDK, Lengyelország, Jugoszlávia – bár az utóbbi már fejlődőnek számított.

⁷ A Várban a régi Pénzügyminisztérium székhelye volt, pletykák szerint újra az lesz. Jelenleg a Magyar Kulturális Alapítvány működött.

⁸ Hogy miért a konyhában? Évtized óta most jut eszembe ez a kérdés. Nagykanizsai otthonunkban is a konyhában dőltek el a dolgok.

A színpadi térteremtő

Kiállítás Székely László díszletterveiből a József Attila Színházban

Székely László Kossuth- és Jászai Mari-díjas, a Nemzet Művésze címmel kitüntetett magyar díszlettervező munkáiból készített kiállítást a József Attila Színház.

Székely László 1950-ben sikeres felvételi vizsgát tett az Iparművészeti Főiskolán, 1953-ban azonban származása miatt eltávolították. Csak 1959-ben rehabilitálták, ekkortól tudta folytatni tanulmányait, amelyeket 1960-ban, közel harminc évesen fejezett be.

Első szerződése Egerbe szólította, majd 1965-ben Szeged következett, ahol a kőszínházi előadások mellett a szabadtéri játékok produkecióinak díszleteit is tervezhette. Hat év után Szolnok volt a következő állomás, ahol tervezői tevékenysége jelentős mértékben hozzájárult a szolnoki teátrum színház-történeti jelentőségű korszakának művészi arculatához. 1978-ban követte Székely Gábor rendezőt a Nemzeti Színházba, itt több, legendássá vált közös színházi produkeciót alkottak. Ugyanígy tettek az újonnan megalakított Katona József Színházban is. Székely 1990-ben visszatért a Nemzetibe, majd 1991-ben a Budapesti Kamaraszínház alapító tagja, a színház megszűnéséig vezető tervezője lett. 1994-ben Los Angelesben ő volt a *Három tenor* superkoncert látványtervezője, 1996-ban pedig a budapesti Népstadionban rendezett Milenniumi Emlékkoncert vizuális tervezője. Ma is aktív, az ország számos színházában és külföldön is rendszeresen dolgozik vendégművészként.

Pedagógiai működése szintén jelentős. 1977-től tanít a Magyar Képzőművészeti Főiskolán, az újjászerveződött díszlet- és jelmeztervezői tanszéken. 1990-től az egyetem tanszékvezetője, docense, majd egyetemi tanára. 2004-től a Színház- és Filmművészeti Egyetem rendezői tanszékének óraadó tanára, és szakmai kurzusokat tart a Kaposvári Egyetemen. Alkotásaiból több alkalommal rendeztek kiállítást.

1981-ben elnyerte az Országos Színházi Találkozó legjobb díszletért járó elismerését. 2005-ben könyv készült addigi munkáiról. 2012-ben a Magyar

Gogol: Egy örült naplója, Békecsabai Jókai Színház, 2017, Székely László díszlete

Művészeti Akadémia Színházművészeti Tagozatának rendes tagjává választották. A Nemzet Művésze címet „kimagasló stílus- és drámatörténeti ismeretekre alapozott, a modern színhadtechnika teljes eszköztárát a fantázia szolgálatába állító formagazdag díszleteiért, művészi életpályája elismeréseként” kapta, 2014-ben.

Magát inkább a színpadi tér tervezőjének tekinti, ami jóval több, szimbolikus tartalmat takar, mint csupán a díszletek tervezése, létrehozása. Tervezőművészetére, drámai térépítkezésére elemző készség, biztos ízlés, a világítási effektusok gondos kidolgozása, a térelemekkel, bútorokkal, kellékekkel, színekkel való kifejező erejű kombinációk jellemzők.

Kárpáti Imre

Az üvegcipő 100 éve a színpadon

Kiállítás a Vígszínházban

Molnár Ferenc *Az üvegcipő* című vígjátékának ősbemutatója 1924. november 15-én volt a Vígszínházban Vajda László rendezésben, a főbb szerepekben Darvas Lili, Hegedűs Gyula, Varsányi Irén és Rajnai Gábor léptek színpadra. A darab hamarosan nemcsak a magyar, de a külföldi színházak közönségét is meghódította.

Az üvegcipőt 1978-ban, Molnár Ferenc születésének 100. évfordulója alkalmából Kapás Dezső rendezésében állították újra színpadra a teátrumban. Jelenleg nagy sikerrel játsszák a Mohácsi testvérek átiratában, Mohácsi János rendezésében. Az élő zenével kísért előadás főbb szerepeiben Waskovics Andrea, Stohl András, Kovács Patrícia és Medveczky Balázs láthatók. A jubileum kapcsán a Vígszínház alagsori büféjében kiállítás mutatja be a három vígszínházi rendezést, valamint a kuriózumnak számító Petőfi színházi zenés változatot. A Vígszínház kiállítása, mely az előadások előtt, után és szünetében látogatható, 16 tablón mutatja be *Az üvegcipő* száz éves történetét.

Kárpáti Imre

Fotó: Kárpáti Imre

Állj, ki vagy?

Beszélgetős könyvet készített Csáki Judit színikritikus Cserhalmi György színésszel. A helyszín egy Balaton-felvidéki ház kertje, a színész az öreg diófa alatt ül, és mesél, mesél. Színházról, filmről, pályatársakról, a családról, tanulásról és szerepekről, egy-egy témába belekapva, elkanyarodva egy jó kis anekdota felé, aztán vissza a témához. És ettől a nagyon személyes, nagyon kitarulkozásos monológtól, ami magába foglalja egy egész élet tapasztalatait, az olvasó előtt megnyílik a színészlét sok fontos titka, olyan tisztán és nyersen, amilyenre egy interjú, egy visszaemlékezős-vallomások kötet talán soha nem lenne képes.

Csáki Judit Cserhalmi-könyve nem életrajz, nem is pályakép, inkább monodráma: a színész beszél, kérdések nem hangzanak el, csak válaszok, itt-ott lazán belefoglalva, mi is volt a kiindulópont. Fejezetek vannak, de az időrend nem igazán fontos; ez a szövegfolyam nem valahonnan valamerre halad, inkább a hangsúlyok, a sztorikból, emlékekből fel-feltörő meggyőződés a fontos – a színjátszás iránti mélység és tisztelet. Ennek ellenére az olvasó elég jól összeszerkeszti a maga számára az életrajz nagyobb egységeit: a Debrecenben töltött gyerek- és kamaszkort, a révfülöpi nyarakat, a javítóintézeti évet – amiről kevés hangzik el, de az ott szerzett tapasztalatok árnyéka érezhetően végig ott kísért a színész gondolkodásmódjában –, a valaha nagypolgári életmódot folytatott család és a hajdani arisztokrata barátok, ismerősök rituáléit a Kádár-korszakban, és a református presbiter nagypapa útravalóját: „a ledked legyen szabad, fiam”. Debrecenben az operanékesnő anya körül ott nyüzsgött a színészvilág java, és a kamasz Cserhalmi olyan barátok között lett felnőt, mint Latinovits Zoltán. Azután következett a Főiskola, a tanárok: Gáti József, Zsámbéki és Major, az ekkor már hatalomból kihullott művész, aki „maga volt a színház”, és akinek az instrukciói mindig megdöbbenők és hajszálpontosak voltak.

Cserhalmi György közel hatvan év alatt kétszáz valahány filmszerepet és nagyjából ugyanennyi színpadi szerepet játszott el. Volt vívó és profi kaszkadőr, sörivőverseny-nyertes és egyetemi tanár, balhékirály és európai parlamenti képviselőjelölt. Wim Wenders a tíz legjobb színész között tartotta számon, de a kötetben, ebben az egyszemélyes beszélgetésben ő ilyesmivel nem foglalkozik. Annál többet a színpadi léttel, a játék igazságával – és a „mintha-színház” veszélyével. Őszintén, szinte szerkesztetlen nyersséggel szól a színésztársakról, Latinovitshoz fűződő barátságáról, Molnár Gál Péterrel és Jancsó Miklósról, Kende Jánosról, akitől megtanulta a színész és a tér viszonyát, és a jó barát Bódy Gáborról, akinek ön-

gyilkosságát csak akkor értette meg, amikor kiderült annak ügynök múltja. Az átélt sztorik révén az olvasó rendkívül gazdag és árnyalt képet kap a hetvenes, nyolcvanas évek pesti művészvilágáról, amikor a kocsimákban együtt voltak színészek, festők, filmesek és különcök, „életet tanultak” egymástól, amikor „az egész ország egy házibuli volt”.

Ritka az a művész, aki egy róla szóló könyvben nem önmaga teljesítményéről beszél. Cserhalmi számára nem ez a fontos, hiszen tudja, hogy tökéletes ügysem lehet; vannak nagy pillanatok, azután kisebbek. A szerepépítéssel sem szívesen foglalkozik, inkább arról beszél, hogy milyen fontos betölteni a színpadi teret, mennyire felkészültnek kell lennie egy színésznek színpadon és kamera előtt, mitől jó egy színpadi pillanat, mit tud tanítani a fiataloknak.

Hívták Hollywoodba, de nem akaródzott mennie. Hívták kaszkadőrnek még főiskolás éveit alatt, és azt imádta: „lóról tanultam a színészetet”, mondja. Azután a rendszerváltás előtti pillanatban, 1989. március 15-én hívták, hogy egy hatalmas tüntetésen mondja el a 12 pontot – de ekkor még Csoóri Sándor és Konrád György egymásba karolva ment a tömegben. Ami azután következett a kultúrpolitikában, azzal Cserhalmi nem vállalt közösséget. Nem állt egyik vagy másik oldal mellé, megőrizte a meggyőződését, konzervatív liberális értékrendjét, ami, mint mondja, egyidős vele: nem változtatja a hatalmi struktúrák változása szerint. Számára egy színész értékét kizárólag az alakításai mutatják, nem a politikában elfoglalt helye. „Nekem az az értelmiségi, aki független”, mondja ki, és jól tudja, hogy ezzel szembeáll a bármelyik oldali közvélekedéssel. Azzal a gesztussal, hogy a könyv végén teljes terjedelmében közli a Magyar Művészeti Akadémián 2021-ben tartott székfoglalóját, nyilvánvalóvá teszi, hogy a színészetben nincs létjogosultsága semmilyen politikai irányvonalnak: a színpad nem másról szól, mint az igazság örömről.

Csáki Judit: *Cserhalmi – Nem lehet mindennap meghalni*, Open Books, 2024, 239 oldal

Götz Eszter

TÜCHLER®

AHOL A NAGY DOLGOK SZÜLETNEK...
...MI OTT VAGYUNK

GREENBOX STUDIÓT

szeretne életre kelketni?
Nálunk mindent
megtalál hozzá,
még hozzá teljesen
színazonos kivitelben:

GREENBOX PADLÓ

CHROMAKEY SCREEN TEXTIL

GREENBOX FESTÉK

MIÉRT KEDVELIK A SZAKEMBEREK EZEKET AZ ANYAGAINKAT?

Mivel a különböző termékek színe és tónusa teljes harmóniában vannak egymással, azt a maximális egyezést biztosítják, ami ma technikailag kivitelezhető, különböző anyagtipusok színeinek összehangolásakor

MIT ÉRDEMES MÉG TUDNI?

A **COLORX 150 PLUS** padló előnye, hogy a kamerák gond nélkül kezelik, mivel nem fénylik, és emellett könnyen is tisztítható. A **CHROMAKEY SCREEN** anyagunk mosható, és nehezen éghető poliészter szálból készül, amely egyik oldalán bolyhozott, így matt felületet képez. A **CHROMAKEY festék** rendkívül rugalmas, PVC-re, fára, papírra, gipszkartonra, betonra, fémre és sok más anyagra festhető.

Ha további szaktanácsadásra van szüksége, keressen minket bátran magyar nyelvű kollégáink szívesen segítik munkáját!

info@tuechler.at

+43 1 4001032

1220 Bécs/Ausztria,
Rennbahnweg 78

4 **Greeting the Reader** (BERGELY LAKATOS)

CONGRATULATIONS

5 **Hungarian Theatre Awards 2024**

6 **Pál Tolnay Pál Lifetime Achievement Award: János Szűcsboros**

RENEWAL OF THEATRE BUILDINGS

8 **The New Building of the Napsugár Puppet Theatre** (ZOLTÁN LENKEFI)

13 **The Magyar Theatre in the Making. Interview with Zoltán Szabó, Economic Director**

16 **DiGiCo's Theatre Software Debuted in Hungary for the first time at the Magyar Theatre** (DÁNIEL ENVEDI)

LABOUR PROTECTION

19 **The Target Review of Labour Protection and Employment Surveillance is Coming Soon** (KRISZTIÁN RÁ CZ)

PROFESSIONAL CO-ORGANISATIONS

21 **Sustainability and Security in the Performing Arts. Lessons and Vision for the OISTAT NOW 4.0 Conference** (JULI BALÁZS, ZOLTÁN EGYED)

25 **Theatre for Sale! Conference at the National Uránia Film Theatre** (ÁDÁM SZABÓ)

NEWS

27 **News from the World of Hungarian Theatres**

29 **New Year, New Erkel Theatre** (ESZTER GÖTZ)

31 **Theatre and Pedagogy. Conference of the Theatre Arts Section of the MMA Academy of Arts at the Walter Rózsi Villa**

34 **Elation Professional Presents the Paragon Series**

34 **World's Second Sphere to be Built in Abu Dhabi**

35 **3D Projection in Partnership with Digital Projection and HiLights Group**

36 **Theatre Festival in the European Capital of Culture** (ILDIKÓ SIRATÓ DR)
In September 2024, the DRAAMA 2024 theatre festival was held in Tartu, Estonia, one of the European Capitals of Culture of the year.

STAGE DESIGN

41 **"The backbone of lighting design is dramaturgy"** (TAMÁS JÁSZAY)

We are delighted to continue our series launched last year at the initiative of the Hungarian Society of Visual, Set and Costume Designers (MALÁT) in 2025. This time, lighting designers Tamás Bányai and Zsolt Markó were interviewed by theatre critic Tamás Jászay.

THEATRE ARCHITECTURE

46 **Imperial Bath Turned to Theatre in Karlovy Vary** (ANNA ZÖLDI)

THEATRE TECHNOLOGY

50 **What Have the Romans, I Mean the English, Given Us?** (TAMÁS DITZMANN)

51 **The Lord of the Rings, or Another Prolights with Fresnel on the Horizon** (OTTÓ SIMON)

54 **Caress Lamps** (PÉTER PEPE KISS)

TECHNICAL NEWS

57 **Nes from Avigo, Interton and Chromasound**

60 **One of the First Swallows, or a Brave Step Towards a Brighter future** (ATTILA JERZSA)

THEATRE ECONOMY

62 **I was financial director at the Budapest Operetta Theatre between 1983 and 1989** (SÁNDOR VENCZEL DR)

EXHIBITIONS, BOOKS

64 **Creator of the Stage. Exhibition of set designs by László Székely at the József Attila Theatre** (IMRE KÁRPÁTI)

64 **100 Years of the Glass Slipper by Ferenc Molnár on Stage** (IMRE KÁRPÁTI)

65 **Stop, Who are You?** (ESZTER GÖTZ)

HIRDETŐINK

AudMax	49. o.	INTERTON Group	30. o.
AVL Trade Kft.	26. o.	Lisys-Project Kft.	68. o.
Beekhoff Automation Kft.	33. o.	Luminis Kft.	32. o.
Chromasound Zrt.	18. o.	Pelyhe & Társa Kft.	67. o.
Elimex Kft.	40. o.	Színpad Automatika Kft.	34. o.
Gépbér Színpad Kft.	20. o.	Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.	2. o.
Gépbér Színpad Kft.	53. o.	Tüchler GmbH	65. o.

**Ha a színpad sötét, ne gondolj másra,
itt már csak egy segít,**

a PELYHE ÉS TÁRSA!

1033 Budapest
Husztai út 34.

www.pelyhe.hu
pelyhe@pelyhe.hu

+36 30 9321 640

+36 20 9321 640

+36 1 3689 235

Martin

MERÉSZ KREATIVITÁS. DISZKRÉT MEGJELENÉS.

MACAuraRaven **XIP**

NAGY TELJESÍTMÉNYŰ, SZEMET GYÖNYÖRKÖDTETŐ WASH ÉS BEAM LÁMPATEST XIP TECHNOLOGIÁVAL.

BELTÉRI ÉS KÜLTÉRI
HASZNÁLATRA
EGYARÁNT

TÖBB, MINT 24.000LM
FÉNYÁRAM

KÁPRÁZATOS
MINŐSÉGŰ WASH

SÖTÉT LENCSE
A DISZKRÉT
MEGJELENÉSÉRT

PIXELENKÉNT
VEZÉRELHETŐ
AURA EFFEKT

MOBIL
ALKALMAZÁSSAL
TESTRESZABHATÓ

LISYS-PROJECT

www.lisys-project.hu • színpad@lisys-project.hu • + 36 1 307 6209 • 1142 Budapest, Tengerszem utca 78.